

عاری سے ہر سے وضعی و صاحب حاجتی بیاید و عثمان بن ابی العاص گوید آخر چیزے کہ عمد کرد و وصیت فرمود در رسول
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم این بود کہ چون امامت کنی تو سے راسک بگذار نماز را روا مسلم و احادیث درین باب بسیار است
و قصه معاذ بن جبل کہ در نماز عشا سوره بقره خواند آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود انتان انت یا معاذ سابقا مذکور شد
عاز سابقا قصه معاذ را حدیث دیگر معلوم کرد کہ نبی از تکلیف است کہ بر مردم گران آید و باعث ترک جماعت و فساد امور
گردد الا اطاعت آن حضرت **صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم** و صحابه و عظام در امامت بسیار بود چنانکہ گذشت و آن حضرت صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم از شنیدن آواز **یا ایہذا** از را تحریف کردے تا خودش در قنہ تیغہ قطع صلوة یاد و ان مشروع چنانکہ از حدیث
انس گذشت و در صحیح بخاری آید کہ ابو قتادہ گفت کہ گفت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سے در آیم در نماز و نخواہم
در از کتم آنا ما گاہ سے شنوم آواز گریہ جسی را پس سہلہ و تحیف میکنم دروے چون میدانم حال ما درش را کہ از گریہ و
بر جان او چه میرسد گاہ بوقت رحم و شفقت عملی نیز در نماز کردے چنانکہ قطعی در نماز بوسے متعلق شدے او را بر داشتے
و بر خودش مبار خود نهاد و سے بخاری و سلم از اسبق قاده سے آرد کہ گفت دیدم رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ امامت
سپرد مردم را و امامت بیت ابی العاص کہ از زینب بنت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود و خودش مبارک او میبود و چون
رکوع سپردے نهاد او را زمین و چون بیداشت سہرا از سجده باز بیداشت او را بر خودش تا تمام کردن نماز تحفین میکرد
و خطابے میگویہ چنان نماید کہ بر او شوق آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم صبیہ را نہ از رو سے قصد و قصد بود شاہد کہ
صبیہ بوقت طول بفتی کہ حضرت وی دیگر حالت نماز داشت در نماز نیز آید بوسے متعلق میشد آن حضرت صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم بوقت رحمی و مہربانے کہ داشت منافق و سے نمیکرد و او را از خود نمیراند و بحال خودش میگذاشت کہ قال الکرامی
نے شرح البخاری سے نیز میگویہ کہ عثمان مست درین کہ این عمل نماز فرض بود یا نفل انتہی و یا بطل اتقانی کہ از ان حضرت
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در نماز درایت کردہ اند یا نماز ادبلی کنند و از حد کثرت بر آرد بنا بر اختلافی کہ در تفسیر فعل کثیر در نزد
یا گویند پیش از تحریم نفل کثیر بوی مخصوص وارد بان حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و اللہ اعلم در فتح البخاری سے میگویہ کہ
حدیث روایت صحیح صحیح آید سن کہ وضع و عمل امام نفل آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود و بعضی گویند کہ نفل بود
نہ فرض بود این نیز صحیح بنویزیرا کہ صحیح است کہ در حال امامت بود امامت و نفل و نیز در روایت ابی داؤد و آید کہ
در نماز نظر یا حضور بود و بعضی گویند کہ برای حفظ خشوع بود اگر بزیہ بہت شد و نفل مروی میگید پیشتر از این خبر است و
امید و درین باب نیز چنان حال درست بنویزیرا این قصہ بعد از قوز او بود و نفل و نفل و بعضی گویند از خصائص
این حضرت است و اللہ علیہ وآلہ وسلم بہ این نیز خبری نہ ہر شاہسپس صحیح است کہ نفل متوالی بود زیرا کہ
اہمیت در این باب از آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بسیار بود انتہی درین مہنی است بر ان توفی کہ نفل متوالی کثرت
در روایت نیز سہریدہ و گاہ حسین در اکثر کتب شگ آورده اند میان حسن حسین و بعضی جمع کردہ اند میان ہر دو
ایہا سے۔ بنویزیرا است امامت و مساوی صبیہ اللہ علیہ وآلہ وسلم متعلق شدے از بوی امام سے احوال سجود کردے تو وضع
نہ ہر چنان کہ در روایت صحیح بخاری آید کہ در جامع بخاری از عبد اللہ بن شہاب از پدرش بروایت نسائی و در
نہ ہر چنان کہ در روایت صحیح بخاری آید کہ در جامع بخاری از عبد اللہ بن شہاب از پدرش بروایت نسائی و در
نہ ہر چنان کہ در روایت صحیح بخاری آید کہ در جامع بخاری از عبد اللہ بن شہاب از پدرش بروایت نسائی و در

چنان

و بعد از فرغ نماز و سلام کرد و در صحیح مسلم از جابر سے آرد کہ گفت فرستاده بود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مرا تا سبختے
 و چون باز آمد آن حضرت نماز میگذازد بر راحله خود پس کلام کروم او را پس اشارت کرد دست مبارک خود بجانب زمین گفت
 بعد از فرغ نماز میساختی در آن کار سے کہ فرستاده بودم ترا من در نماز بودم از آن سبب با تو کلام کروم و بعضی از مشرک گفتے
 کہ اگر کلام کردن جابر بسلام بود اشارت حضرت بدست برای رسول سلام باشد و اگر خواب آن مهم بود کہ او را بدان فرستاده بودند
 اشارت برای نشان دادن او بود و آنچه معلوم شود کہ گاهی اشارت برای غیر رسول سلام نیز میکرد و وفا هر سہین نماید زیرا کہ در رسول سلام
 اشارت بسوسے زمین حاجت بخود دروسے ہمین تعقیب ید بگردانیدن ظر و بوق و لطن با سفل کنایت کند مگر آنکہ اشارت
 زمین کنایت از ہمین تعقیب باشد از جهت استلزام این مر آن را قانم تہتر پوشیدہ نماند کہ لفظ کلمتے در بعضی از روایات سلم
 واقع شدہ و در وی این دو احتمال کہ گفتہ شد جاریست اما بخاری و مسلم در روایتی و ابو داؤد و ترمذی سے فسلیت علیہ آورده اند
 پس متعین است کہ مراد از تکلم ہمین تسلیم بود و در صحیح بخاری سے آمد کہ روز سے آن حضرت را آمدند کہ بعد از عصر دو رکعت میگذازد
 با وجود آنکہ نبی میکرد و از آن پس صحابہ بن عباس را نزد عائشہ فرستادند تا از وسے ہستفاد و ہستفان اخیال نماید و عائشہ
 او را نزد ام سلمہ فرستاد و ام سلمہ جاریہ را نزد آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرستاد و با حقیقت حال بہ برسد آن حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در نماز بود اشارت کرد و بجا رہ تامل سے کہ بسوی صبر کرد پس اجداز تمام نماز خوب فرمود کہ این دو رکعت
 کہ بعد از نماز ہمیشہ میگذازد و امر روز بسبب اخیال و خود نتوانستم گذارد پس قضا کردم آنہا را و این حدیث محقق شد کہ اشارت
 بغیر رسول سلام نیز بود سے و اللہ اعلم و در مذہب امام ابو حنیفہ رحمہ اللہ سلام دادن در نماز مفید نماز است اگر عمدتاً بود و رسول سلام
 خواہ عمدتاً خواہ سوا آدم و صورت مفیدست و شمنی نقل ارفقا و اسے ظہر یہ کند کہ اشارت بر رسول سلام است یا ما گشت ہست
 صلوات نیست و گوید اگر کسی چیز سے طلبید از صلوات پس ایما کرد بسیر یا بدست ملا و نعم بز مفید نبود و گوید ہمچنین گفتہ است ^{الصلوات} و خلاصتہ
 و گفتہ کہ بعضی حنفیہ رسول سلام را بدست و مفیدات ذکر کرده اند انتہی و این احادیث کہ مذکور شد حجت است بر ایشان و شیخ
 حلال الدین سیوطی در جامع حدیثی روایت کرہ است کہ اشارت مفیدست و ابن مخالف احادیثی صحیحہ است
 کہ ذکر کرده شدہ است و معارضتہ آنہا اصالح نہ چنانچہ در کلام مصنف در باب ادکار و فصل آداب سلام ساید و در اوائل کلام
 جائز بود و نماز لیس از آن منسوخ شد بقول حق سبحانہ و تعالیٰ و قوموا اللہ قانتین ای ساکتین و گاہ حیان بود سے کہ عائشہ
 در برابر نماز بیخیزیش آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بجانب قبلہ در مکان وقوع سجدہ وسے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حجت بود
 و آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در وقت ارادہ سجود دست بر پای وسے نہاد سے بلکہ انگشت در پاسے وی بخلاصت سے
 تا وی پاسے خود را بخود کشدی و مکان سجود را در وی را و اور وسے جیانی بخاری و مسلم را عائشہ آورده اند کہ
 بود من کہ خواب میکردم در پیش رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و سپرد پاسے من در جانب قبلہ آن حضرت بودی چون خواستی
 کہ سجدہ کرو سے ہمز کرد سے مراد در روانی از بیماری عمر کردی بای را نیسے رک کردی و خانیدی انگشت را در پای من پس ہمیں
 تسکیرم و گردی و زم با بیا خود را از عین استا و در از میکریم بہ بیمار او گفت و خانہ در آن روز چنانچہ نمودی اری گفتہ اند جمہور علیا کہ اگر امر اتہ
 نہیں کہ صلوات بود یا نہیں وی بگرد و قانع نماز خود و این بحت و فائتہ شرح قول مصنف کہ گفتہ در باب الصلوات لطیفہاشی چیزی ثابت شدہ شیخ
 و تفصیل نماید اشارت آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گاہ منبر بامامت نماز گذاردی و قرأت رکوع منبر کردی چون وقت سجدہ رسد
 پس پیش سے و فردا سے و زمین ہی کہ کرد سے بعد از سجدہ باز منبر بر آہ سے و فیما قرأت رکوع آنجا کرد سے۔

سجده هم بطریق اول فرود آمد سے ہر دست کاٹش در تمام نماز برین پنج بود سے چنانکہ در صحیح بخاری سے و مسلم از سنن ابن ماجہ
 میں یثاب بن یصمون آندہ است و در صحیح مسلم آخر حدیث میگوید کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ و سلم فرمود ایہا الناس میں این یا
 پرین حال کردم تا امتداد کند میں و با مؤذن نماز را و مسقف چہین نقل میکند کہ گاہ ہر ستر رات سجده آورد سے از سنن فرود آمد سے
 در ہر میں سجده کرد سے و بار رفتی و این واقعہ گم در وقتی دیگر نزد سے صحیح شدہ باشد و با وجود آن موافق قصود نیست مگر
 آنکہ خواندن آیت سجده زور نماز اعتبار کند یا تا اول آنکہ سجده تلاوت در حکم نماز است یا خطبہ اگر از جمیع باشد قائم مقام کہتین است
 شدہ عالم در نوجوب این فعل نیز میگوید کہ مسزیرا بود و شاید کہ ایستادن آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ سلم برای اول یا دوم بود
 اس نزول و صوم ہر یک ستانیم فعل کثیر باشد چہ کین خطوہ خطوہ میں مثال کثیر بود و اگر بر پاید سوم ہم بود تو اندکہ نزول خطوہ و خطوہ بود ہا
 از خواستہ میخواست بود کہین مانع میسر نباشد اگر باشد شاید کہ منسوخ بود و شدہ علم و یکبار بود از نبی جہد لمطلب بایکدی در حقیت و
 معاصر بود و آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ سلم نماز بود چون نزدیک بودی صلی اللہ علیہ وآلہ سلم تند ایشان را بہر دوست رفت و از یکدیگر
 جدا کرد این نیز بہت شفقت و رحمت بخلق بود و با بودن اصلاح ذات پسین از امور خیر و مانا کہ قول مصنف کہ گفت ایشان را بہر دوست گرفت
 داشتہ است بکفری فعلی مبالغہ بہت در آن کہ با وجود آن این فعل حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ سلم بود و آمد تحقیق آنست کہ بقدر تفسیر عمل کثیر با این
 فعل البیہین ادانت کہ بچہ بیان در آن عمل چند دوست نیابہ اگر درین صورت فرضاً آنرا بیکدیگر کند نیز معذرت مثل تعمق تفسیر و تسریل و سے
 از توسل بچہ محتاج بیکدیگر است فلیس تا اگر در آنجا بود دوست کند مثل حل ہر دلیل پس گفتندہ و تزع آن دشک نیست کہ کسین کہ در ہم
 تا وہ باشد نہ یکدیگر جدا ساختن محتاج مدود نیست و آنرا بیکدیگر توان کرد اگر جہد اتفاقاً با بود دست وقوع یافتہ باشد یا آنکہ
 تفسیر فعل کثیر با نچہ مصلی آنرا کثیر نپار و نیز کردہ اند و مختار نیز بعضی آنست کہ فعل توالی کثیر است مادون آن قلیل تفسیر ہای
 گیرید و در آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ سلم نماز بسیار زینسی از مطر بن عبد اللہ از پیش آند کہ گفت آدم پیغمبر خدا را صلی اللہ
 علیہ وآلہ سلم دو سے نماز میگذازد و چون دیر آوار سے بود همچون آواز دگ سین کہ بچہ شد یعنی گریہ میکرد و دوشش میجوستیدہ در
 روایتی آندہ کہ دیدیم اورا کہ نماز میگذازد و در سینیہ وی آواز سے بود مثل آواز آسباز بکار راحت کرد و روایت اول را احمد و سنن
 و نسائی بر سنن و ترمذی در شاکل در روایت دوم را بود او در سنن و در فتحہ خفہ مذکور است کہ اینین و بکا اگر با و از نبود اصلکند
 نیست و اگر با و از باشد پس اگر نہ از رحمت امر آخرت باشد بلکہ بعلت درو سے یا مصیبتی دیا و سے باشد معذرت بود و اگر از رحمت
 امر آخرت بود از خوف و رجا و بہت و عیب است آن نیز معذرت بود بلکہ درالت سر زیادت حضور چہ شروع وارد میاید در حدیث مطرف اند
 پیش آندہ و امام محبوبیہ از ابی یوسف روایت کردہ کہ کما بصوت ارجحت امر آخرت اگر نگاہ پیشن آن طاقت دارد معذرت بود
 و اگر نتواند نگاہ داشت معذرت نیست کہ ذکرہ اشمنی و گاہ حاجت صحیح کرد سے و اندر فقہا صحیح بلا عذر از معذرت صلوتہ داشتہ اند و اگر
 عذر بود معذرت و عذر و حاجت آنست کہ معذرت بود و طاقت احتراز و اجتناب از آن داشتہ باشد و با عتہ طبع یا بعلت عجز بود
 پس در حکم عطسہ و آروغ بود و بر ہمین محل کردہ شدہ است قول ابی یوسف در اینین و بکار عدم امکان احتراز از و سے و اگر بر
 عسبن صوت کند نیز معذرت است و اگر معذرت صحیح کند نادر است و تنبیہ کند امام خود را بایکند مصلی آن را تا بانند دیگر را کہ در نماز
 فاسد نیگردد و نماز او کند ذکرہ اشمنی و نیز گفته کہ مراد صحیح آنست کہ بوسے حروف بیدار گردد و در ہا نہ تر چہین است و گاہی ہی با کسی
 گذارد سے و مبالغہ احوال این بود سے و گاہی ماعل نماز گذارد سے چنانکہ بود او دار عمر بن شعیب عن ابیہ عن جده آوردہ کہ گفت
 دیدیم رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ سلم کہ نماز میگذازد و بای بر نہ و فعل پوشیدہ و بخاری و مسلم و ابوداؤد و ترمذی سے و نسائی از سنن

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قنوت در نماز صبح نماز خواندہ سے وگاہ ترک کردیے این حکم سابقاً گذشتہ است و اما وہ دیگر ارکان نماز و غیرت گوار جنت توطیہ تفصیل مذہب محدثین کہ اینجا میکنند چنانکہ سیگو بد اہل حدیث یہ سید خواندن قنوت در نماز صبح سنت است و ترک آنم سنت است از جہت ثبوت فعل آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر و وجہ احیاء تا خواند و احیاء تا ترک کرد چنانکہ سابقاً ذکر و مع بد ایسے با وجود آنکہ در اہل حدیث سنت فعل احیاء تا ترک حیائاًست ایشان بر **مذہب اہل حدیث** طبیعت بنماید چنانکہ مالک و شافعی انکار میکنند و از جہت ثبوت فعل آن مخالفت سنت نیز خوانند و چنانکہ ظاہر چنان ماید کہ ہر دو شوق را کہ موافقت فعل موافقت بر ترک سنت شریک است نہ چہن سن بلکہ عدم موافقت است بر اہل حدیث چنانکہ سیگو بد بر تقدیر فعل منع از ترک نکرد و نیز ترک منع از فعل لغو و ہر دو جائز و درست یس سیگو بد کہ یکی ارجح و حسن است بلکہ سیگو بد من قنوت فقد حسن و من ترک فقد حسن کہ چنانکہ قنوت در نماز صبح ہم نیک کرد و ہر کہ نخواند ہم نیک کرد و جامع تر مذہب سیگو بد کہ مذہب سفیان ثوری سے ہمیرین پنج ست و دلائل از طرفین بسیار اما چون مقصود این جا بیان طریقہ نبوت است نہ تحقیق مذاہب فقہا بر ان مقدار زیادہ میشود و طریقہ نبوت چنانکہ مختار صفت سنت فعل احیاء تا ترک و حیائاًست پوشیدہ مانند کہ سابقاً معلوم شد کہ قنوت خواندن آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یہ در نماز صبح و جہد و فریاض دیگر کسی از اسباب بود کہ دعا میکرد بر جامعہ و آن در اوقات مخصوصہ بود و را بنہد بعد از ان متروک و آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و خلفا سے اربعہ بعد از ان خوانند و التزام آن و موافقت بہ ان بعد از ان بدعت است و **مذہب امام ابی حنیفہ رحمہ اللہ علیہ فافصل و نسیان رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در نماز بد آنکہ** سو و نسیان بر حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در اقوال در اینہ صفت است باخبار و ابلاغ جائز نیست باتفاق اما در افعال چہ در نماز و جہد و غیر آن اختلاف است کہ جائز است یا نہ و مختار نیز اہل حق جو از اوست و در حقیقت آن متضمن حکمت مانو الہی و شایان است در با عیش و تشریح احکام و دریافت سعادت اقتدا بہ پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام چنانکہ سیگو بد از جملہ من و نعم حق تعالی بر امت محمد سے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یکے این بود کہ گامی پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در نماز سو کردیے تا است وقت کنند بوسے در اینہ تشریح اشارت کردیاند بجز تشریح حکمت نیست در سو و نسیان آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم زیرا کہ یہ ہے آن مکن سنت چنانکہ گفتی ہر کہ سو کند سجدہ سو برو سے لازم آید چنانکہ در صورت شک بیاید و لیکن این نکتہ با ضمیمہ ہر کتاب سعادت اقتدا تمام ست و گاہ سو بیسے در وقت سو میفرمود و انانائتہ شکر کم نیست من مگر آدمی چنانچہ شام او میانید نشی نسیان میکنم کما تنسون چنانچہ نسیان میکنید شاماً فاذا نسیت پس چون نسیان کنم قدر دانی پس یاد میدہد مراد اوہ البخاری سے و سلم عن ابی سعید و الباقی سے حضرت بشریت و احکام جہت و در آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ماسیتی خاص ست کہ کمالی خصوص جو بر حقیقت اوست محققان گفتہ اند کہ ظہور سلطان ربوبیت و قیام نوامیس الوہبت اقتضا سے آن کرد کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بر حد عبودیت کہ اشرف اوصاف و اہل محاسن اقصای سعادت واقع گردانید و اوصاف عبودیت برو سے اہل نماز و چنانچہ گفت اجوع یوا و اشبع بر ما و فرمود اکمل کما یا کل العبد و اجلس کما یجلس العبد و کما ی آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و حزن قلب و رموع عین بر نوبت و لذائذین باب ست و ظہور احکام سو و نسیان نیز داخل نیست ما تضمن سے حکمت تشبیح و اقتدارا و صیغہ سو و چنانکہ در موطا آورده انانائسی او انسی شک ربوبیت یعنی از باب افعال سن یا تفصیل و بر تقدیر بر صیغہ جہولست لاسن بر صنف معلوم سکلم از باب نصیر کذابی اشرح یعنی سرافرا موش دن میدہند است

و اصح ترو شاخيه است تشهد بعد از سجده سو سو نون نبود و بعضی از ایشان گویند که قول
 تشهد نزد کسی یعنی بر قول قدیم است و در مذہب امام ابوحنیفه رحمه الله تشهد ثابت است و متکلف ایشان حدیث عمران
 بن حصین است که گفت نمازگزار در رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بصحای پس سهو کرد پس دو سجده کرد و پسر تشهد خواند و سلام
 داد و راه الترنیسه و قال هذا حدیث حسن غریب و لیکن مسلم نیز از عمران بن حصین آورده و در روستی ذکر تشهد کرده و گویند
 یکی از رواة حدیث ترمذی متفرد است زیادت تشهد با حقیقت یعنی رواة با وجود کثرت دفعه و ایقان ایشان پس
 این حدیث شاذ باشد و بعضی از شافعیان که قائلند تشهد بعد از تشهد است تشک کرده اند از طرف بسیاری که کجا
 حسن رسانیده و حالگ گفته که دست صحیح است بر سر تخمین و بر تشک بعد از تشهد است این مسود است که ابوداؤد
 و نسائی آورده که گفت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم چون ایستاد و در پیش تشک کنی و بسوی چهار و اکثرین تو
 بر چهارست تشهد خوانی پس دو سجده کنی نشسته پیش از آنکه سلام کنی ایستاده ای سلام کنی در بیخ الباری گفته
 در این حدیث از مغیره نزد یحیی نیز آمده و در سخا و هر دو ضعف است و گفت که بن سعد حدیث ما جنات بن درجه حسن میگردد
 و گفته که نزد ابن ابی شیبہ از ابن مسعود و بعضی بر سیده است بعد از آن حضرت است و در حدیث که پیش از سجده سهو
 سلام دهد یا یک سلام مذہب جمهور ایشان است که یک سلام دهد و غیره الا سلام گفته که این یک سلام را مقال میگویند
 و با تحرات حاجت نیست چه مفقود و بجز تکمیل است و شمس لکن و غیره است بر آنکه دو سلام دهد و مختار هر حسب در این نیز
 همین است زیرا که سهو در نماز دو سلام است پس آنچه مذکور است منصرف به آنست که در آن رواه است بعد از آنکه سلام کند برادر
 نماز الا سلام است او را در قول سلام را بعد از بیعت بیکر و در نماز سهو بر آنست که امام محمد در کتاب اهل شاریت
 بدان کرده است پس بیعت نباشد که انی شرح ابن الهمام و شمس گفته که در حدیث تشهد که موصوب است که یک سلام دهد
 زیرا که سلام اول پس تکمیل است و ثانی برای تحیت و این سلام برای تکمیل است پس نمون از بوسه عیث باشد امتی و نیز
 اختلاف است که در دو دعا که در تشهد اینست و تشهدی است که پیش از سجده است یا در تشهد که بعد از سجده است
 اختیار کنی برین است که بعد از دست در پایی گفته صحیح همین است چنانچه در دو دعا تشهد اخیر است و بحدیث تشهد اخیر
 چنان است که بعد از سجده سهو است و در بعضی شروح بر این گفته که موصوب است که ایستاد و نماز و سجده کند و بخواند
 زیرا که هر دو در آخر نماز مذکور است اقال شمس و شرح ابن الهمام گفته که قول صحیح است که کفانی فتاوی و مسوق میگوید
 فی سمرانه و کت اخیر بعد از نماز او است چنانکه مصنف میگوید و در یک ذبح از هر رکعت دوم در نماز حسین یا حسین
 شک را اولیت سلام و او سخن گفت و بعد از آن یاد او تمام نمود و بعد از آن سجده کرد و او پیش کرده بعد از آن
 سلام دو سجده در سجده است چنانکه پیش از سجده ای بر سجده بود چنانکه از حدیثی که آورده شد معلوم گردد
 و تخصیص تکبیر میان دو سجده مذکور چندان وجهی ندارد و بعد از سجده بیست سجده سهو که باشد و اطلاق همه بر سجد افراد
 در حدیثین سهو شایع است یا در سجده اخیر ازین دو سجده است و یکی بار سجد و دیگری این حدیث را حدیث از حسین
 و تمام فقه ما اختلاف انداخته است که بر سیرین اربابی بر این روایت میگویند که در نماز رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 یک از نماز عیثی تا که طهر است با عیث از نذال شمس تا غروب را زبرد و بعد از آن نماز چهار سجده بخندید و در وقت
 آنکه بوسه سلوئی اعشی و در بعضی از نظر و معصوم و بعضی از حدیث در

اما النظر واما العصر ابن سيرین گفت که ابو هریره معین گفته بود من فراموش کردم و در بعض روایات آمده گفت کعب
ظن آنست که نماز عصر بود و بعض گویند که شک از ابی هریره است و تعیین او که در بعض روایات آمده باعتبار قلبه برهن است
پس آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم دو رکعت گذار و دو سلام داد و برخواست و آمد بچوبی که در هدم مسجد و در روایتی بچوبی که
در قبله مسجد بود و در روایتی بچوبی که سرور من بود یعنی بر عرض نهاده شده در مسجد و در روایتی بر چوبی که در قبله مسجد بود پس
تکیه کرد بر روزه گویا که در چشم است و نهاد دست است را بر دست چپ و در آور و انگشتان خود را در یکدیگر در بعض روایات
نهاد و خساره راست خود را بر پشت کف دست چپ و بر روی آمدند سر جان قوم از ابواب مسجد یعنی مرصه که بیشتر از مردم دیگر
بر آمدن عبادت داشتند بجهت کار سه و توقف نمیکردند برای ذکر و دعا بعد از نماز پس مردم با یکدیگر گفتند که مگر نماز کوتاه
یعنی چهار رکعت منسوخ شده و در بدل آن دو رکعت مشروع گشت و در میان این قوم ابو بکر و عمر نیز بودند نسبت و عظمت
حضرت نبوت مانع ایشان شد که بر سر بند و انتظار آن بردند که شاید دیگر سه بر سر در روزه بود که در از او ایمن میگفتند
حرف علم و نقل احکام دین او را برین داشت که جرأت کرد و گفت آیا کوتاه شد نماز یا رسول الله یا نسیان کرد سه فرمود که
بیچ کدام ازین دو که تو میگوئی بنوده نسیان کردم و نه کوتاه شد نماز پس آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم روزه بقوم آورد
و پرسید آیا این چنین است که ذوالیدین میگوید گفتند نه یا رسول الله و در روایتی گفت ذوالیدین بی قد نصیحت یا رسول الله
بعد از آن روی بقوم آورد و در روایتی فرمود آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم کل ذک لم یکن پس گفت ذوالیدین بعضی لک
قد کان یس آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم پیش رفت و گذار و از نماز آنچه مانده بود پسترسلام داد و تکیه گفت و سجده کرد و شل
سجده که در نماز میکرد و در از قرآن پسترسلام داشت سر خود را و تکیه گفت پسترسلام گفت و سجده کرد و شل سجده که در نماز میکرد و در از قرآن
پسترسلام داشت سر خود را و تکیه گفت پرسیدند بن سیرین را که پسترسلام داد و گفت بن امران بن حصین چنین رسیده است گفت
پسترسلام داد این مضمون حدیث صحیح است بر وجهی که صاحب مشکوٰۃ در کتبی آورده اند و شرح مراد بر بیان علوم آنچه
کلام طویل است و شیخ بن حجر عسقلانی در فتح الباری باره استیغای آن کرده اگر آن همه را نقل کنیم سخن نماز گردد اما سخن از آن
تسا است که یا هر چه کی در اول آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم که در سوچ کلام ازین دو بنود و یا فرموده کوتاه شد نماز و
نفر سوش که در چه این اخبار است در خلاف واقع و علاج کرد و از هر عدم جواز سه در اقوال و اخبار و خلاف در افعال است و جواز
نیز بر تقابیر است که بین شود نسیان بودن آن تقریر کرده نشود بر آن دیگر سخن در دفع تکلم از آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
و افعال و گمانه صدقه ۱۰۰ اما صدقه ۱۰۰ استیغای آن و جواب از اشکال اول بعض میگویند که عدم جواز نسیان در اقوال
و اخبار است که متعلق بطل است بی و در سه سنه چند اخبار و این قول ضعیف است چه اخبار بخلاف واقع کذب است و قصص که
در حدیث تنزیه ساخت عزت و صلی الله علیه و آله وسلم از آن جهت است ضعیف عادت صحابه رضوان الله علیهم جمیع در صیارت تصدیق آنها
و نسبت جمیع اخبار روی صلی الله علیه و آله وسلم بر باب که شد و در هر خبر که بودند سبب بود و ما است و ایشان را و اول کنند این قول که فرموده است
نکرده م یفرمود بیچ که در از نماز بود که در این حدیث که در عقاید است پنجم است نه نفس الامری این خبر صافی است بلا شبهه یا کتابت از حدیث صحیح
گفته شود نه ۱۰۰ بیچ در سه صحیح که در سه صحیح است و در این حدیث که در عقاید است پنجم است نه نفس الامری این خبر صافی است بلا شبهه یا کتابت از حدیث صحیح
تاریخات مندرج در صحیحین در سه صحیح است و در این حدیث که در عقاید است پنجم است نه نفس الامری این خبر صافی است بلا شبهه یا کتابت از حدیث صحیح
مورد نخلت روان در کعبه اندرین فرق چه نیست بلکه در سه صحیح است که نخلت از شش ذهاب قلب

سوسے غیر اوست کہ اس طرح الیاس سے و بعد از تسلیم فرق این توجیه اطل است در بیان آن قول ذوالعین بل قد نسبت و
 تقریر آن حضرت اور این قول کافی است و نیز خود انما انما بشکر شکم انسی کما تسنون و بعضی گویند کہ قول اولم انس محول بظاہر و بعضی
 خودست گویا کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تکبر کرد این فعل را درین صورت تا واقع شود تشریح فعل از جهت بودن اولیای
 ارجح و این سخن نیز چیزیست نیست زیرا کہ قول بعد آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در غایت بعد است و نیز بودن آن ابلغ
 ارجح عمل بحدیست باکہ قول ابلغ از فعل است تا در ذیل خود مقرر شده است و بعضی گویند کہ این آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 از علم نہیں نسبت کہ من فراموش کرده ام یا فراموش میکنم یا فراموش کردن از علم است و از علم است لفظ جیانیجہ در حدیث دیگر
 از بخار سے و سلم از این مستند آورده است کہ باید کہ بیکہ در شمار فراموشی کردن ملکان آیت را بلکہ توبہ و فراموشی گردانیده شد
 در آن آیت و اکثر این اوجہ تکلفات است و اقرب آنست کہ گفته شود کہ نسبت درین قول تلج نسبتان در فعل است و در حکم است
 و لا محذور فیہ و لزوم کہ تلبیغ است مانع گفتم شد و در جواب اول فافصلا ما حجاب از اشکال ثانی بعضی میگویند کہ اتیان بہا
 و تکلم بطریق ممنوع جواز بناو عدم استنباط کنند و این جواب از تکلم در البتہ در معنی صحابہ دیگر تمام نیست زیرا کہ تکلم ایشان
 نہ مہیو بود و پوشیدہ مانند کہ این بر بد بسبب خفیه کہ تکلم بہود بسیار از نماز مرد و ایشان حدیث است جاسے گرد و او ایشان گویند
 کہ وقوع آن درین قصہ بر خلاف قیاس واقع شد پس مقتصر بر مورد خود باشد و فیہ مانعہ و بعضی میگویند کہ قصیدہ و البتہ بن مشران
 نسخ کلام در صلوة بود و این جواب نیز صحیح نیست و از آن جهت کہ بعضی گفته اند کہ اسلم صحابی ہر برہہ متاخر است از آن و وی را ہی
 حدیث ذوالعین است لہذا پس اسلم نباشد بلکہ بعد از او سے است نہیر کہ حوا کلام را او سے مقتضی تاخر حدیث و نسبت بہ متا
 خرا و بر حدیث او فتنہ سابق را بسلام از صحابی تقدم الا سلام چنانچہ در صحاح حدیث مقرر شده است بلکہ از آن جهت کہ ابو ہریرہ
 در حدیث خود گفته کہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پس دلالت کند بر ہر برہہ درین قضیہ خاص بود پس در ہر آیت
 وقوع این قصہ بعد از سلامی ہر برہہ کہ متاخر است از تاریخ نسخ کلام در صلوة صحیح و سے این را حمل بر بخار کرد و اعتمد کہ مرد
 صلوات علیہ ما مسلمین است و یہ غلات انما سر جہ ابابا آنکہ سلو و اسلم صحابہ ہر برہہ حدیث کردہ اند کہ جیسا کہ اسلم
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و این دفعہ میکند بین تاویل واقعاً نہایت مناسب و بعضی گویند کہ ہر برہہ در حدیث از آن جهت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و ذوالعین یا شارت و یا بودن بجا آمدن قول نہایت بعد است و در شرح کہ در القاف سبھی جو ارجح
 گویند کہ احوالی شافی ازین اعتراض تیانیمہ و تانہ و تانہ سبب ماہر ہما نیست کہ ہم ہا و وسایہ بسط صلوة است کہ اگر امام کلانہ
 بر وی مصداقت مانع جیانا کہ گمان مردہ می مام کردہ است ما در حدیث صلوات کہ تمام شد و است نہیر کہ در حدیث سے
 حکم کند و میداند کہ سرو سے تقدیر از رہبت مستیان کند کہ بوسیہ بن ستمون نہیر رحمت آن بود کہ و انقض و زبات
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نہ و دو کہ مشدہہ حکم مسوح ما تہہ سے بہن مقین صد است کہ ما را او باہت است و جانا
 بان آن حضرت صلوات علیہ وآلہ وسلم بن جنس سے و انقض من مان رہنا و انقض کردہ انقض و درین کوہ ہر برہہ
 چہ چین سے تمام صلوات محلی بنہ سے بہ جنالی نام صلوة و شمال نسوت است نہیر کہ یکے گفتہ است بہ اصحابہ
 نسبت و این نیز از قول آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و کل ذکیر مکین من است و من کہ بین و سواد بنی نظیر و تقدیر
 نہایت سوای کہت حیرنا جیانیجہ گفت و در سند امام محمد کوہنت و است نہیر زلی و در حدیثی در حدیث ہر
 بن حدیث گفت کہ رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یہ و انکہ رہمن کہ بہت نہیر نہیر جیانیجہ و از نماز ہر برہہ

مشیح سفر سعادت

در بار اسلام داد خلاصه این حدیث بلوغی است - عاصی از آنکه در چاه حسین نماز عصر کرد و در آنجا
 ذکر سجده نیست اینجا هست درین حدیث صحیح مسلم از ابن عباس بن حصین آورده که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز عصر در آنجا
 داد بر سر کعبت ایستاد و فرمود ایستاد بسوسه روی مردی که او را خریاق می گفتند و در وقت نماز عیناً پیش او ایستاد
 صلی الله علیه و آله و سلم و آن خمرش را گفت پس سر بر آید حضرت صلی الله علیه و آله و سلم خشکین سجده پیش این کستان نماز سجده
 مردم و گفت ای راست میگوید این مرد گفتند نماز را در آنجا که است ایستاد و گفت در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 این حدیث مثل قصه حدیث ذوالمدین است اینجا از نماز عصر که گفت گذر و در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 خریاق نام همان ذوالمدین است و در نام ذوالمدین دوزخ است که می شود و در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 گویند خریاق نام شخصی دیگر است که او را ذوالشمالین گویند و حضرت صلی الله علیه و آله و سلم خریاق غیر ذوالمدین رزق الشما بین است و جنبی وقت
 کرده اند در آن تحقیق است که خریاق نام ذوالمدین است و ذوالشمالین نام ذوالمدین است و در وقت البار سه عمر و در آنجا که است
 قصه از نام ذوالشمالین گفته و خریاق نام ذوالمدین است و در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 بدگشته شده و ذوالمدین بعد از بغیر صلی الله علیه و آله و سلم آمده است که در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 تحریم کلام بر حسب که از حدیث ذوالشمالین گفته اند و این حدیث است که در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 که از ذوالمدین در باب سهوا حدیث مرویست که ترک کعبه را روا می آید آن حدیث است و بکار که گفته در آنجا که است
 پنج حصین است و اعتبار علم بدانکه این پنج موضع مرویست که در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 نشده و لیکن فقها موافق دیگر را بر این قیاس کرده بعد از آنکه در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 بعد از اسلام چنانچه از سیاق حدیث که مذکور شد می آید که در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 میکنند اما این حدیث دیگر را میگوید که هر فعل آن حضرت شد تا آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 اندیشه است و نام او حنیفه مجید بعد از اسلام میگوید که این حدیث است که در آنجا که است در آنجا که است
 اگر چه در آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد از اسلام آمده است که در آنجا که است در آنجا که است
 این امام با وجودی که روایت کرده بود و در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 نکل سوخته آن بعد از اسلام در سمعی بن عباس را که مفرد است بجز آن حدیث که در آنجا که است
 یحیی بن عیین که سخت ترین معانی است در تحقیق رجال و در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 که فعل آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم متعاضد آن حدیث است که در آنجا که است در آنجا که است
 چنانکه در اصول فقه اثبات یافته است که در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 احوالی انچه بود که در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 چنانکه در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است
 که اگر چه در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است در آنجا که است

و این عبد البر گفته که این قول اولی است از قول دیگران بحجت جمع بین الخبرین و این دقیق السید گفته شد که این قول اولی است از ترجیح و ادعای نسخ پوشیده نماند که جمع بین الخبرین درین مذہب همین اعتبار است که سجدہ در هر دو صورت است یعنی بعد از سلام پیش از سلام اما مخالفت احادیث در اینجا نیز لازم است آید چنانکه حدیث ذی الیدین که سو و دوسے بنفصان را با وجود آن سجدہ بعد از سلام آمده و نیز این توزیع در فعلین بقره صحیح که حدیث قوسے که از ثوبان روایت کرده شده است به ثبوت نیاید و چون این مطلق وارد است چه در ابرت چه در نقصان ساقط گرد و این تفریح که مالک کرده و لازم گرد و عمل اختلاف فعلین بر جواز امرین و لیکن اولی وقوع است بعد از سجدہ چنانکه مذکور شد سخن در اولویت نه در وجوب چنانچه نیاید و نیز این عبد البر در ترجیح مذہب مالک گفته که این فرق موافق نظر عقل است زیرا که در نقص جبرست پس باید که در فعل اصل صلوة باشد و در زیادت بحجت ترغیم شیطان پس خارج آن بود و تقب کرده شده است این وجوب آنکه بود و نیز زیادت بحجت ترغیم شیطان فقط مسوع است از چنانچه سخن جبر در از جهت دفع فعل و زیادت در نماز در بعضی نفس است اگر چه بصورت زیادہ نماید و صورت نقص ترغیم شیطانست و نیز بودن ترغیم خارج نماز لازم است چرا و نماز بنا شد ترغیم فعلی تا بر سجدہ نیست و آن خود از عین موافقت خطابی گفته که فرق میان زیادت و نقصان برین وجہ که کرده اند بر وجه صحیح نیست و ثویسے گوید که اتوسے مذہب قول مالک است بعد از آن قول احمد دیگران گویند بلکه مذہب احمد اتوسے است که دوسے مخالفت حدیث قطعا از م نیاید و دوسے کار میفرماید هر حدیث را در آنچه در و یافته چنانکه گفت و امام احمد در حدیث میگوید در سجدہ ترغیم صلی الله علیه و آله و سلم سو یعنی سجدہ سهویش از سلام زود پیش از سلام باید رود و در محله که بعد از سلام کرد و بعد از سلام بود و در غیر این اول سو یعنی آنجا که حدیثی وارد نشده و حال آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم وقوع نیافته پیش از سلام کند زیرا که این بنظر ظاهر موافق ترست چه سجدہ براسے سجدہ نقصان نماز است و از جنبه نماز است پس اگر در نماز و پیش از سیر و آمدن بشد بهتر است و از امام احمد منقول است که گفت اگر چیزی سے از غیر صلی الله علیه و آله و سلم مروی نشود سگفتم من که سجدہ را مطلقا پیش از سلام باید کرد اما پوشیده نماند که حدیث قوسے که گذشت مرجع مذہب امام ابوحنیفه است چنانکه تقریر کرده شد و باید دانست که این اختلاف مذکور در سجود قبل اسلام یا بعد اسلام در فضیلت و ادویت است و در اصل نماز پیش بسج کس سخن نیست خواه قبل کند یا بعد از جهت تعارض اوله فعلا و قولاً پس هر دو وجه جائز شد هر بقی کتب الاشتهار لا یجوز و او ظاهر کے کہ یکے از اصحاب ظاهر است یعنی آنها که عمل بطور مخصوص کنند غیر منصوص را بر آن قیاس کنند و قیاس نماند چنانکه در مقدمه کتاب بیان اشارت کردیم بطا هریت خود رفته میاید سجدہ سهو نکند کسی الا درین مرجع محل که غیر صلی الله علیه و آله و سلم سجدہ کرده و در غیر این محل اگر سهو کند سجدہ سهو نکند اما مجتهدین که اصحاب ای قیاس اند باعدای این مرجع را بر آن قیاس کنند و حکم آنرا که سجدہ است اجرا نمایند اگر گوی که شیخ مولف درین کتاب در حدیث بیان عمل حضرت مصطفی است صلی الله علیه و آله و سلم از غیر نظر با اختلاف علما چنانچه در دریا چه گفت پس چه غرض دارد در بیان ایراد از اصحاب فحمانه حواست است که در بعضی مواضع تعارض مذہب مختلفه که مجموع آنها امکان و احتمال استنباط از احادیث مختلفه دارد پس باید که در اصحاب را به وجهی شده و اندر یکی بجای بیفته چنانکه سابقا بقده صلوة بیان فرمایند کرد و تا در حال روایت تعارض چندان است که در برای تخریب و استطراد و توضیح بیان مذہبی باشد که موافق ظاهر حدیث است و در بیان سجدہ نیز که در بعضی مواضع قول داود است و از آنچه گذشت معلوم شد که سهو و سهو

از آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم وقوع داشت اما شک در نماز آن حضرت در هر روز بود باین طریق که فرمودند
 و در نیاید که چند کعبت از نماز گذشته ام و هیچ جانبی خرم ننماید و در صورت نسبان خرم دارد و سبب آنست که در نماز
 اما در ابران مقرر نمیداشتند البته آنچه واقع و نفس الامر است بیانش میدادند و در صورت شک شروع و تخریب است و با کمال محبت
 استعراق و توجه بجان بنی نسیان از حضرت دی بوقوع آمده اما شک بوجود آمده و میفرمود که آن در شیطان است چنانچه نسیان
 متفق علیه که از ابی هریره آمده است بران دلالت دارد که فرمود چون نماز کنی از شتاب آید و از شیطان پس تلبیس میکند
 روزه و در التماس و اشتباه می اندازد تا آنکه در نیاید که چند گذارده است و اگر چه آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم در شک
 در نماز هرگز نبود اما برای تعلیم حکم آن مراست را میفرمود که اگر کسی شک یافد در شک اعتد و در نیاید که کعبت گذارده چهار
 شک باید که بنا بر یقین نهد شک را اعتبار نکند و مقتضای او نرود و قرار بدین صورت شد بران که سه گذارده است اگر گذارده
 سه یقین است اگر چه چار گذارده باشد و پیش از سلام سجده سهو کند و در حدیث بخاری و مسلم سجده تین مطلق واقع شده و بقیه
 قبل از سلام او سجده و در روایت موطا و ابوداؤد و ترمذی و نسائی نیز مطلق آمده و در بعضی روایات موطا و ابوداؤد و ترمذی
 قبل از سلام یا قبل از سلام واقع شده و ترمذی گفته حسن صحیح و در فتح الماریس از در قطع آورده گفته که این روایت مجموع این
 مانع از روایت حسن که احتجاج بان متیان ذکر نبود و امام ابوحنیفه قریباً علیه سبکاید اگر بعد از تخریب طاعت نایب دارد و یک جا
 نماز آن گذارده اقل بود یا اکثر زیرا که با برهن غالب اصلی مقر است و شروع چنانکه در قبل و جز آن و سزایین از این مسعود آمده
 که در هر روز صلی الله علیه و آله وسلم ادا شک احدی که فلیتیر العوایب و لغیر علی که گذارده است یعنی در خارج الاصول هم از این مسعود
 روایت نسائی است که در من او هم در صلواته فلیتیر العوایب ثم سجده تین بعد از غرض و موطن و ترمذی گفته که بعضی از این
 در صورت شک گویند اعاده کند نماز را حتی در سهپ امام ابوحنیفه گفته است که اگر اول بار در شک افتاده است یعنی شک است
 او فتنه است اعاده کند و الا تخریب نماید و اگر بعد از تخریب قلبه یک جانب است ندید تا باطل نهد و سجده سکونت امام محمد در
 موطا سبکاید که آثار در باب تخریب طاعت بسیارست و سبکاید و اگر این چنین نکند دیگر سخنان از مسعود و شوارست و در اعاده
 در صورت کثرت شک در حدیث آن حوجه نام است و جعل آن است که سه حدیث دین ماب ثبوت یاوت یکی قول آن حضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم که فرمود چون شک کنی از شاد و حاد و یا یک از سر گیر و گفته اند که این حدیث عرب است و در حدیث صحیح
 که چون شک کنی از شاد با یک تخریب کند عوایب را تمام کند بروی و ترمذی و ابن ماجه از ابن عوف آورده که گفت شنیدم فرمود
 صلی الله علیه و آله وسلم که میفرمود چون سهو کنی از شاد و نماز خود در نیاید که یک کعبت گذارده یا دو بانند سبکاید و اگر در نیاید که
 دو گذارده یا سه بنامند برود و اگر در نیاید که سه گذارده یا چهار بنامند برود و سجده کند پیش از سلام و ترمذی گفته حدیث حسن صحیح
 و چون همه این احادیث ثابت است جمع کردن میان آنها بکمال دل بر صورت عروض شک در اول بار و ثانی وقوع تخریب از جانب
 و ثالث روزه و وقوع تخریب بران و این کمال حاسیت است که بهای بدیهی ما علم ابوحنیفه برانست و امام تقات فی الامام مالک
 امام احمد و امام شافعی نیز مطلقاً یعنی خواه طاعت غالب بر یک جانب باشد یا بر دو جانب برابر بود بنا بر یقین نهد گفته است و در صورت
 علی بن عقیل دخل شک و تردد نخواهد بود چه شک تساوی طرفین را گویند و طاعت غالب چنانکه اصطلاح علوم مقرر شده است
 پس این صورت در مضمون حدیث خارج بود زیرا که سبب که این اصطلاح حادث است و در لغت و شرح شک غالب یقین بود و چون در
 شامل دیگر کتب آن طاعت نام یعنی من یحیی شکی استیاسی باین معنی توان یافت **فصل** در کشاده و سبب سجده نماز آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم

والله وسلم در نماز چشم مبارک را کساده و تکی بفرود وقتی چنانچه بعضی از سجدان عادت دارند و از خجاست که چشم را بر زمین بگردانند و گفته اند که آن عادت بدوست و مصنف درین باب استه دلی با حدیث میکند و میگوید بدو حدیث است که بخارسی
در صحیح آورده چنان است که گفت عاقله را پرده بود نگین و منقش که جانب خانه را بان پوشیده که فرمود آن حضرت صلی الله علیه
و آله وسلم که این پرده را در کس که همیشه نصاب ویر این پرده یعنی نشوین و سکه کذافی شرح مشکوٰۃ الشیخ ابن حجر العسقلانی المکی معراج من
منه و در لفظ حدیث این است که بود عاقله را تراکم که پوشیده بود عاقله بیت خود را بدان و قوام کبر قان پرده رفیق را گویند
و بعضی گفته اند خنق از صوت رنگین و بعضی گفته پرده رفیق در پس پرده غلیظ و گفته اند که مراد استر جانب بیت بدان است
که متاسف و جانب بیت داشت که بدان پوشیده بود اما در استر جان منی واقع شده است که اقل الا بره فی شرح مشکوٰۃ و
غیر نظر در محبت ابوحی که گفته است که مثل حجله عرس است که در دوزخ منقش است علم نیز در حدیث استفق علیه از عاقله فرمود
که آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم با ما علم پوشیده و آن پرده و از خریا صوت سباه علم دارد از خیمه گویند کسی بر آن
آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم پرده بود در خاطر و سب پوشیده و در نماز بعلیها به آن بامه نگاه کرد چون از نماز فارغ
فرمود که این عامه را بر آن جمعی شهور است کینتار جوایه و دانش عاقلین حذیبه مرین عدوسه و ابوسه در شرح مشکوٰۃ
میگوید که همین ابی جهم ابرای آن بامه کرده پس فرمود که این هم با بر دوسه رسیدار برای نگاه داشت خاطر وی تا از رو
بامه آزار نکند فرموده این اجناسه و سکه کسری و منقش آن سکر نوزن و کسریا بعضی نوح بانیر و ایات کند منسوب است
با بجان که م سوسه است و بعضی گویند سوسه حضرت است نام و نسبت بوسه بنجان در بنجان سیر گویند تبدیلیم نیز فاعلم
این کلیم را بر آن خود گفته است و آن خیمه را بر ای آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم به بر که در دوسه فرمود بن کلیم را بر آن
برای سوسه ۱۰ بکه کلیم این بامه در نماز استفق که بر نیز در علم مقام خشوع و خضوع فرود آورد و در حقیقت این برای نیت است
و اندر دو دینی سوزنده آمد و فرمودند که این بامه در نماز که دم پس ترسیده که سواد امراد رفته اند از دو بچه سوسه
مصنفت ایراو این دو به است که از پیش معلوم است چشم مبارک در نماز کشا و اشقی و پوشیده ای اما پوشیده نماند
سفر را در کشا و گلی چشم از زبانه و در رفته است که در نماز چشم به سوسه است تمام است اما با سوسه نیست که تمام
است چشم کشا و دوسه را در دستش شریع حدیث با حدیث دیگر است نهایی میکند و میگوید بدو حدیث است چنانچه
در نماز و از کردن رسن تا نوتنه در سوسه پشت تا ر کند با است و ساند دست از آن میخورد و ما شنیدیم که در حدیث است
آنها که را س آن حدیث میله سوزانید و الله وسلم در کار دست در آورده که چون داشت شد پرسیدند که این است از رکوت
در نماز بود فرمود بدو چیز را را از دستم که نوشته رسید بهشت تهادن که یک بیت و فرمودند بی هم سطر سوزن است از خط
از دستم سوسه بهتر است نسبت به سوسه و سلام باشد است چنانکه اگر شنیدیم حدیث که من شینان و بر تپه سوسه
میستند علیه و سلم و بر آن که در این حدیث استحق از ابی هریره را به حدیث است سوسه است الله علیه و سلم
و سوسه خیمه ازین یعنی جنبه در میان سوسه و سوسه است و سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است
آنکه بر آمد یعنی از سوسه بر سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است
در کفر و در سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است
اینکه در کفر و سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است سوسه است

اینجا که اشتم تا خوردن زار به رندت و در هیچ مسلم آنچه پیش یلفظ دیگر آمده گفته که اگر حافظ دعا سے سلیمان می بود بری چشم
 آن شریک استون مسجد تا کو دوکان مدینه پوسے بازے میگزید دوستی ملاحظه رعایت مای سلیمان آن گفته اند که وسے علیہ السلام
 و خواسته بود از خدا سے قتالی که کثرت درین و مثال آذخ حوص با دو باشد و آیت بی غیر بار می طر علیہ و آلہ و سلم قدس
 و اسکان تصرف در ثقلین مشیر و تو تیر از سلیمان عاید هم بود و لیکن با عمل شد صورت این تصرف و سلطنت مخصوص سلیمان
 علیه السلام داشت پس اگر تصرف آن حضرت علی مرتضی علیه و آلہ و سلم در چین بنموردی آمد مدد هم استجابت دعای
 لازم آمد سے پس رعایت صلیمان دعای او کرد و بگذاشت علی مرتضی علیه و آلہ و سلم محال معصیت میگوید که این مجموع یعنی
 رویت حبت و مار و خوش و چین رویت چین بودند آنچنان که بعضی میگویند که این رویت مثال است نه بین چین تا و این حرف
 از ظاهر است کمال آنست که رویت چین حمل کنند و سیاق اخبارت نیز دلالت دارد بر آن قافله و این دلیل است بر آنکه بعضی
 چین در تمام نماز و امم مستمر بنمورد میگوید اما اگر کسی را از کثرت و پیشتر در نماز تصرف و بریشانی حاصل شود و حضور و شعاع نماز را
 برود و گرفتن چشم در حق وسے کرده نبود بلکه با استجاب آتوب باشد نیز میوم و اصل که در عقیب رکعات است حسنه خوش
 وارد شده اند و عدم ورودی مرص از تمییز بین معصیت این سخن بطریق نقیض است که در اگر خبر است و شریک بین مطلب است
 اولی رویت بودی شیخ می اندر علم فضل اراک و ایضا رویت آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم این از نماز اسلام بود
 همچنین است رویت مسلم و ترمذی و در رویت سنی چون ترمذی زنده رویت ابو داؤد و چون خواری که برگرد در نماز سه بار بگفتی استغفر الله
 لاله الا برحق و اتوب الیه و در حدیث مسلم و ترمذی مطلق واقع شد که چون سلام را داد استغفار کردی سه بار گفته شد و داعی اگر کیفیت استغفار
 چیست گفت میسرود استغفر الله استغفر الله و دیگر بار استغفار این ذکر ضم کرده که اللهم انت سلام و منک اسلام تبارک
 یا ذا الجلال و الاکرام رواه مسلم و بعضی بعد از مسک اسلام و الیک یا رب اسلام را زیاد کرده اند و در روایات صحیح بنیامد و
 همین قدر که ذکر شده که ذکر اشخ ابن حجر المکی فی شیخ مشکوٰۃ این مقدار گفتی و برخواستی و بجه هر جهت کردی چنین
 است در حدیث مسلم از ثوبان و در حدیث متفق علیہ از عائشه زنده که نمی نشست مگر مقدار که میگفت اللهم انت اسلام و
 اسلام تبارک یا ذا الجلال و الاکرام توجیه جان است که مکر گفته به گاهی چنین بود سے دوگانه چنان دانسته علم و در بعض
 احادیث صحیح که حدیث مسلم و ابو داؤد و نسائی است از عبدالله بن الزبیر روایت که دعوت بر نماز و وضع میگفت در حدیث
 اگر چه حقیقت معلومه واقع شده و لیکن مراد نماز فرض است با جماع و بعضی از شراکت گفته اند که در حدیث کعب بن جحزه نقلیه
 بکتوبه آمده و مطلقا محمول بر آنست و در روایت مسلم آمده که با و از بسند میگفت و بعضی علما گفته اند که فضل در جمیع احوال
 اخفاست در ذکر و دعایم امام را و هم سفر را و چه آن حضرت علی مرتضی علیه و آلہ و سلم برای تعلیم بود اگر چه با سه و غیر نیز امام را
 مساحت در جبر و اعلان بود و قصد تعلیم و اعلام بکند درست است بلکه استحسن لاله الا الله و لا شریک له اللهم و الحمد
 و هو علی و شکر الله ما اعطیت و لا یستطیع ما سمعت و لا ینفع در بحد مسک بعد حدیث بود و موضع ففتح جیم است سنی
 سخت و قنایا بعضی بدر پروردگار را در بعضی غنا و نسب نزد خدا کار نیاید عمل باید و بعضی کبیر بنیر فریاد و اندیشین کار فضل
 و رحمت سنک کوشش و اجتهاد علت نیست و گفته اند که ضعیف است و بحد ففتح است یعنی اول لواحد آن قدر و بعد
 الا یا له نعمه و الفضل له انشاء حسن لاله الا الله خصلین که الدین ولو که اول کافرون امام خود سے گفته ماید که استغفار را
 مقدم دارد بر سایر اذکار و در حقیقت سلام گفته اند که بعد از وسے اللهم انت اسلام بعد از آن لاله الا الله و بعد و تا قدر

کذا ذکره الشيخ بن حجر في شرح المشكوة تنبيهه بانك ما حدثت در باب شهيای مستوره واقع شده که بعد از نماز بخواند چنانچه این
 او عید مذکور و آیت الکرسی و صفیات و جزآن در او بعد میت اتصال نماز نیست بصل که آن مجال است بلکه مرا بعد میت
 بجزرے که در عرت اشتغال بدان و بیس اعراف و سیان و تشانی غیر ذکر و ما بشیرند و اگر سکوت کنند بعد کثرت حرفی نزد
 نیز مرز ندارد و پس بعد از فراغ نماز هر چه بود مذکور بخواند عقب او مستانند آنکه اشتغال بسنت راتبه بعد از فرض موجب فصل
 سیان فرض و دیگر مذکور و عدم تعاقب گردیدند اینجامل نظرت و فی برانت که نگر در خصوصاً مرقا که سنت است بعد از
 وصل سنت را بفرض و بعد قیام برای گردن سنت بعد از قیام او فرض و در شرح ابن السام تریج کرده است که این
 در احادیث وارد شده است از خواندن بعضی اوجیه و اذکار در اوقات تقاضا نمیکند وصل آنها را بفرض بلکه بودن آنها
 عقب سنت بل اشتغال با آنچه از توابع نماز نیست کفایت میکند در آن و اختلاف است علماء را در اولیت وصل سنتی که بعد از فرض
 است بعضی گفته اند که قیام بسنت متصل بفرض سنون است و وارد می شود مروی که در سنن ابی داؤد آورده است از ابی شریح
 که گفت ایستاد مروی که در یافته بود با حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بکبیره او سه رات متصل گفتار و سنت را عرض
 او را گرفت و بچنانید گفت پیشین زیرا که بلاک گشتند اهل کتاب مگر از جهت آنکه نبودند بوزایشان فصل پس آن حضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم پسندید این سخن را از عمر بن الخطاب که گفت در واردت فصلی که واقع شود چنانکه سلام نرود - از عائشه
 آورده اند که گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چون سلام میداد نمی نشست گر مقدار که میگفت این ذکر اللهم
 انت السلام و سنگ سلام تبارکت یا ذالجلال و الاکرام و ازین حدیث بطاهر لازم نیاید که همین ذکر فصل کند بلکه بتبارک یا ذالجلال
 در سه این ذکر و این منافات ندارد بخواندن ذکر دیگر مثل طاله الا اشتر و عدده لا شریک لک الخ حاصل ثابت نشده از آن حضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم فصل با ذکر که در حقیقت میکنند بر آن و در مساجد و این چهار مثل قرأت آیه الکرسی و تسبیحات آنها
 کن و حلوانی گفته است که لا باس است بخواندن او را و سیان فریضه و سنت و مختار آنست که فصل کند بزرگ و مختصر بخواند
 او را و اذکار بعد از سنت و قول حلوانی که لا باس الخ منافات بهان ندارد زیرا که مشهور در معنی این عبارت اولویت خلافت
 است پس گویا که گفته اولی آنست که بخواند او را بخواند لا باس - در خلاصه گفته که چون سلام دهد امام از غیر یا غریب یا عشا
 کرده است در رکعت قاعده او لیکن باید که بایسته تجویح و نطق کند در مکان فرض بلکه منحرف شود و بهت راست ایچ یا سیر آید
 اگر خوابد رجوع کند بمنزل خود برای تطوع و در نماز که بعد از او سے تطوع نیست مگر در صورت که در مکان خود مستقبل قبله باشد
 بلکه با برود یا برگشته مستقبل قوم بشیند اگر در مقابل می سجوتی نباشد و همه برابر است راست و لیکن پیشین جمع منزل است
 از برای تطوع ذکر بآکاف فی شرح ابن السام و در سنن ابی داؤد از امیر المؤمنین علی مرویست که چون حضرت رسالت صلی الله علیه
 و آله و سلم سلام نماز بداد و سے **بیت اللهم اغفر لى ما قدمت وما أخرت وما أسررت وما أعلنت وما أنت اعلم بى منى است** و قد تم
 و انت الوخر لاله الا انت و در بعض روایات و ما اسرفت جدا ز ما علنت نیز واقع شده و در سند امام احمد و سنن ابی داؤد و
 از زید بن ارقم نه بغير صلی الله علیه و آله و سلم در عقب هر ناز سے میگفت اللهم ربنا ورب كل شئ انما شهيد انك لم يدر و روایت
 انك انت الرب وحدك لا شريك لك اللهم ربنا ورب كل شئ انما شهيد انك لم يدر و روایت انك انت الرب وحدك لا شريك لك اللهم ربنا ورب كل شئ انما شهيد انك لم يدر و روایت
 في كل ساعة من الدنيا والاخرة يا ذالجلال و الاکرام سمع و سبب الله الاكبر الله الاكبر القدير السموات والارض و در آیت
 رب السموات والارض الله الاكبر الله الاكبر حبه الله و نعم الوكيل الله الاكبر الله الاكبر و در جامع الاصول بعد لا شريك لك اللهم

در بکلی شده انما شهیدان محمد عبدک در مولات زیاد آورده و آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند من بیانی است
 که هر که بگوید عقب هر نماز سه مرتبه نوبه نشود این عبارت ترجمه فطرت است که مسلم و ترغیب و تنبیح از کتب بن عمر
 روایت کرده اند که مقتبات لایحیه تا کلمن او فاعلمن و بر کل صلوة مقتبات بکسر قاف خوانده اند تا این تفسیر است و مقتبات
 این نامند که بعضی از آنها در خواندن در سینه بخندند و دیگر بیاید از جهت آنکه هر یک را علاوه کرده میشود بر هر دو ذکر ارواح
 بیاید آمدن لازم بود از جهت آنکه در عقب نماز خوانده میشود و مقتبات آن را گویند که در عقب چیزی بیاید که ذاتی نهایت آن
 و صلوات از شیوخ که این تفسیر است و مقتبات از آن گویند که هر یک از آنها صلوات است که مقتبات دیگر بیاید چنانچه در حدیث
 آمده است لایضک بایستن ابتدأت و مقتبات اما که میل و مدارا که براسه رفع اعمال بندگان و خطایشان شب در روز

در پی کید یا نیک گویند سبحان الله سی و سه بار و الحمد لله سی و سه بار و الله اعلم بالصواب
 و در روایت دیگر که هر روز سی و سه مرتبه از این دعا بخواند که هر روز سی و سه مرتبه از این دعا بخواند

و بان صد تمام شود در روایت دیگر سبحان الله سی و سه مرتبه و الحمد لله سی و سه مرتبه و الله اعلم بالصواب
 و در حدیث دیگر که هر روز سی و سه مرتبه از این دعا بخواند که هر روز سی و سه مرتبه از این دعا بخواند
 نیز از زید بن ثابت آمده است که چون صحابه با مسور شدند که بعد از هر نماز تسبیح کنند سی و سه بار و تحمید سی و سه بار
 و در حدیث دیگر از انصار در خواب نمودند که هر روز سی و سه بار و الحمد لله سی و سه بار و الله اعلم بالصواب
 هر نماز سی و سه بار و تحمید سی و سه بار و تکبیر سی و سه بار گفتند اگر هر کدام را بیست و پنج بار بگویند تسبیح را و غل آن
 سازد چون صلح شد آن مرد انصار که حضرت رسول آمد صلی الله علیه و آله وسلم خواب خود را عرض داشت فرمودند چنین گفتند
 که آن مرد میگویی و چون با رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم سخن گفتی سنت شد و در او ای از بخار سی و سه مرتبه از این دعا

و الحمد لله بار و الله اعلم بالصواب و الحمد لله بار و الله اعلم بالصواب و الحمد لله بار و الله اعلم بالصواب
 این حدیث در حدیث دیگر در حدیث دیگر در حدیث دیگر در حدیث دیگر در حدیث دیگر در حدیث دیگر در حدیث دیگر در حدیث دیگر

سی و سه بار میشود و بهانه تفسیر بیست و پنج از روایات حدیث ابی هریره را که تسبیح و تحمید و تکبیر در هر یک صلوة ثلاثا و تسبیح
 و این تفسیر و بیست و پنج مرتبه است که هر یک از این دعا بخواند که هر روز سی و سه مرتبه از این دعا بخواند
 مقتبات در حدیث آمده است که هر که آن را بعد از هر نماز بگوید آمرزیده شود و گناهان و اگر چه مانند کف دریا بود و نیز آمده است که
 ابو هریره گفت که فقرا سی و سه مرتبه از این دعا بخوانند که هر روز سی و سه مرتبه از این دعا بخوانند
 بر روز از با برجات ملا و فقیر فقیر فرمودند سبب گفتند نماز کنند ایشان چنانکه نماز کنیم روز و دارند چنانکه ما روز در ایم و تصدقات
 کنند ایشان و از ما نیاید و برده آزاد کنند و از ما نیاید فرمودند چیزی که شمار در آموزم که بر سیدان بانا که پیش از شما گذشت
 و سبقت کنید از آنها که پس از شما بیاید و پیش از آن فضیلت بنود که شمار اگر آنکس که مثل این عمل شما کند تسبیح و تحمید و
 تکبیر و بر کل صلوة ثلاثا و تسبیح هر روز پس اغنیای از حدیث شنیدند و بدان عمل کردند فقرا از حضرت آمده گفتند یا رسول الله
 ما را و ان ما که اغنیای اند نیز از ما شنیدند و بدان عمل کردند و برابر گشتند درین عمل اکنون چه کار کنیم فرمودند چه توان کرد و آنکه
 فضل الله بر من ایشان ازین حدیث فضل غنی شاکر که بر فرموده و در فقر صابر لازم آید و این حدیث در حدیث دیگر است
 اما بعضی احادیث دیگر آمده چون فقر اشکسته دل شدند و گفتم گفتند حضرت رسول فرمود صلی الله علیه و آله وسلم غنم غنم

و تکلیف تشویه که خدا پانصد سال پیشتر از انبیا بعثت فرمود این حدیث جزو حدیثیست که در مشکوٰۃ الزاویه و در ذوالاسنیه دیده
 آمد و در آنجا آمده و این جزای فقر و سبکباریست که فقر دارند و بحساب رسول انیم دنیا موقوف نمایند و سابقیت فقر در قبول
 حجت سناقات با فضیلت و در نعمت و هبات و کثرت ثواب اعمال اغنیاء ندارد و بسبب آنکه گویند که این مخصوص بفقرا می باشد چنانکه
 چنانکه در حدیث واقع است و غیر مهاجرین را کمتر ازین باشد و الله اعلم و میفرمود که هر کس در روز قیامت پیش از آنکه سخن کند دو بار
 بگوید لا اله الا الله محمد رسول الله الحاکم و لا اله الا الله محمد رسول الله الحاکم و لا اله الا الله محمد رسول الله الحاکم
 و بسبب آنکه در روز قیامت بر کسی را ده چند جزا بود از ثواب و بدیها در آن روز است و در آن روز این کلمات
 دوران مفید در پناه الهی باشد از ویات و از شیطان محروس و محفوظ گردد و هیچ گناه را چه صغیره و چه کبیره نماند و
 مجال نبود که بر او بر آید در آن روز و در آن بد و برسد مگر عز امتحان که اگر معاذ الله بود آید ناچار مغزوی برسد
 شرک هرگز سفوف نگردد چنان فرمود و لم یخلف لذنوب ان یدرکته و لکن الیوم الا الله که با شکر است اگر از وی گناهی
 غیر شرک صادر شود آمرزیده شود نه آنکه اصلاً صادر نشود پس هر او بدر آنک زنب اوراک هر دو شرا و ست این حدیث ترمذی
 است از ابی ذر و گفت بنیاد حدیث صحیح و غریب و امام احمد از عبد الرحمن بن غنم نیز شن این روایت کرده و در وی ذکر صلوة
 مغرب نیز هست و بجای قول ان شیکم قبل ان ینصرف و شقی علیه آورده و بعد از اول الحمد بیدار بخیر نیز ذکر کرده و در آخر حدیث
 گفته که باشد آن مردی که گویند این کلمات افضل الناس بلکه هر کس که افضل از آن بیاید یعنی اکثر ازین عمل بیاید
 از هیچ یا غیر آن و در سند امام احمد ثابت است بروایت ام سلمه آنکه آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم علم تعلیم کرد ائمه فاطمه
 و ختر خود را که فاطمه است اما جات هر گاه که فاطمه را در آنجا دم در آن حال که در می طلبید از آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 خاور را سینه بزرگ حدیث کند آمده اند که دست مبارک و بی از بس آسید اگر داندین و پشتش از آب کشید شیخ بسند بود
 و رنگ روی و سینه از عیار جارب و ب در آن دو و طعام نخفتن تیره گشته و در بعض روایات آمده که چون علی مرتضی را با فاطمه زهرا
 تزویج کردند مرتضی از خدمت و کار بار نماند بخدمت شکایتی کرد آن حضرت فرمود صلی الله علیه و آله وسلم کار درون خانه از طعام
 نخفتن و جاروب دادن و شالان فاطمه کند و کار بیرون خانه مثل آب کشیدن طعام خریدن و آله و ساز و در با بچه چون فاطمه
 بطلب خادم آمد حضرت در خانه نبود چون آمدند پرسیدند که فاطمه نیست من برای چه آمده بود گفت عائشه برای طلب خادم
 آمده بود پس رفت آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بجان فاطمه نشست بر سر او و گفت یا فاطمه خادم من طلبی خادم خود را
 نزد ما نیست و چون از جاسی یا چیزی کن تا بدیم هر پس از آن فرمود یا فاطمه نعمت و شفقت دنیا من است هر طریقی میگردد یا فاطمه
 تقوی و منهدگی کن خیار از خدمت کن مرا اینجا خود را من ترا چیزی به یا منم که بته است از انجام و آن نیست ان فاطمه
 و در روایتی تبیین بیرون آن آمده تسبیح که فرمودند تقاسم را عند انتم نزد تو ای رفیق من و ما شین منی و سبب از کلمه
 در روایت دیگر تخرین گمانا و شین و هر گسسته از سده و سده بار و کسب در دوران روایت تبیین من و ما شین منی و سبب از کلمه
 سده و سده بار آنچه مذکور است در کتب از روایت بخار سده و مسلم و ابی داود و ترمذی است که کتب اربعه و شین من فرمود و در بعض
 روایات آمده که سبب از آن است که ای تبیین اربعه و شین من ای بود و صده تا به ان تمام شود و آنکه سبب من هر سده شانه شین
 فرمود که زود و سبب ثابت شده باشد و خدا علم در روایت دیگر از تبیین در وقت نماز که هر چه در خواب فرمود و تبیین من
 و آمده است که چهاران علی رفیق من در خواب نماز است نماز در خواب هر شقی که نماز گناه توین از آن حضرت

در بعض روایات

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شنیدم ہرگز ازین فوت نشد و نہ در یاد منین تا در آخر شب بیاومین کند و بخواندم در این تعلیم و کہ
و اذا صلیت اصبح و چون بگذارد سے نماز صبح را ان فوت سے بگوئی این کلید کہ کلام اللہ و صلوة لا یترکب لہ املک و لہ العز
ہر صلی کل سنیے قدر عشر مرات وہ بار و بعد صلوة المغرب و بکوسے پس از نماز مغرب عشر مرات و آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

در عقب نماز بار و میگفت اللهم صلح سے دینہ الذی سے ہر عہدہ اسے در بعض روایات دینی الذی سے جملہ سے عصمت و صلح
لی دنیا الی جملت فیہا سائتہ و صلح سے کوزتے الی فیہا معادی و جمل حیوة زیادہ سے فی کل خیر و جمل موت راحہ لی من کل

العلم انی اعود یرضاک من خطک و اعود یفرک من تقمک و اعود یک شک لایح لما عطیت ولا یح لما منعت ولا یرفع فاعلم
شک الخ و در جامع الاصول ابن را از روایت نسائی از کتب اخبار آورده کہ گفت سو گند بخدا ہی کہ کشاد دریا رہے آموست کہ
ماسے یابیم در توبیت کہ داؤ و غیر خدا چون بر میگشت از نماز خود بخیزند این دعا را کہ کتب از مصیبت روایت کرد کہ محمد صلی اللہ علیہ

و آ کہ وسلم بخواند این کلمات تزویر گشتن از نماز خود او ایوب انشاء سے گنت ہر کہ ~~یہا~~ ~~یہا~~ ~~یہا~~ از سے پیغمبر صلی اللہ علیہ
و آ کہ وسلم در بیچ وقت نبود کہ بعد از سلام گفتی ای افرے خطایا سے و ذنوبے کاہما اللهم اغفرنی و ارحمنی و ادرتقی و اہد سے

صلح الاعمال و الاخلاق انذایہ سے لصالہا الا انت و صرف عنی سیئما فاقہ لا یغفر سببہا الا انت و فرمود کہ حضرت
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اذا صلیت اصبح و چون بگذارد سے نماز صبح را فقل پس بگو قبل ان تم پیش از آن کہ سخن گوئی اللهم اجر سے
من النار سبع مرات ہفت بار فانک ان ست پس بدستی کہ اگر میرے فی یومک در ان روز شب اللہ تک بنویسد خدا تو

بر اسے تو جواز من النار نامہ رشکار سے از آتش و وزخ و جوار اصل نامہ مسافر را گویند کہ از سلطان بگیر و تا ہیچ کس
در راہ تعرض نکند و از صلیت التوب نقل قبل ان ~~اللهم اغفر لی~~ ات فانک من ست من لیلتک ہر کہ تک
جواز من النار بن حدیث درج ابن حبان ست و در جامع الاصول از سنن ابی داؤد نیز آورده و لیکن تبقی ذکر صلوة

مغرب بر صلوة صبح و در سنن نسائی نیز آورده از روایت ابی امامہ من قرأ آیتہ الکرسی او الطبرانی و قل ہو اللہ احدیتی گفتہ
ہر کہ بخواند آیت الکرسی و قل ہو اللہ احدی در کل صلوة کتوتیہ نہیں ہر نماز فریضیہ لم یقتضی منع نکند اور است و قول بختہ از در دن
بشت الا ان لموت و فی رواۃ الاموات درین عبارات اشکال مشہور است جہر فاہر چنان بیناید کہ گویند الا الحیوة چرخ

از دخول جنت حیات ست کہ درین عالم پای بنیاد است مہمات خود سبب دخول جنت ست نہ مانع ان و در توجیہ آن سبگویند
مراد بمرگت درینجا حیات ست حیات استمرار را کہ فانی ست و منتہی شوند ہر موت ست موت نام کردہ و این توجیہ در فایات بعد
وضع ست و نیز گفتہ اند کہ مراد تا آخر موت و عدم محبہ اوست و بعضیہ گفتہ اند کہ مراد از موت بودن بندہ است در قبر پیش از

بعثت و چون مبعوث شود در آید در بشت بے توقف و بیخفتہ گفتہ اند کہ مراد آنست کہ کس از دخول جنت الا ان سجد و بعد موت
و شرط بودن او مرد دخول جنت را کہ مؤجل ست اگر وجود موت و شرطیت وی نبی بود با فضل در بشت میدر آمد و باین توجیہ مراد
دخول جنت ست در نشا حیات عاجل مبانیہ و برین تقدیر جائز ست کہ گفتہ شود مراد آنست کہ اگر وجوب موت و لزوم ذوق تا و

مر بر نفس را بیکم کل نفس فانقہ الموت منی بود سے در آمد و بشت الا ان سجد و لیکن لازم سے آید وجوب موت در بشت و بشت
جاسے موت نبود و باین بہت در در جنت بتجلیل و تاخیر او یافت و جہیہ گفتہ کہ موت حاجز ست میان تالی آیت الکرسی و دخول
جنت چون تحقق شود و منتہی گرد حاصل شود و دخول جنت فاضل و چون درین حدیث اختلافی بود در میان محدثین مصنف

بہ کلہ کرد و اثبات نصیح آن و گفتہ و این حدیث را جامعے دیگر غیر نسائی نیز روایت کردہ مثل طبرانی و درویانی و در فتنی

و این بیان و طریقتان و بعضی از حفاظ میگویند که این حدیث آیه الکرسی بعد از نماز صبح است و این بخور سه چنانکه عادت است
از افراد و ببادت بکلم بر حدیث بوضع آن بار در موضوعات ذکر کرده و حاضر بر و سه یعنی برین و بخور سه ازین جهت این
حدیث را از موضوعات ذکر کرده رکوده اند و گفته اند ذکر کردن او این حدیث را در موضوعات خطاست و این جزئی است لکن
بعضی بحدیث محمد بن عبید بن حمید خطاست زیرا که این سخن بخاری در صحیح
و عقیده عالی فوق اهل است تعدیل کرده و یکی بن حسین که محال است در حدیث این قوم است در عقیده رواة توشن ده
و این دو حدیث یعنی بخاری و یکی بن حسین کافی است در حدیث و وثوق وی در طریقتان آمده است من قرأ آیه ای
ع در الصلوة المستویة کان فی ذمته الف الف حسنة الاخری هر که بخواند آیه الکرسی بعد از نماز فرض باشد در پناه خدا و
در عهد امان و سه تا نماز آئینده و این حدیث را جاست از صحابه روایت کرده اند از جمله امیر المؤمنین علی است و کرم الله
و بعد در شکات حدیث امیر المؤمنین را این چنین آورده که گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم که گفت هر چه
این منبر بر که بخواند آیه الکرسی بعد از هر نماز منع نکند او را از در آمدن بهشت مگر موت و هر که بخواند او را اینها میگردد خوب و دو
این گرداند او را خدا بیجا سه بر سر آوی و سه ای و اهل چند سالی دیگر که گرد او میروانند ابی هاشم بن شیبه الایمان
و قال اسناده ضعیف و از جمله صحابه که این حدیث را روایت کرده اند جابر بن عبد الله و عبد الله بن عمر و انس بن مالک و غیره
بن شعبه و ابو امامه است و چون این حدیث بخندین طرق مختلفه و خارج متعدده مروی شده است ثابت بود زیرا که همگانی
طرق و خارج حدیث و ال است بر آیه الکرسی و اصل صحیح است و اقلش آنکه موضوع نیست و در فضائل آیه الکرسی احادیث
علی الاطلاق بسیار تقیید بخواندن آن محتب صلوة بسیار آمده و بعضی از مناسبه و صحت ضعیفی نیز میباشند نیست سیوط
در مجمع الجوامع آورده که امیر المؤمنین علی مرتضی فرمود سید آیات قرآنی اشهد لا اله الا هو الکی القیوم است و فرمود است
مردی را ندانم که زانچیده شده در اسلام و بر تیه عقل سید که در خواب رو در این آیه را بخواند پروردگار تعالی این کتیا
پیغمبر بشمار داده از گنجی که زیر عرش عظیم نهاده است و هیچ پیغمبر دیگر را داده نشده و من شب نگنم مگر آنکه آنرا سه بار بخوانم در روز
سنت که بعد از عشا بگزارم و در وقت خوانم و چون بخواب روم نیز خوانم و از نگاه که فر حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم
شنیده ام هرگز آنرا ترک نکرده ام و فرمود شنیده ام رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که گفت سید پیغمبران آدم است
علیه السلام و سید عرب محمد است صلی الله علیه و آله وسلم و سید فارین سلمان و سید روم صیبت سید همیشه بابل و سید دهقان
سدره و سید اشتر شهر حرم و سید ایام محمد و سید کلام قرآن و سید قرآن بقره و سید بقره آیه الکرسی در سه چاه کلمه است
و در هر کلمه چاه برکت و در بعضی روایات بنقاد برکت و این حدیث است به تو هم و یعنی نیست و اشتر اعلم و از ابی بن کعب در صحیح مرویست
که آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم از وی پرسید که عظیم تر آیتی در قرآن کدام است ابی بن کعب گفت خدا و رسول خدا و انان
بدان آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم سه بار این سوال تکرار کرد پس گفت ابی عظیم تر آیتیه در قرآن اشهد لا اله الا هو الکی
القیوم است آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم دست بر سینه وی زد و گفت گو را را با ترا این علم ای ابا منذر و حدیث بخاری
از ابی هریره در فضیلت آیه الکرسی که در رو کصدق و چون کتب مذکور شده معروف است و ذکر آن در جامع کتاب بیاید انشاء الله
تعالی و عقیده بن عاقر روایت و گفت امیر رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم ان قرأ بالمعوذات بخواند
معوذات فی در کل صلوة بعد از نماز فرض رواه احمد و ابو داود و النسائی و ابی هاشم معوذات کبیر و او چند ده از توفیق کرانی گفته

یا سے یا قیوم تعالیٰ معنی بہ صلوة دستہ شد چیت و نیز باید دانست کہ در عید بصلوة بسیارست ہر چند از آن خوانندہ شود کما و یا
باحت امر از فضیلت و جامع سنت گردوشل این معنی تصریح کرده امام مجتہد الدین دوسے در دعوات استقلال صلوة چنانکہ گذشت
و ظاہر آنست کہ فعل آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نیز ہمین نسبت برود نہ آنکہ بر جمیع دعوات در جمیع اوقات سوا طہت خود
و نیز گفتہ اند کہ از ندب و ترغیب آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در خواندن اذکار عمل آن حضرت بیان لازم نیاید والا فرقی نماند
میان سنت و مندوب **فصل در سنن رواتب از نماز** - مراد بسن رواتب نماز است غیر فرائض کہ در روز و شب
بطریق راتب و توفیق میگنار دعا مترازمو کہ در غیر آن از جهت ہر چہار رکعت پیش از عصر و چہار رکعت ضمنی در میان آن و لیکن
قول او کہ گفت کہ ہر روز بران سورت ہجرت و عورہ منافی آن دارد گزہا ہر صفت از جملہ ما و اطب علیہ و موکہ ات دارد ہر چند
در مرتبہ کثر از دیگران باشد و موکہ ات ہمدردیکے تہ نیستند نہ آنکہ بر م شود یا سوا طہت راحل برام از معنی تاکید کنند و لیکن
در بعضی راتبہ معنی دوام سبترست و ما فروست از رتوب کہ بیستہ دوام ثبوتست کہ انی بعضی شروع مشکوہ و گفتہ اند ہر جا کہ
سوا طہت مطلق مذکور گردہ مراد مع التکرک احیاناً موجود چنانکہ بیستہ سنت است و آنجا کہ میتہ بعد م تکرک گرد و امارت و جوہ است
کہ انی بعضی شروع الہدایہ و اگر معتد بتکرک مذکور گرد و خود غا ہرست قائم اما در حضورہ رکعت فوت نشدہ و در سفر خود مروی
کیست سنت راتبہ گذارہ باشد بخیر رکعتین فجر و ظہر چنانکہ باید و رکعت پیش زوفض لوق و رکعت پیش از نماز ہر دو رکعت ہر روز
و در رکعت بعد از مغرب و دو رکعت بعد از عشا آخرین آمدہ است در کتب - تہ ار حدیث این عمر بانہد سے از احتکات و فضائل
آن و زیادہ کردہ در صحیح لفظی بتیہ بعد از مغرب و عشا و بنام سے آوردہ کہ این عمر گفت حدیث کردہ مرا حفصہ کہ میگنار اردو سے
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دو رکعت خفیفہ بعد از طلوع فجر و این - معنی بود کہ از نماز ہم س نزد حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بیان
معلوم شد کہ سنت فجر نیز در بیت بود ہا - پیش صبح - این درین بار - ہا کہ در جملہ تہیل بیاید و قیمت دو رکعت پیش از
نہ پیش افنی است و تمسکاتی ہین حدیث ابن عمر - دو رکذاردن چہار رکعت پیش زوی نیز احادیث آمدہ کہ دلیل امام جوفیفہ
است ترمذ سے و نسائی و ابن ماجہ از عائشہ سلمہ آوردہ ترمذ سے و نسائی از ام حبیبہ آوردہ اند کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم فرمود کہ سیدہ گنار دو رکعت در روز و شب و در روایتی کسیکہ عازت کند برود از زوہ رکعت از سنت و در روایتی
دوازوہ رکعت منوع غیر فریضہ بنا کند در اللہ تعالیٰ خادہ در پیشتر زیادہ کردہ ترمذ سے این تفصیل را کہ چہار رکعت پیش از فجر
و دو رکعت بعد از زوہ و دو رکعت بعد از مغرب دو رکعت بعد از عشا و دو رکعت پیش از فجر و اگر چه ترمذ سے حدیث عائشہ را کہ
من ہذا ابو جعفر گفتہ و در حفظ بعضی از رجال - سے سخن کردہ و لیکن حدیث ام حبیبہ کہ گفتہ اند رواۃ البخاری و ابی حازم سے شاہد اصل
حدیث است و ترمذ سے در جامع خود از امام بن ضرہ زاید المرعینی علی آوردہ کہ میگنار و نیز صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پیش
از فجر چہار رکعت و بعد از زوہ - و رکعت و گفتہ کہ دین ناب حدیث از عائشہ و ام حبیبہ نیز آمدہ و حدیث علی حسن است ہمین است
علی کہ تراہل علیہ از صحابہ غیر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و آنہا کہ بعد از ایشا نند و ہین است قول سفیان ثور سے و ابن السہار کہ گفت
و بعضی از اہل علم گفت اند صلوة ایس و ہا روگان دوگان است و مفصود ایشان آنست کہ فصل گذمیان رکعتین در این قابل است
تا فنی و حدہ نیز از عائشہ آوردہ کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چہار رکعت را پیش از فجر میگنار و بعد از زوہ سے میگنار و در این
وقت سنت است و سلم و ابو داؤد از عبد اللہ بن شقیق آوردہ اند کہ گفت یرسیدم ہا استگرا از صلوة تہوع رسول خدا صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم گفت میگنار و در خانہ خود پیش از چہار رکعت پستہ بیرون می آید و میگنار و نماز - دم پستہ می در آنجا نہ و میگنار و دو رکعت

وایو او دو در سخن خود تریز سے در شمال از ابو ایوب انصاری سے آورو کہ ان حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود ہمارے کعبہ سے
پیش از نظر کہ نیست در آفات کیمشادہ میشود برای آنها در اسے آسان بود و چون ہما محمد بن عثمان بن آمد و نزد شافعی رحمہ اللہ تشریح
چار آمدہ است و لیکن بدو سلام تریز سے وجہ آن را بیان کردہ چنانچہ فعل کریم تعقیبہ در اثبات سنیت چہار کعبہ پیش
از نظر دو طریق ست یکی اثبات آن بحدیث ام حبیبہ رضی اللہ عنہا کہ در ماجات غیب برگذارن آنها نمود و اندو لیکن گفتہ اند کہ از غیب
و بیان فضیلت مواظبت آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم پران لازم نیاید یہ سنیت آن ثابت شود ثابت آن نزدیک است
و طریق حکم در اثبات آن جمع و تطبیق ست بیان احادیث کہ در بعضی از آنها دو رکعت آمدہ در بعضی چہار یا بانکہ چہار رکعت شریف
سیکندار و در بعضی آنرا دیدن بنام مگر و سے دو رکعت کہ در سجد آمدہ و میگنار و تھیہ المسمیہ دیدن ابن عمر از سنیت نظر نہ شد یا بانکہ
اعتقاد ابن عمر آن بود کہ سنیت نظر چل دو رکعت ست و چہار رکعت دیدے دیگر ست کہ در وقت نوال شمس سگنار و از جهت
در اسے آسان و در وقت و اشارت باین برود و چہ در کلام حضرت بیاید و سنیت علیہ آزان حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم دو رکعت
بعد از نظر وقتی فوت شد بعد از عصر آنرا قضا کرد و چنانچہ در صحیح بخاری سے آمدہ است کہ روز سے آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
دیدند کہ بعد از عصر دو رکعت میگنار و پس ام سلمہ جاریہ در حضرت وی فرستاد تا ازان بر پرسد فرمودین دو رکعت بعد از نظر
کہ بخت چہل و خود فوت شدہ بود آن راقضا کرد و تمام مدبت۔ باب اشارہ در نماز بدست گذشت و ہمیشہ آن حضرت صلے
علیہ وآلہ وسلم بعد از فرض عصر اور۔ گنار سے چنانکہ در جامع الاصول بخاری سے مسلم راہی را و در نسائی از عادت آورد
کہ گفت روز نماز بود کہ ترک نیکر و آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از اور سے و علائق و سفر و حضر دو رکعت پیش از صبح دو رکعت
بعد از عصر و میگنار و آنرا کھاتی شد پروردگار خود را غریب و عادیث درین باب بطرق متعدد آمدہ و مرص و آنکہ آنرا تہ حضرت
و طاع آن تاویل کہ بعضی میگویند کہ آن تقناسے کہ تین نظر بود کہ مشغول شدہ بود ازان بخت ہشتغالی بوند عبد القیس
در روایتی از سے آمدہ کہ گفت میگنار و سے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در رکعت پیش از عصر روز سے نعمت مال ازان شافعی
پس گنار و آنرا بعد از عصر بعد از ازان مدامت مزدبران و عادت شریف سے بران بود کہ چون در وقتے نماز سے سیکرد
و گیر بر سے مدامت مینو و در رہا ہی آمدہ کہ این دو رکعت در نماز میگنار و روز سجدہ نقد تحذیرت بر است و محبوب میدست
تخصیص است را و از بخت میگنار یہ حضرت۔ این یعنی نماز بود و دو رکعت بعد از عصر از خصالی آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
بود در حق غیر سے۔ یہ چنانکہ در روایت ان دور آمدہ کہ میگنار روز رسول خدا صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم دو رکعت بعد از عصر و نہی
سکر و ازان سیداشت صوم وصال و نہی میگنار ازان و نہی از کھتین صحیح بخاری سے نیز کورست در کین حدیث دیگر از ابی داؤد
کہ در جامع الاصول آوردہ است کہ پرسید ہ شدہ ابن عمر از کھتین قبل امیر پس گفت۔ دم سجدین بود حدیثوں صلے اللہ علیہ
و آنکہ مسلم کہ میگنار آنرا در حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در کھتین بعد از عصر تہ فہم در روایت آن از خصالی
حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نئی مردم ازان دور نہ آتا آمدہ نام احمد را و ہد کہ در ان فہم در میگنار و گفتند چہ اینان
میگنار سے گفت از ترم مردم و با کھار را درت و آنما نئی۔ این دو رکعت از معلق نماز بعد از عصر نماز و قوسے ست و نماز
جمہور نماز منہن ست بس حق بن سے لایہ در آن از خصالی حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بود و در وقتے نماز کہ وہ
چنانچہ حضرت گفت و آنرا علم و چنان نماز و حضرت کھتین سے پیش از نماز۔ این حدیث صحیح بود کہ رکعت نماز و شدہ
گفت و گاہ پیش از نماز چہار رکعت گنار سے۔ عوالی او در نماز۔ بالمشہدہ کہ کردہ اندانیت کہ ازان

لا یجوز ان یقبل الطهر و یقبل العذاه بود پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم که ترک نیکو و چهار رکعت پیش از ظهر و دو رکعت پیش از
 بادا و شیخ ابن الهمام از سنن سعید بن منصور از برابن عازب آورده که گفت گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که
 بگذار پیش از ظهر چهار رکعت گوید که چهار رکعت در شب و هر که بگذارد مثل آن بعد از غشت آنرا که در شب گذارد و سستی این را از قول
 عائشه و نسائی و دارقطنی از قول کعب روایت کرده اند و موقوف در اینجا مثل مرفوع است زیرا که مقادیر ثواب جز بسامع از
 حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم متقارن دانست و قول صحابی در آنچه بقیاس متوان یافت محمول است بر رسول صلی الله علیه و آله و سلم
 نداشت و لیکن علی که قائل اند به رکعت این حدیث را برای اخراج از سوانهت بر چهار رکعت پیش از ظهر و تاویل کرده اند
 یعنی آنکه چون نذر و خانه گذاردی چهار رکعت گذاردی و چهار رکعتی است که میاید و چون در مسجد بودی که دو رکعت گذاردی
 و این عمر از بیخالی خبر داد و چون روایتی صحیح بخلاف آنستین دارد نوشته است لاجرم عمل بر دو تاویل صرف از ظاهر بود اگر چه از قول عائشه
 که گفت کان ایضاً فی سبیه قبیل الطهر در جاهستیناسی بین معنی متوان یافت و دوم تاویل آنکه چهار رکعت نمازی بود مستقل بود که سنت
 را تشریح کرد در عقب آن چهار رکعت میگذارد و میفرمود غده یعنی این ساعت بعد از زوال شمس ساقه نفع میباشد ساعتی است که گذارد میشود
 در روی ابواب او درهای آسمان واجب بود و دست میدارم ان بعد از آن که صود کند بنیاب حق برود و بر حسن فیما عمل
 صالح درین ساعت عمل صلاح چون نماز فضل اعمال صالح است و نیز این وقت حضور نماز است فعل نماز و در وقت فضل است
 باشد و برین تاویل سنت نظر همان دو رکعت باشد و چهار رکعت نفع غیر آن سنت و برین نیز تفاوت ظاهر است چه ظاهر لفظ
 این حدیث که گفت چهار رکعت بگذار پیش از ظهر و دو رکعت بعد از ظهر درین است که هر دو راتبه منزله باشد که چهار رکعت
 در نوال نیز میگذارد و باشد چنانکه راتبه نهار این فضیلت باشد چنانچه بعضی علما گفته اند که مراد بحدیث فتح باب و نور
 عمل نیز سنت نهارت و اثبات این فضیلت منافات بسنت ندارد و با وجود ثبوت مواظبت و حدیث عائشه که مسلم درین داوود
 از عهد اشرفین شقیق روایت کرده میگوید است در آنکه آن چهار رکعت که در آن میگذارد سنت راتبه نهار بود و کما رواه الله علم و بعد
 بن مسعود بعد از زوال هشت رکعت است و در وقت حال دارد که این هشت رکعت مستقل بوده باشد در سنت نهارت نظر در آن
 و میگفت ابن مسعود این هشت رکعت بعد از آن برابر می کند شمس هشت رکعت را من قیام اللیل از تجدید آنکه در عدد
 رکعات تجدید ختام روایات است و عادت تشریح نیز درین باب مختلف بوده بود یا باز در یا غیر آن چنانکه در مجلس بیاید و بگوید
 و آن وتر است و غالباً این قول ابن مسعود یعنی بر روایت نه است و در حال دارد که مراد تمام نماز شب نباشد مقصود همین است
 که هشت رکعت در وقت برابر هشت رکعت در آن وقت است و در ظاهر بعضی از مشایخ فرمودند بعد از هشت رکعت بعد از زوال باقی
 رکعت قیام الیل میگویند برین گویا آنست که این دو وقت یعنی وقت زوال و وقت تجدید زمان نزول رحمت است چه در رکعت چنانچه برین
 ساعت صلوات میاید بعد از زوال کشود و میشود و آنکه در وقت اول رحمت است که در شب بعد از انقضاء شب است بر شیده نماید
 که در این وقت قیام الیل در شده است که نزول رحمت در وقت خیر است از شب وقت صبح ظاهر ابتدای آن بعد از نماز است و کمال آن در
 اخیر که وسط است میان مباد و منتهی و چون هر دو وقت محل قرب رحمت است مناسب ظاهر حال بود میان هر دو وقت و نماز
 در هر یک ازین دو وقت عدیل دیگری بود در فضل چون نزول رحمت در بعد از نصف لیل و اظهر آنکه بود نماز وقت زوال عدیل
 آن ساخت و تشبیه بوسیله کرده و فائز در جامع از رسول از ترسد و در مشکاوه از ترسد و سستی آورده که امیر المؤمنین
 عمر گفت شنید رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میگفت چهار رکعت پیش از ظهر بعد از زوال حساب کرده میشود و بانند

نماز

در نماز سحر هیچ شئی نیست مگر آنکه سجده میکند پروردگار تعالی را در آن ساعت یستخر خواند این آیت را تفسیر و تفسیر آن را
و اشکالی سجدات آتیه و در سینه احمد صبیح و سنن نسائی و ترمذی و ابی داؤد و ابن ماجه مرویست که گفت عیسی بن ابی سفیان
سندیم از خواهر خود ام حبیبه زوجة رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم که گفت شنیدیم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که
میگفت من حافظ کسی که محافظت کند در او مت نماید علی اربع رکعات قبل الظهر چهار رکعت پیش از ظهر و اربع بعد از ظهر چهار
رکعت بعد از ظهر هر صلاه علی النواحر هم گرداند عذای تعالی او را بر ایتس و غنم و گفت ترمذی از حدیث حسن صحیح غریب
من هذا الوجه و این چهار رکعت را که بعد از ظهر بگیرد و دید و سلام بگیرد و معلوم نشد که این چهار رکعت در آن دو رکعت سنت
یا با ناست هر دو احتمال دارد و ظاهر و اول است و شیخ ابن الکمام میگوید که اختلاف میکنند اهل این عصر که اینها غیر کتبتین یا تبه
یا با ناست و بر تقدیر ثانی آیا میتوان کرد تسلمه واحد یا نه جماعه گفتند که نمیتوان کرد و نزد من چنین واقع شد که اگر یکبار و چهار
رکعت بعد از ظهر یک سلام بایه و سلام حاصل شود و عندئذ کور خواص حساب کرده شود و راتبه از وسه یا نه زیرا که مفاد بعد از پیشین
القلع چهار رکعت بعد از ظهر است و این صادق است با بودن راتبه از آنها اتمی و امیر المومنین علی گفت کان لهنی صلی الله علیه
و آله و سلم یصلی قبل الظهر اربع رات یعنی فصل بینین فرق میکرد میان آن چهار رکعت با تسلیم با سلام گفتن علی الصلاة القربین
بر فرشتگان مقرب و من تعجم و کسایکه تابع اندک آنکه راسن المسلمین و المومنین از مسلمانان و مومنان یعنی صلح سابق و در
سلام نماز فرشتگان اند که مقربان درگاه الهی و سابق در وجود و طاعت و عبادت اند و مومنان درین مقام تابع و لاحق بایشان
میگفته اند که مراد بسلام اینجا تسبیح است از جهت احتمال او بر سلام نهاده روایت کرد این حدیث را احمد و الترمذی و حنفا
یعنی گفت ترمذی از حدیث حسن و نیز گفت درین باب حدیث از عبد الله بن عمر نیز آمده بدانکه در جامع الاصول و مشکوٰه که
این حدیث را از ترمذی آورده قبل العصر است و ترمذی نیز در جامع خود این را در باب باجماع من الاربع قبل العصر آورده و در
جامع الاصول در رواتب عصر ذکر کرده و شاید که لفظ الظهر در عبارت مصنف از سهو قلم است ولیکن چون در راتبه ظهر ذکر کرده معلوم
میشود که از اشتباه نظر است در آن کتب و صواب آنست کان یصلی قبل العصر اربع رکعات و الله اعلم و نیز امیر المومنین علی
روایت کرد که در غیر صلی الله علیه و آله و سلم هر روز شانزده رکعت سنت میکرد چهار رکعت پیش از ظهر و دو بعد از آن و چهار
پیش از عصر چهار رکعت در وقت صبحه و این بعضی است از حدیث مطول اما علماء در سناد آن سخن نمیزنند این حدیث مطول این
نظر نیامده تا تمهید آن رسنی که علما کرده ذکر میکردیم و با وجود آن عدوس که در تفصیل شانزده گفته و شمرده شانزده نمیشود مگر
آنکه گفته شود دو رکعت پیش از نماز فجر بجهت ظهور شهرت آن ذکر کرده تا مجموع شانزده شود و عدم ذکر سنت منسوب
عشا بنا بر آنست که مقصود بیان رکعات سنت روز است نعم اگر چهار رکعت صحنه شمارند سنن رواتب ما اربع قبل العصر شانزده
میشود چنانکه بعضی همچنین شمرده اند مگر آنکه گفته شود که قول او و چهار رکعت صحنه عطف است بر شانزده و باقی سنن در
ذکر کرده اعتماد علی شهرت یافته بر او این عمر روایت میکند از سعید بن جبیر صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود رحم الله جنت کند عذای تعالی
امر امرویی را که صلی قبل عصر بگزارد پیش از عصر اربع رکعت را این حدیث را احمد و ترمذی و ابی داؤد و ابی یوسف روایت کرده اند
ابن خزیمه و ابن حبان در صحیح خود آورده و گفت ترمذی حسن غریب و ابن حبان این حدیث را صحیح آورده و آن حدیث
ذکور سابقاً از امیر المومنین علی نیز در تشریح عصر است که مصنف آنرا از سنن پیش از ظهر آورده چنانکه گفته شد و نیز ابی داؤد
از امیر المومنین علی پیش از عصر دو رکعت روایت کرده و ترمذی و احمد درین حدیث بجا کتبتین را بجا آورده و در

در احوال در دو اشراق اول که شش بار گشتین باشد و ششمی نیز در چهار گشت بعد از عشاء حدیث مذکور از بخاری سی و اور در دو مرتبه
 گشت رعدا عشاء از سنن مشروده در جردوسه در بیان سنن مسجده کرده پیش با بهره چهار گشت با بران بنزاد ناما شمرده و او را که
 از ستانند ولیکن در شش این الهام گفته که آنچه مفضلتهای لغز است بودن آنهاست سنت بخت توت مویبت را آنهاست که
 بود از شرح بن بانی آورده که گفت پرسیده تا شش روز از نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم گفت نگذار آن حضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم نماز عشاء هرگز در روز نماند که آن گدا و روزی چهار گشت باشد شش گشت گفت سببی باران بود بعضی بزمین
 انداخته و ند که سوراخه داشت و دیدیم من کتاب آورده آن سوراخ می برآید و آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم جامها خود را
 زمین زنا نگاه میداشت و این نفعی در مویبت آن بی و چون از کرا با سنن فخر شد شروع در بیان بعضی حکایات که

گفتند در روایات و سنن را درین حدیث مذکور است و نیز درین توضیح آورده که رزق و رزق خیرین را از هر دو بعد از صلوة و کتوب
 نماز است که در روز نماند و دیگر در کتوب آن نماز که از این نفع است اگر نیند در جرم بارون تا که کعبه تا شام بخوابد
 و گشت سه گشت از بعد از هر چهار گشت در روز نماز است که گشت ششاد با قل با باها انکافون و قل مویبت
 در جاکه تری از بعد از نماز است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله

که پیش از این که در نماز است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 که در روز نماز است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 که در روز نماز است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله

و در اشعار است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 میگذازد بخت مذهب که منع از خون است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله

و تا بنوار و در ششمین گشت که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 علیه و آله و سلم تعظیم کنند که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 در سجد کرد و آیه من لغز است قدر و اثرا در محبت را تا چشم بسته باشد علیه و آله و سلم در روز چهار گشت نماز

تا که ببار که در دو مرتبه وقت سایه در میان گذارود از روی نماز است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 محبت بگفتی است که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله

که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله

که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 که در این حدیث مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله

یعنی قبل از آنکه رفت صلوات بر علیین برده آشته شود نماز و سه در مقام علیین که محل کتاب اعمال برارست و عبارت مستصحب
 خاطر در آنست که لفظ قبل ان تکلم صلوات است از روی و ظاهر لفظ جامع الاصول و غیر آن آنست که این لفظ هم از اصل حدیث
 است و قول پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم سنت دوم آنست که هر خانه گذارد از جهت حدیثی که ابو داؤد از کعب بن عجره روایت
 کرده که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد بنی عبدالمطلب که قبیلک است از انصار درآمد و نماز شام گذارد چون فارغ شد دید که
 اهل آن خانه در مسجد بنی باز مشغول شدند فرمودند این نماز صلوة البیوت نماز است که در خانه باید گذارد و ظاهر آنست که اشارت
 بنده مخصوص سنت مغرب باشد که حاضرست و احتمال دارد که مطلق نماز نفل که در ضمن این مقید مضموم و مستصحبست بود و از جهت
 مستصحبست تا شاید مطلوب حدیثی دیگر کرده گفت که در لفظ این ماجه که در حدیث این حدیث را روایت کرده است همچنین واقع شده
 که اگر کواالتین فی بیتو گذارد این دو رکعت را در خانه نماز خود این صیغ است که مراد کعتین مغرب است نه مطلق نفل و نیز
 بصیغه امر واقع شده در روایت ترمذی و نسائی آمده که علیکم بعدة الصلوة فی البیوت و لیکن ترمذی گفته که این حدیث
 غریب است نمی شناسیم و اگر کسی بگوید که صحیح آنست که روایت کرده شده است از ابن عمر که پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 میگذازد رکعتین بعد المغرب را در بیت خود و گفت که تحقیق روایت کرده شده است از عذیفة که پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 گذارد مغرب را و گذارد بعد از وی در مسجد نماز را تا وقت عشاء پس باین حدیث سلوم شد که آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 رکعتین بعد از مغرب را در مسجد نیز گذارده است حاصل آنکه عادت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم آن بود که مجموع سنن
 و نوافل را مخصوصاً سنت مغرب را در خانه گذاردی برای کسی و عذیفة که موجب وقوف در مسجد و طوع در آمدن در خانه بود
 و چنانچه خود در خانه میگذازد و صحابه را نیز بیان امر میکرد و میفرمود ایها الناس صلوا فی بیوتکم گذارد نماز نافله در خانه های خود
 فان فضل صلوة المرء پس بدستی که فاضلترین نماز مرد نماز است فی بیته در خانه خود الا المکتوبة نماز فرض که آن در مسجد
 میباشد گذارد بجماعت و نیز در صحیح بخاری آمده که صلوات فی بیتکم ولا تتخذوا قبورا و شک نیست که امر در عموم نوافل بر استحب است
 باتفاق بدلائل سیاق حدیث و امر در خصوص سنت مغرب نیز همچنین نزد اکثر نزد بعضی برای وجوب از جهت عدم قرینه
 حکایت آن و لیکن لطلاق این حدیث در قرینه بودن کافی است دیگر بدانکه اوست سنن رکعتین فجر است بعد از وی سنت مغرب
 بعد از وی سنت بعد از ظهر بعد از آن سنت بعد از عشاء بعد از سه سنت پیش از ظهر و بعضی گفته اند که سنت پیش از ظهر سنت
 بعد از ظهر است و مرتبه بعد از سنت فجر ذکره اشعری و اهادیث در فضیلت و تاکید سنت فجر بسیار آمده و در حدیث مسلم است که گویا
 ان حجر حیر من الدنیا را فیها و عایشه گفت نبوی پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم هر چه از نوافل منعت تر و تاکید در رکعتین فجر و
 مما قلت و تاکید و سه صلوات علیه و آله و سلم بر نماز سنت بعد از عصر بود که هیچ حال ترک نکردی حتی در سفر نیز بر آن سنت
 نمودی... می نیست که در غیر این سنت را بتهنگارده باشد بجز سنت فجر و نماز و تر این عبارت دلالت دارد بر اینکه نماز و تر
 سنت سنه چنانچه در بعضی اصحاب شافعی و ابی یوسف و محمد است و نزد امام ابوحنیفه و تر واجب است و رکعتین فجر سنت
 و حق آنست که اگر چه اهادیث و تاکید سنت فجر و در یافته و لیکن نه در آن مرتبه در کثرت و تاکید که در وقت است تاکید در سنت
 فجر بطریق بیان فضل و کثرت ثواب است اما در تر یا غافل که مشعرست به تخم و وجوب چنانچه نیز در اهادیث ظاهر میشود و آنکه
 در حدیث ترمذی و ابی داؤد و نسائی از سلمه مرقطی نقل شده او تریس تخم که صلواتکم المکتوبه منافات بوجوب ندارد و
 تخم عریش حتم صلوة مکتوبه است نه مطلق آن و آن حدیث که در بابیه در اثبات وجوب تر آورده که ان افشوا و لکم صلوة الحمد

از جامع صحابه بطریق مستدره آمده اگر چه در خصوصیات طرق دینی هم کرده اند این گفتار شیخ ابن الهمام گفته اولی تسک بحديث ابی داود
که از بریده آورده که او تریق فن لم یخیر فلیس منی سبار که فرموده در روایت کرده این حدیث را عالم تصحیح نموده آنرا از منی تریق
احادیث اطلاق سنت بروی واقع شده است بحجت آنکه ثبوت او نسبت است یا در طریق مسکوکه در روایت و قول مصنف مروی نیست که در سفر
پنج سنت را شبه گذارده باشد غیر سنت فخر حجت ترفی ابو داود و از برای ابن عازب روایت کرده اند که گفت صحبت داشتم با رسول خدا صلی الله علیه
و سلم در شهره سفر و ندیدم او را که ترک کرده باشد دو رکعت را در وقت زوال آفتاب پیش از ظهر و طاهر است که وی را شبه طاهر باشد هم تریق از
ابن عمر آورده که گفت گذارم با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همراه در سفر کعبه و در کعبه ایستادیم بعد از نماز و در روایتی از
ابن عمر آورده که گفت گذارم نماز با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در سفر پس گذارم با او در سفر چهار رکعت و دو رکعت بلای
و گذارم با وی در سفر دو رکعت بعد از زوی و گذارم عصر را دو رکعت و گذارم بعد از زوی چیزی و مغرب را در سفر سه رکعت و نقصان کرد
از زوی در سفر و زوی و تر نماز است و گذارم بعد از زوی دو رکعت و گفت بنام شیخ حسن لاهم ما یک من طوا از باغ از این عمر آورده که می خورد و می گوید
مسکو و در سفر و اسرار نیکو و برده و این اسناد را که مالک از باغ از ابن عمر است اصح است این گفته اند هم از ابن عمر بر خلاف این نزد
چنانکه در جامع الاصول از کتب مسته آورده که وی گفت صحبت داشتم با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و ندیدم او را که تسبیح میکرد در سفر
و مراد تسبیح نماز نفل است که آنرا سبوحه بگویند در ابو بکر و عمر و عثمان بن عفان نیز همین دیدم که میگذارد و در سفر و عصر را دو رکعت و نمیگذاردند
میشد انان و نه بعد از آن چیزی و حفص بن عاصم گفت صحبت داشتم با ابن عمر و طریق که پس گذارم نماز را در سفر و دو رکعت پس ترا در منزل
خود و نشست چهار رکعت نماز میگذارد گفت چه می کنید ایشان گفتند نماز نفل میگذارد گفت اگر من نماز نفل می گذارم چه عرض
تمام نیکو می یعنی تکمیل اتمام زمین اولی است از نفل پس اگر استقل سفر شروع بودی چرا اتمام زمین شروع نشد که از قبیل
فی شرح هذا الکلام این حدیث صحیحی است حدیث سابق است و در شرح مشکوٰه میگوید شاید که آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در سفری رتوب
در منزل خود میگذارد این عمر آن را نمیدید یا ترک کرد و بعضی اسفار بحجت تبیین بر جواز ترک و فقهار در سخن روایت در سفر سه
قول است ترک و قصر و اتمام و گفته اند که این سخن در روایت است اما ماضی مطلقه اتفاق دارند فقهار استیجاب آن مش ما راجع
و تعبد و مانند آن و از منته این بحجت و فصل عبادات سفر نیز میگوید مذکور گردید در این کتاب و علماء را که قائلند نسبت بودن
در سنت فخر در دو قول است در فضیلت نماز سنت فخر و نماز و تر بعضی میگویند که سنت فخر است و اصل بحجت و وقوع
احادیث کثیره در آنکه میگویند در ترا حجت موع او بدو و خوب است که بعضی جواب آن قائل شده
و گویند مقصود صنعت جواب ازین قول است که گفت و چنانکه در تر نزد بعضی واجب است سنت فخر نیز نزد بعضی واجب است نسبت
و تر را ترجیح توان کرد ولیکن قولی بود و تر و توست و اکثر است در قولی بود و تر و توست که مقصود مصنف شخص است
باشد در عیرتیه جواب فلا کلام و بعضی از شایخ در شریعت سنت فخر در اولی در دست و در که در آخر است در بیان مش
سان ابن هرود نماز میگوید که سنت فخر ابتدای عمل است و در تر ختم عمل لاجرم عبادت را تمام نشان هر و صرف شدت که در فخر
و از ختمت در هر دو نماز سوره اخلاص خواندن شروع شد با سوره قل یا ایها الکافرون زیرا که در اکثر حدیث همین آمده که
آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم این دو سوره بخواند در سنت فخر در رکعت اولی قل یا ایها الکافرون و در تاسیه سوره اخلاص و در تر
در رکعت ثانیه و ثالثه و بعضی ماویبی آمده که گاهی در رکعت اولی است که سوره اخلاص خواند و در رکعت ثانیه که در سوره فخر
است و در ثانیه قل یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمه سوره مینا و منیکم الایه که در سوره اولی عمران است و بعضی روایات آمده که در سوره

چه بود که از طلوع فجر آنگاه تشنه بوشش آنکه دریافت طلوع و غروب کار چشم است لاجرم چون چشم در خواب باشد و پوشیده بود
طلوع و غروب مرکب نگردد اگر چند دل بیدار است شگفتا شخصی بیدار است و در کنج خانه در پرده افتاده طلوع و غروب در نیاید پس
بیداری دل با عدم ادراک طلوع منافات ندارد زیرا که برای این ادراک چشم کشاده باید تنها بیدار سے دل کفایت ندارد اگر گویند
چرا کشف و وحی و الهام در نیافتند گوئیم این فعل باری تعالی است اگر در آن وقت وحی و کشف نکرد چه توان کرد در اینجا حکمتی بود که
تشریح قضای فرائض و ادراک شرف اتباع است و جواب دیگر آنست که نعم دل بیدار است و خواب را در وحی تاثیر نیست لکن
تواند که او را حالتی و مشهودی دست و پیکر و مانع تفریق گردد و از مساوی آن مشهور و از صور معانی و اهل غافل شود و چنانچه
در بعضی احوال در حالت وحی مثل بن معنی روی بیدار پس با است لسیان و غفلت نوم نباشد بلکه طریقی حالمی عظیم که گفته اند از
جز خدا کسی نداند یا آنکه با وجود بیداری و بیدار شدن فراموشی گردانند تا باعث تشریح حکمی از احکام و دریافت شرف
تسلیت گردد و چنانچه از سیاق حدیث واضح گردد و بعضی از مشایخ صوفیه گویند که این خواب و فراموشی از آن حضرت صلی الله علیه
و آله وسلم اجلاسے آئی بود بر اخذ تدبیر و ترک تفویض بقدری که اگر چه تشک با سبب مرتبه تحقیق و تکمیل است اما درین مقام
دین امتضا کرده حال چه بود و این سخن خالی از جزأت و سودا نیست نسبت بحضرت وی صلی الله علیه و آله و سلم و الله اعلم
فصل در قیام شب مراد بدان نماز تجمیعت بعد از نماز را احکام است در قیام لیل بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله
فرض بوده یا سنت بر دو طایفه اولی است و آن آیت تنزیل یعنی قرآن است در سن لیل یعنی از شب قیامت تا فجر آن
یعنی بر خیز بر اسے نماز و تجمیعت یعنی ترک سجده است و وجود بعضی خواب نافله لکن در حالی که زیاد است این تجمیعت بر صلوات خمس
بر اسے تو یا فضیلت است برای تربیت خصائص فرضیت آن بتوجهی که قائل اند بودن تجمیعت سنت است پس بدان آیت
تبیح است و عدم وجوب زیرا که نافله یعنی صلوة نفل است که زیادت است بر نماز فرض و نفل در لغت یعنی زیادت بود و جمیع که
قائل اند بفرضیت تجمیعت میگویند قولی وی قیام است صحیح بقیام لیل تجمیعت چنانکه جای دیگر فرمود یا ایها المزملی خواب گفته
در شب جامه بر خویش بپوشید تم لیل بر خیز و شب و نماز کن و اصل لیل امر واجب و فرضیت است مادام که قرنیه بر خلاف آن
باید نشود و مسخ صحیح برای این ایجاب نیاید پس وجوبیکه مستفاد است ازین امر بر حال خود باشد و قول مؤلف در مسخ
صحیح نیاید گویا اشارت است بر آنکه در بعضی گفته اند که قول حق سبحانه و تعالی علم ان من تصومہ فتاب علیکم الا ان یخرج من جوف
چنانچه بعضی مفسران گفته اند که در اول قیام لیل وجوب بود تفصیل مذکور در قرآن در حفظ اوقات ثلث شب یا نصف ثلث آن
پس از آن مشروح شد باین آیت که گفت بخوانید از قرآن هر قدر که عسر شود و در بتر آن قرأت نماز داشته اند پستتر این نیز منسوخ
شد صلوة خمس گفتنا فالسنة و سے در حدیث مسلم و ابی داود و نسائی آمده است که سعد بن هشام از ماشه پرسید از قیام
ساعتی در سن الله صلی الله علیه و آله و سلم گفته گفت یا تو قرآن بخوان یا ایها المزملی حق تعالی فرض گردانید بروی قیام شب
در سن قیام نمود آن حدیث صلی الله علیه و آله و سلم بر می آید پس تا کسالی و نگاهداشت و تعالی فائمه این صحیح است
ممانت فیکر و ستاد و باین سوره شریف پس گشت قیام لیل تسبیح بعد از آنکه بود فریضه پس منعت
بدر باره باینکه نیست و نیز تجمیعت از آن در سن صلی الله علیه و آله و سلم از جهت قتال آنکه وی صلی الله علیه و آله و سلم
در سن ما باشد مخصوص بود بیداری در حضرت صلی الله علیه و آله و سلم مانده آنکه کسی گوید امر بر او واجب است اگر قرنیه
تجدید بخواند نافله خمس مستحب است و در بعضی نوافله تجمیعت بود و جواب میگوید و اما نطفه نافله اگر مراد بدان صحیح بود

مخصوص نشدی بانه اولاد کک یعنی حاجت بند کراک کہ مفید جنی خاص حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است نبودی چہ نقل
 و تفریح مخصوص ہوسے نباشد پس معلوم شد کہ مراد بناقلہ وقوع نیست بلکہ مراد بناقلہ زیادت است چنانکہ معنی خوبی اوست
 و مطلق زیادت ہے آنکہ عقیدہ پییر سے شو کہ افادہ معنی تعلق کند دلالت بر تفریح نمیکند و فرستہ مخصوص را کہ زیادت است فرما
 دیگر کہ نام اند نیز شامل ہوسے معنی اناقلہ تاکا آن باشد کہ تفریح فرعیہ زائدہ است مرزا بر صلوۃ خمس مفرد و منہ و مخصوص است تہ چون
 در فرعیہ نماز نفع صلی است اسلہ و سے بلایم باین جهت درست باشد اگر چہ ظاہر بر تقدیر وجوب علیک بود چنانچہ تفسیر کردہ انا
 این آیت را در تفسیر و معنی میگویہ مراد بزیادت کہ مدلول ناقلہ کک است زیادت درجات است از جهت مخصوص مشدودی

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چہ یا مرتبہ در غیر و سے مباح است یعنی غیر واجب یعنی مستحب کفر سیئات است و زاد حق و سے
 کہ مفسر مطلق و مخصوص است موجب زیادت در بابت و علوم مراتب است مابعد از کبارا کہ تفسیر است میگوید کہ تفریح و تفریح نیست
 بلکہ ذات است و نوافل خاص است ہوسے و این سخن فرج آنست کہ زیادت کہ در معنی ناقلہ مستحب است یعنی زیادت درجات است

نہ یعنی زیادت بر فرض قائم حضرت نبوت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در سچ حال قیام شب روزه نگذاشتی و در حضور و سفر بران
 محافظت نمودے و اگر فی الجملہ مرعی کسلی و کوفتی داشتی نشسته گذاردے و ترک نکردے کہ جامع فی الحدیث و اگر گاہی بسبب

مرضتہ قوی یا بسبب غلبہ نوسے متوانستے ایستاد و قیام شب فوت شدے و بیان روز و از دہ رکعت نماز بدل آن نماز
 فوت شدہ بگذاردے چنانچہ ترمذی سے از عائشہ آوردہ و گفته ہذا حدیث حسن صحیح و این نیز بظاہر دلائلی دارد و وجوب تہجد
 بران حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و با کلمہ تاکید و موافقت و ترفیع حضرت نبوت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بران فعل و اولاد
 سیاہ بود و صحیحین و غیرہما از غیر بن شعبہ آندہ کہ چندان ایستاد کہ پابہای مبارکی ورم کرد و از عادتہ آید کہ شبگاہت
 ہر ماہے او گفتند یا رسول اللہ چندین لقب برای چہ نشی و قد غفر لک ما تقدم من ذنبک و ما تاخر فرمود آیا پس بندہ و شاکر

نہاشتم یعنی چون ہوسے مرابا این مرتبہ آمرزید من شکر و سے نگویم و محبت وی نورزم چون در آخر عمر ضعیف و تنہاری ہوا کہ
 چنانکہ در وقت پیر سے مادت است نشسته میگذازدے و قرأت نشسته کردے و چون فوت رکوع نزدیک شدے
 با ایستادے و پارہ استادہ بخواندے پس بر کوچ رفتی و نیز در حدیث مسلم از ابی ہریرہ آندہ کہ گفت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم نزول میکند یعنی سجدہ میشود بصفت فضل و رحمت و قرب و اجابت پروردگار مبارک تعالی ہر شب با سمان و ساقی تیکہ
 باقی ماند و در انگ آفر شب میگوید یکیت کہ بخواند مراتب اجابت کنم اورا و یکیت کہ سوال کند از من تا عطا کنم اورا و یکیت کہ
 طلبی از من گناہان کند تا بیاورم اورا بگذرا تا بدید صبح و سلم از جایز آوردہ کہ شنیدم رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ

گفت در شب ساعتی آفریدہ اند کہ ہر چہ دران ساعت بطلبند یا بند و ترمذی سے از عمر بن عبسہ آوردہ کہ گفت گفت آن حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قرمز را چہ پروردگار از بندہ باشد در آخر شب است و اگر تو اسے کہ دران وقت ذکر حق کنی تقصیر کنی چون
 آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر تہجد و عمدہ و معشہ مقام محمود کہ در آخرت مخصوص اوست کردہ اند لاجرم برتا اعلان اجیز
 درین فعل پرتوسے از نور آن مقام بتابد زیادہ برین چہ فضیلت بود آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در شب زیادہ و ز

سیرہ رکعت نماز گذاردہ بود کہ جلا و از سے و ہشت رکعت شمش رکعت را دوگان دوگان گذاردے و سے
 فرج رکعت آنرا کہ نام گذاردے چنانچہ درین است در جامع الاصول از روایت ابوداؤد و این در جانب زیادت است
 و الا در جانب قلت کمتر ازین نیز آندہ است چنانچہ معلوم کرد و ظاہر عبارت آنست کہ در میان جلد کردی بلکہ ہوسے

و او سے ولیکن از روایات صحیحین آورده که لم یجلس فیہن یعنی درین میان جلوس نیز نفرموده و در کلام مصنف نیز بیاید که اگر
 بیک سلام و یک تشهد و در میان این پنج رکعت نشستن نبود الا در آخر وقت را درینجا خلافت است که بی مقدمه زیاده بر دو رکعت
 گذاردن درست است یا نه و آنهایی که منع کنند یا این را مخصوص حضرت بنوت صلی الله علیه و آله و سلم و از دنیا از جلوس سلام
 خوانند اما بنای نوافل بر یک تحریر جائزست بخلاف و در رکعت است زیاد بر چهار رکعت در روز و بیست رکعت در شب بسلام و این
 خلافتی مشهورست و صحیح در مذہب حنفیہ است که مکروه است و افضل نزد ابی حنیفہ در شب و روز چهارگان چهارگان است و نزد
 صاحبیہ در شب دوگان دوگان و در روز چهارگان چهارگان و نزد شافعی دوگان دوگان در روز و شب و همه تک با ما شایسته
 دارند که در روایات است در ان باب هم آمده است و انشاء علم و بعضی از علمای حدیث ~~یک~~ ناز شب زیاده بر دو رکعت
 نبود چون برایشان وارد میشود که سیزده رکعت نیز صحیح آمده است پس چون میگویند که زیاده بر ما زده رکعت نبود جواب
 میگویند که روایت سیزده صحیح است اما مراد بدو رکعت نیست یعنی ناز شب همان یازده است و سیزده گفتن مسامحت است
 بحساب کردن رکعتین فجر از ان و برای تأیید این توجیه و تاویل میگویند که این معنی در حدیث صحیح از عائشہ مرثیہ بین است که
 گفت کان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یصلی باللیل ثلث عشرۃ رکعتا برکت الفجر قال الشیخی گفت شبی که از شایسته است
 سالت ابن عباس بن عمر پرسیدم ابن عباس بن عمر را من صلوة الرسول باللیل از ان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که
 در شب میگذارد و فقالت پس گفتند ابن عباس بن عمر ثلث عشرۃ نماز آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در شب سیزده رکعت بود
 منها ثمان رکعت سیزده رکعت بود که دو رکعت میگذارد و یوتر ثلث و وتر میگرداند و بعد از آن دو رکعت
 بعد از طلوع فجر یعنی پیش از نماز صبح و مصنف در رد این سخن بعضی علماء میگوید که صحیحین روایت در آمده صحیح در آنکه سیزده
 رکعت طرح سنت ماطا بود اگر چه سیزده رکعت گذارد که سنت فجر و قبل آن بود ولیکن قطع نمیکند
 یازده بود پس و سیزده با سنت فجر بود چنانچه بعضی علماء گویند صحیح نباشد و عن ابن عباس روایت از ابن عباس آنکه از آنجا که
 بات شب که در بیت خالته میبویته در خانه خاله خور که نام و سه میبویته بنت الحارث است و یکی از ازواج مطهره بود و روایت
 از ابن عباس که گفت شب که درم در خانه خاله خود میبویته بنت الحارث است حدیث کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم باللیل خود
 ساخته پستری بر تن میبویته و سه و سواد و خواب کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اهل او بر خول و سواد و خواب کرد من
 بر عین دسه و چون ثلث اخیر از شب شد بر او بر شد و بر نشست ریح کرد خواب را از روی سواد خود بود دست و نظر کرد
 بجانب آسمان و بچنانند و آیت از آخر سوره آل عمران از ان من خلق السموات و الارض تا آخر سوره بعد از ان برخواست
 بی ایستاد که آینه بود و مسرک کرد و در منور که از ان مشک بین بین یعنی سیراب کرد بے تقییر و تقییر و اگر نگردد در چنین
 و یکی که در چهار ساید رود روایتی است از ابن عباس که در وقت آب باران طغیان و نیک کرد و وضو خود را و پرسید که آن چه
 پستری پس بر او کرد و در این سواد و مسرک کرد و در منور که از ان مشک بین بین یعنی سیراب کرد بے تقییر و تقییر و اگر نگردد در چنین
 علیه و آله و سلم نماز را ایستادم من - پس بوسه بر چپ آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم پس نهاد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 دست راست خود را بر سر من اگر گفتم گوشه او بجا نماند و بجانب پهلوی راست خود کشید و دعا کرد مرا الله تقییر فی الذین یقام
 پس پیام نمود و پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم من اللیل پاره از شب صلی الله علیه و آله و سلم رکعتین ثلث عشرۃ رکعتین
 یکصد و ششاد که بیستین رکعت است در روز و دو رکعت شد که دو رکعت در روز یک رکعت است در روز و دو رکعت شد که بیستین رکعت است

پس در وقت طلع کرده جان الموزون تا آمد بر دروسه موزون برای اعلام نماز فجر بقیام باشد و در وقت خورشید
 پس بگذار دو رکعت مسبک که نماز سنت فجر باشد هم خرج فضل پنج رکعت است بر آن سجده و بگذار نماز فرض صبح را و در وقت که این روایت
 دیگر از بن عباس آمده است عشره رکعت گذارد آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم سیزده رکعت راتم نام است خواب کرد حتی قیام
 تا دم کرده و عادت مشربین وی بود که چون خواب کرد غسل نمائید که از نام بر آید بر آمدی و از وسع تعبیر تطبیق و تطبیق
 که هر دو یک سنه است نیز در احادیث و ترویج یافته است و گویند که این علامت صحت مزاج و سلامت مزاج نفس است از سرد و خزان
 فلما تبین له انفس با بصر برگاه که ظاهر شد او را مملوع فجر مصلحت در سینه خفیت را که سنت فجر باشد درین فترت صحیح
 و سیزده رکعت آمد خارج رکعتین سنت فجر در این جهت ذکر کرده و در اصنف تا معلوم کرد که لفظ رکعتین در روایت سابقه
 شش با یک رکعت بر هر تقدیر صحیح شد که نماز شب آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم سیزده رکعت بود در رکعتین سنت خارج آن است
 تا در بعضی علماء که سیزده را با رکعتین سنت فجر گفته اند مائل باشد با جمله اتفاق شد علماء را بر یازده رکعت و اختلاف در وقت
 اخیر اندک است و بعضی در بعضی از بیانی و بعضی در بیانیه و چندین تا از کثرت است و بعضی از آنست که بود و در بعضی از عقاید و عادت
 دوام یکی از این دو طریق باطل و چون این عدد در کلمات نماز شب با وجود اختلاف که سیزده است یا یازده یا بیست و نهم
 جمع کنی مجموع عدد در کلمات نماز سیزده صلوات الله علیه و آله و سلم در بعضی از روایات است که آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم بر آن
 مواظبت و محافظت می نمود سوره وقت اول و دوم در وقت یازده رکعت راتبه اول بند پس که راتبه قبل نظر را در رکعت گویند
 چنانچه گذشت در دوم بند پس که چهار رکعت در زده چنانچه در بعضی خفیه است و یازده یا سیزده رکعت قیام شب که پنجاه رکعت
 باشد اگر عدد نماز شب یازده است راتبه نظر را چهار اعتبار باید کرد و اگر سیزده است دو باین اعتبار مجموع عدد نماز شب یازده است
 چهل باشد آنچه زیاد بر آن گذارده و ای نبود بلکه برای سببی و عارضه بود چون هشت رکعت نماز شکر است که در فرض فتح مکه
 ام دانستند گذارد و امام نووی در شرح مسلم میگوید که آن نماز چاشت بود که در نیقوت گذارد و لکن در حدیث سیده السامیه و بعضی از روایات
 چه اصناف و دلالت دارد بر سببیت وقت صبح چنانچه صلوة النحر و صلوة العصر و باین کلام نووی معلوم شد که قول اصنف
 و چون نماز چاشت که چون سفر بر سبب بگذار و سه یعنی آن بقرار شد سبب تقدم سفر بود نیز جهت این وقت و اکثر روایات
 تقدم آن حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم در وقت چاشت بود چنانچه ظاهر کلام وی نیز در فضل نماز چاشت و اول است بلکه
 مختار نووی است که آن نمازی است از غنی نیز متعلق به سببی چنانچه تحقیق این دران فصل بیاید و چون دو رکعت تحت سبب و نخل
 مسجد مخصوص بان بود و چون دو رکعت که در زمانه کعبه در آن وقت جاریت قتی عادت شریف چنان بود که چون در خانه یکی
 از اصحاب رفتی در گوشه خانه رسد در جهت نماز گذارد و سه در برای و سه یا پنجاه و سه و بعضی در جهت کعبه و آنکه آنجا را
 در خانه خود سبب گرفته و در آنجا یک رکعت در وقت و بعضی در آنجا دو رکعت صلوات الله علیه و آله و سلم را بجا نبردند
 تا گوشه خانه را بنام خود مشرف سازند و آنجا سبب بگیرند و در حدیث آمده است که نماز ایشان از سبب این بود که ما را از آنجا
 و ایشان این سبب را که گاه گاه در وقت در وقت از آنجا سبب بگیرند و بعضی در آنجا سبب بگیرند و بعضی در آنجا سبب بگیرند
 که سبب در سبب سبب است و بعضی در وقت از آنجا سبب بگیرند و بعضی در وقت از آنجا سبب بگیرند و بعضی در وقت از آنجا سبب بگیرند
 که سبب در سبب سبب است و بعضی در وقت از آنجا سبب بگیرند و بعضی در وقت از آنجا سبب بگیرند و بعضی در وقت از آنجا سبب بگیرند
 چنانچه روایت شده است که این دعا در هر روز خوانند و هر روز در آنجا سبب بگیرند و بعضی در وقت از آنجا سبب بگیرند

و اقرب حالات در سعادت بر همه کشاده گردد و چون بیان کرد که در شب نماز آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم زیاد بر سر بره
 نبود خواست که اقل آنرا نیز بیان کند با روایات مختلفه که در آن درو یافته با بیان کیفیت قیام طولی و سنت آن و آنچه از
 واقع آن باشد پس گفت فصل کیفیت قیام لیل چون خیر شب بیشتر بر ناستی اگر چه بیشتر از غیر شب بر ناستی
 و گاه چون خورد در خودش آمده چنانچه در حدیث بخارسی و مسلم و ابوداؤد و نسائی آمده کان یقوم از اصح الصلح الحدیث
 و آن یعنی خودش عزس غالباً بعد از آنکه تمام شب بیدار نشد و در آخر شب می باشد و اصل درین باب آیت کریمه
 یا ایها المنزل ست که انان تجیر بیان قیام لیلین و نصف و ثلث و ربع بوجهی که مفسرین بیان کرده اند معلوم میشود و چون
 بسیار شدی و عاقل که در وقت استیقامت در و دیافته است بخواند سه و سه تا می مبارک که را چشم مبارک الیدریه و نفاذ شایسته
 همچنین است که خواب را از روی مبارک مسج کرده و مرا اینچنین - تا که گفته شد سه و او که ببالغ کرده و در حدیث بخاری
 آمده که در وقت مسواک کردن آواز طبع طلع و در روایتی آخ آخ آمده که چنانچه ان مبالغه در مسواک کرده
 که نته یعنی گوشت جناسه دندان سوده گشتی پس صورت تمام ساخته و در حال مسواک در صورت چنانچه در حدیث از ابن عباس
 نقل کنند باید در زمین احدیث معلوم گردد که بعد از آن استیقامت پیش از و حضور وقتیکه از خواب بر ناستی و نظر بجناب
 آسمان کرده و آیت از آخر سوره آل عمران خواند سه از ان فی خلق السموات و الارض و اختلاف اللیل و انهار لایا
 لادلی الالباب تا آخر سوره بخواند سه و در روایت ابی داؤد از فضل بن عباس آمده که چنانچه آیت خواند سه و در روایتی
 در زبان خلافت بنی ابی طالب آنکه لا تخلف العباد و نیز آمده و فتوح نماز را چنانکه در حدیث مسلم از عاتقه زید بن کلاب جمعی آورده
 بدین است که سبک فرموده چنانچه خود فتوح نماز بدو رکعت سبک نمود سه و است از آن امر استجاب می فرمود و چنانچه
 مسلم از یو یبیر آورده که از او قام احدکم چون قیام کند که از نماز نسیب از شب غیقت پس گو که فتوح کند صلوات نماز
 خود را بر سه رکعت حقیقت بدو رکعت سبک و در کیفیت قیام شب و کتبات آن روایات متعدد و مختلفه در احادیث صحیح
 و رو یافته جدید آن بر سه رکعت طریق با که زیاد در آن وارد شده و چون آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم هر کدام از آنها را در وقت
 مختلفه کرده است که در اهل دار نیز مجرب است در مواعیت برین زمان انواع و در چنانچه در روایات مختلفه و ظاهر این طریقی
 اخیر اصل و است باشد بسلوک شریقه اما که کالینفه نوع اول از این بیشتر طریقی آنچه در نزد بنی امیه و اندام عحاس بره و اشی
 از سه آمده ان رسول الله رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم استیقامت سیدان شد و ک - توفیالیس سوانی کرد
 دو صوماست و بر یقول در راه که دو سه می خواند ان فی خلق السموات و الارض و در حدیث لیل و انهار لایا لادلی
 الالباب تقریباً الالباب سیس خواند این آیه است حتم السوره آنکه تمام ایسه و راتم تمام سپریات تا در آن نماز
 فصلی که تشریح پس بگذارد و دست را در حال نینما و در آن کرد در دو رکعت و ایام و در سجود قیام و قرات و کوع
 و سجود در این حدیث بمثل آن است این آنکه واقع شده در احادیث دیگر که تامل آن ضروری یافته است چنانچه در رضوی سابقه
 در بیان کچه در سجود کردیم که در حدیث پس برگشت ان حضرت سیدنا محمدی و آنکه و سلم از آنکه در این دو رکعت تمام پس از آن
 حتمه یعنی آیه که در تمام حیل و نیک گردان این دو رکعت - با این حدیث که در حدیث بر دیگر آن گشت ثلثات حرمت سه بار
 گشت سجود آن است که گشت ستم گشت گشت گشت که در هر یک ازین برات سگان سوک میگرد و در وقت نماز و در سوک بار
 بعد از سه و نیز آمده الالباب و نیز در حدیث راتم و نیز ثلثات پس بر هر دو رکعت سبک سه بار چنانچه

نه رکعت بود این کیفیت مذکور همان المیزان پس اذان نماز گرفت مؤذن فرمود انا لله وانا اليه راجعون پس بیرون آمد برای نماز
و بعد از آن دو حال پیدا میگردد این کلمات را با جمیع قلبی نور او در سالی نور او جمیع سینه خود را در جمیع فیضی نور او
و جمیع منافع نور او در اما نور او جمیع من و سوره نور او در عظمی نور او اللهم اعطني نور این روایت مسلم است و در بعضی روایات
بخارے زیادت عن عینی نور او عن شمالی نور او پیش از نوبت نماز در بعضی ذکر عبیه و حی و دسه و شتره و شتره
و در بعضی در عظمی نور او بدل و عظمی نور او نیز واقع شده و ذکر کعبین سنت فجر درین روایت نیست مانا که مقصود اصل
درین روایت بیان نماز شب بوده باشد چون سنت فجر بعد از طلوع فجرست از وی ساکت ماند و لهذا در روایات دیگر
از ابن عباس ذکر آن آمده چنانکه در روایت ابوداؤد آمده ثلث رکعتین در افتتاح صلوة لیله بدو رکعت خفیف نیز
درین روایت هست و حال آنکه در روایت صحیح آمده که آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم آنرا خود میکرد و است را نیز بدان امر
میفرمود چنانچه گذشت از حدیث عائشه و ابی هریره و ابی بن اریه گفته اند بر دو وجه یکی آنکه افتتاح بدو رکعت خفیف اینان
حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در آنجا بود بلکه گاه افتتاح بدو رکعت سبک کرده چنانچه در روایات دیگر آمده است و گاه
بدو رکعت مطول چنانچه درین روایت آمده و در دوم آنکه در افتتاح بدو رکعت خفیف در حدیث عائشه واقع شده و عائشه
از جهت آنکه شب آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در یک خانه میبود بحال قیام شب و کیفیت نماز و سه صلوة الله علیه و آله و سلم
احرف و اعلم بود شاید ای وی حفظ کرده باشد از ابن عباس فوت شده باین سبب که ذکر کرده شد و نیز از ابن عباس که در آن
زمان صحیح بود احتمال عدم ضبط و حفظ و سه زندان دور نباشد پس صحیح همان باشد که افتتاح بر کعبین خفیفین میکرد و درین
جواب اخیر نظرست چه در بعضی روایات از ابن عباس ذکر افتتاح بر کعبین خفیفین آمده است و در بعضی احادیث مرویه از
عائشه ذکر آن نیست در جامع الاصول هم از روایت مسلم بابی داؤد از کریب می آورد که گفت پرسیدم این عباس را
چگونه بود نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در شب فرمود بیوتت کردم نزد و سه صلی الله علیه و آله و سلم شبی که نزد
میروید بود پس بخواب رفت و چون گذشت ثلث لیله یا نصف بیدار شد و گفت کردم من با و سه پس استادم در
پهلوسه چپ پی کشید مرا به پهلوی راست خود پسته نهاد دست مبارک خود را بر سر من گرفت گوش مرا گویا میخواهد
بیدار کند مرا پس گذارد دو رکعت سبک تا گفتم من در دل خود میخواند در هر دو رکعت ام القرآن را فقط پسته سلام داد
پسته گذارد و یازده رکعت باوتر پسته بخواب رفت پس آمدی سه را بلال و گفت الصلوة یا رسول الله پس برخاست و گذارد
دو رکعت را پس نگذازد نماز مردم و بار آنچه ذکر کردم از ذکر افتتاح بر کعبین خفیفین روایت مسلم از ابن عباس عدم
ذکر آن در روایت دیگر از سه نیز اشکای پیدا میشود بجهت وحدت واقع که بیوتت و می بود و در بیت میماند مگر آنکه گویند
در هر مقام غرض بر روایت غیره متعلق شایمان را در آن مقام روایت کرد تا قائل شوند بتجدد این قضیه و لا بدست از
قول مان از جهت وجود روایات مختلفه صحیح از ابن عباس در آن میانچه در جامع الاصول مذکورست و بعضی از آن در ضمن بیان
علوم گرد و روایات است نوع دوم کیفیت عائشه روایت کرده که افتتاح بدو رکعت سبک میکرد چنانچه در حدیث مسلم از عائشه
آمده است افتتاح میکرد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم نماز شب بدو رکعت سبک اما چندین روایات از عائشه و صحیح
آمده که در نماز ذکر افتتاح بر کعبین خفیفین است و بعد از آن تطویل میکرد و در هر رکعت پنج سلام میگذازد و در هر رکعت
سیصد مرتبه سلام چنانچه در جامع الاصول از روایت بخارے و مسلم از روایت آورده که گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

که میگذارد بعد از قرائت از هشت تا نهم یا زده رکعت و سلام میداد میان هر دو رکعت و در ترکیه پنج رکعت در هر دو رکعت است دیگر
از عائشه آمده که گفت بود نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ده رکعت دو تر سیکر و یک سجده یعنی یک رکعت و میگذارد
رکعتین فجر تا مجموع سیزده رکعت بود پس درین نوع سیزده رکعت میگذارد و با دو رکعت سنت فجر و مثل این در روایت
ابن عباس نیز آمده چنانچه ذکر کردیم و مانا که تخصیص صفت آنرا به عائشه جهت آنست که بزعم وی قتل کعبتین خفیفترین در روایت ابن عباس
نیامده و لیس که هر کدام یک نماز را و آنکه در حدیث مسلم و موطا از زید بن خالد آمده که گذارد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دو رکعت خفیفه پسر
گذارد دو رکعت در اول پسر گذارد دو رکعت و دیگر کمتر از دو رکعت پیش پسر گذارد دو رکعت و دیگر کمتر از دو رکعت پیش پسر گذارد دو رکعت
پیش پسر گذارد دو رکعت و دیگر کمتر از دو رکعت پیش پسر و در این مجموع سیزده رکعت شد تفصیل کیفیت همین نوع باشد نوع دیگر مستقل باشد که در
رکعتین فجر خوان و لیکن در حدیث زید در روایت موطا ذکر رکعتین خفیفین نیست نوع سوم سیزده رکعت میگذارد بیرون اندو رکعت سنت فجر
این صورت خصوصیت ندارد و ابن عباس و عائشه در روایت هر دو آمده و لیکن پوشیده نمائند که بر طریق که صنعت نوع دوم را بیان کرد
نیز سیزده رکعت میشود بیرون از دو رکعت سنت فجر پس مقابله در نوع ثانی و ثالث ظاهر شود و نیز این ثالث را کیفیت مخصوص بیان کرد
پس مراد در پنج سیزده رکعت بود بیرون سنت فجر به قتل کعبتین خفیفین محل کرده شود کیفیت آنرا به مثل آنچه در فصل سابق از ابن عباس
در بیعت بیت میوه نقل کرد پس مقابله در نوع ثانی و ثالث با قتل کعبتین خفیفین عدم آن باشد با شتر یک در گذاردن سیزده
بیرون سنت فجر نوع چهارم ابو داؤد از ابن عباس و وقتیه میوت آورده که گفت هشت رکعت است و اگر چه بعد از آن پنج رکعت
میگذارد که بدان در ترکیه نماز را درین طریق نیز سیزده رکعت باشد و گزاردن آن پنج رکعت بعد سلام و دیدن تشهد بودی در میان پنج
رکعت شستن نبود الا در رکعت آخر چنانچه در روایت ابو داؤد و صحیح آمده که لم یجلس فیهن اگر چه در بعضی روایات دی لم یجلس
الانی آخرین نیز آمده و از جای بعضی فقها گفته اند که مولا جلوس همان سلام است نوع پنجم در رکعت متصل میگذارد و گذاردن آن رکعت
در روایت بخارسی و ترمذی و ابی داؤد و عائشه آمده اما این کیفیت که صنعت میگوید در سنن ابی داؤد است که هشت رکعت
از آن پای پی میگذارد و شستن نبود الا در هشت رکعت و دعا میخواند و بر سجاست بر رکعت نهم و سلام میدهد و آنرا از آن
یک رکعت دیگر که همین رکعت نهم باشد میگذارد و دو تر سیکر و بدان نماز را در شستن و تشهد بخواند و سلام میدهد و بعد از آن
بر سجاست و دو رکعت نماز میگذارد در پی و تر و در روایت بخارسی و موطا آمده که رکعتین بیرون و تر نشسته شروع کردی قرائت
کردی چون نوبت بر کعبه رسید بر خاستی و رکوع کردی و سجده رفتی و ذکر این دو رکعت بعد از تر و رکوع مصلحت بیاید و نیز
در موطا از اسود بن یزید آورده که از عائشه از نماز آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در شب میگذارد و سب بر گفت در اول نماز
سیزده رکعت میگذارد و بعد از آن دو رکعت ترک و او بیازده آمد و بعد از ده رکعت میگذارد و دو رکعت آخر نماز و در شب
و تر نوع ششم هفت رکعت میگذارد چنانچه در روایت بخارسی از مسروق آورده که پرسید عائشه از نماز آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
علیه و آله و سلم در شب گفت هفت بود و نه بود و زده بود یعنی در هر دو یکی ازین احوال بود و نیز در موطا آمده در شب و یک رکعت
آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم که در آن بیست و یک رکعت میگذارد و در هفت رکعت بیست و یک رکعت بود و یک رکعت
استقامت در جلوس نمود و در آن ششم ششم ششم است و یک رکعت بر سجاست و یک رکعت میگذارد و سلام میدهد و در آن
دو رکعت سه رکعت و بعد از تر شسته در روایت ابی داؤد و عائشه آمده که چون آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در شب
از آن رکعت بعد از آن که در آن دو رکعت آورده او را هفت و چهار آن از نماز رفت با جمله روایات درین باب است

اکثر آن سیزده رکعت است و اول آن هفتاد و بعضی از علمای شیخ هم گفته اند و حدیثی درین باب بنظر منی آید و نیز روایتی است که در بعضی روایات و تراویح آن شمرده اند و در بعضی خارج از این است که ترمذی میگوید که از سیزده پیشتر نیامده و او تسبیح کمتر از سیزده رکعتین بعد از تراویح و بعضی ها با او اهل اشتهار در بعضی خارج و در بعضی رکعتین غیر از سیزده نماز شب شمرده اند و در روایات یک رکعت را ذکر گفته اند و در بعضی سه پنج و هفت و نه و در بعضی جا تمام نماز شب را و تمام کرده اند ترمذی در جامع خود از امام سنی میگوید که گفت بودیم غیر خدا صلوات الله علیه و آله و سلم که در ترمذی که سیزده رکعت چون بکبر پس تسبیح

گشت و ترمذی که گفت ترمذی روایت کرده شده است از پیغمبر خدا صلوات الله علیه و آله و سلم و ترمذی سیزده و یازده و نه و هفت و پنج و سه رکعت است معنی این سخن آنست که میگذارد و در شب سیزده رکعت یا در تسبیح نسبت کرده که نماز شب را بجز تراویح و غیره را و تراویح کرده شده است و صحیح از پیغمبر خدا صلوات الله علیه و آله و سلم که گفت تراویح یا اهل القرآن و در بیان قیام لیل دوازده نوح هفتاد و سه رکعت سلام میداد و در آخر سه رکعت تسبیح سلام میگذارد و این نوع شامل جمیع اعداد که در تراویح سابقه مذکور شد تواند بود یعنی هر عدد که میگذارد و خواهد سیزده و ده و یازده و بیست و سه و در هر دو رکعت سلام میداد و در آخر سه رکعت و ترمذی از روایتی حاصل این نوع آنست که گذاردن نماز تجمیع دو گان و دو گان بود و سلام بعد از هر دو رکعت و تسبیح رکعت بود و سلام بعد از هر دو رکعت خود را حدیث ثابت است و در تسبیح رکعت چنانچه مذکور شد و بعضی گفته اند

و یکست نیز در روایت بخاریست از ابن عباس آمده چنانچه مصنف در نوع اول آن را بیان نمود و آنچه میگوید که حفاظ درین روایت محسن کرده اند و با وجود روایت صحیح بخاریست بان چه محل محسن است یا رب مقصود آن باشد که ایتار تسبیح رکعت مخصوص بان صورت است که در نوع اول مذکور شد اما آنکه دو گانه چند یکجا بگذارد و در هر دو رکعت سلام دهند و در آخر سه رکعت و ترمذی بگذارد این طریق باین خصوص محسن است و این توجیه بعید است چه ظاهر کلام مصنف در نقلی ایتار تسبیح رکعت است مطلق چنانچه در وجه محسن حفاظ درین روایت میگوید چه در صحیح ابن حبان است با سند صحیح لا تراویح ثلاث و ترمذی تسبیح رکعت بلکه تراویح تسبیح و ترمذی تسبیح رکعت یا هفتاد رکعت و الا شیخ ابو اسود و المغرب و تشبیه نکنند نماز مغرب که سه رکعت بیک سلام میگذارد و این حدیث را از زکریا در روایت در قطنی نیز آورده و گفته که رجال وی ثقات اند و در حدیثی هائیکه با سند صحیح آنست

که در دو رکعت آخر سلام میداد بعد از آن یک رکعت میگذارد و سلام چنانکه در نوع دوم گذشت از امام احمد پرسیدند در دو رکعت چه میگوئی که یک رکعت است یا تسبیح گفت امام احمد اکثر حدیث و اقوال است آنچه در اکثر احادیث آمده و روایت آنها قوی است و نیست که در تسبیح رکعت کرده فانا از هب الیها پس از تسبیح مذکور پس همین است و من باین حدیث رفتم ام و دیگران از زود از رجال و ترمذی پرسیدند درین بار جواب چنین داد که گفت تسبیح فی الرقیه سلام دهد در دو رکعت تا در تسبیح رکعت شود چنانچه مذکور شد و چهار است و نیز گفت و آن مسلم و اگر سلام مذکور در دو رکعت تا در تسبیح رکعت شود بجز ان لا یضربها نزلت و امید میدارم که ترمذی کند او را در اصل جواز تراویح آنست که سلام دادن در دو رکعت و در تراویح یک رکعت ثابت تر و راجح تر است مخفی نماند که مصنف و تفسیر و تزیین و تسبیح رکعت مباحه که در حال آنکه درین باب حدیث و آثار صحیح آمده و معنی آنست که ایتار تسبیح رکعت یا بر رکعت داده مختلف فیه است میان علما ترمذی از امام ابو سعید حلی می آید که گفت بودیم غیر خدا صلوات الله علیه و آله و سلم که در ترمذی که تسبیح رکعت و بخواند همان نه سوره از مفضل در هر رکعتی سه سوره از آن که آخر آن نقلی است بخاریست و دیگر حدیث آمده که بخواند در رکعت اولی اللهم صلوات الله و آله و سلم و در تسبیح هر رکعت

در تالیف آنکه در وقت واحد و گفت درین باب از عمران بن حصین و عائشه و ابن عباس و ابی ایوب نیز آمده و قوس
از صحابه و غیر هم با بیجا نب رفت و گفته اند که در تریسه رکعت است و سفیان گفته که اگر خواهی و ترکین بیخ و اگر خواهی بس که خواهی
بیک و گفت سفیان سخت نزد آن بود که و ترک کرده شود بیه رکعت و گفت این قول ابن مبارک و اهل کوفه است انتی و
زکشی در شرح خرسنه در تریسه ایام احمد جبل گفت که غریب ایشان اتیاب رکعت واحده است و گفت در روایت احمد ایوب
و نسائی از ابی ایوب انصاری است که گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در حق است یعنی واجب است بر مسلمان
پس اگر خواهد و ترک کند بیخ رکعت و اگر خواهد بیه رکعت و از مسلم از ابن عمر در اثبات رکعت واحده نیز آورده که مردی از اهل
بادیه سوال کرد از حضرت صلی الله علیه و آله و سلم از نماز شب پس اشارت کرد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم به رکعت
و فرمود که از غنیمت متعجبی و فرمود که در یک رکعت است از آخر شب و نیز گفت زکشی لیکن اختلاف است در اینکه آیا که است و تر
بیک رکعت واحده و وقتیکه پیش از او بیست و هفت رکعت بود و هر یک از آن بیست و هفت رکعت بود و هر یک از آن بیست و هفت رکعت بود
مرویت از زده تن از صحابه که او بگرد عمر و عثمان و عائشه ایشان اند که او ترک کرده و حدیث بنی اصبغ است و بیست و هفت
و زمام احمد در بیجا در روایت است برداشتی کرده است و بیروانی کرده نیست انتی و در جامع الاصول از حدیث صحیح از
عائشه است که آرد که گفت زیاده نیکو در آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در بیجا و در غیر او بر یازده رکعت میگذازد و چهار
رکعت را در پیش از حسن و بنی اصبغ میگذازد چهار رکعت دیگر و پیش از حسن و بنی اصبغ میگذازد
رکعت ششمی گوید که اگر فصل میگردد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در روز میان سه رکعت سلام هر آنکه میگفت عائشه در نماز
شعبان و واحده بیست و هفت رکعت و روایت کرد نسائی و حاکم بر شرط بخاری و مسلم از عائشه که گفت بود رسول الله صلی الله علیه
و آله و سلم که سلام نمیداد در رکعتی اولی از روز و حاکم بر شرط بخاری و مسلم از عائشه که گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
که ترک میکرد بیه رکعت سلام نمیداد مگر در آخر آن و طحاوی از ابی العالیه آورده که گفت که ایام روزند ما را از صحابه رسول خدا صلی الله علیه
ما یوم و آرد و سلم که در ترشل نماز مغرب است این و ترلیل است و آن و ترنما و نیز از عقبه بن مسلم روایت کرده که پرسیدم عبد الله
بن عمر را از وضو و آب گفت ابن عمر ایست شناسی تو و ترنما را گفت نعم صلوة المغرب گفت صدقت و احسن یعنی چون
در حدیث نماز مغرب را و ترنما را خواند و آن سبب فاصله است سلام لا یرم و ترک و ترلیل است نیز همچنین باشد و نیز طحاوی گفته
را پنجاه رکعت است از بن عمر پرسیدم روان حضرت صلی الله علیه و آله و سلم از نماز شب فرمود نماز شب دو گمان دو گمان است
و چون بزیست و وقت بگذرد یک رکعت تا و ترک کند نماز ترا سنی وی آنست که بگذار رکعت دیگر با و رکعت که پیش از وقت
است رکعت که در دو رکعت است و بیست و هفت رکعت سلام بگویند طحاوی که در بیه خفیه در و تریسه رکعت قوی است از جهت نظر
و استهلال عقل زیرا که آن بیست و هفت رکعت است یا سنت اگر فرض است فرض نیست مگر در رکعت یا سه یا چهار و و تراجم
است دو چهار نیست پس نباشد اگر سه و اگر سنت است بیست و هفت است که در اشلی در فرض که از وی اخذ کرده شده است
بنود نیست فرضی که در مثل وی بود مگر مغرب و آن سه رکعت است که ذکر اشمنی قال العبد الضعیف - ایضا و اشالی این
در اصل حقیقت نماید و تقویسه است مرفعه که در دست ثلث رکعت نه انبات آن بقیاس این مکنه مگر گفته شده است که
و لائل تعلیه نه بعضی از آنکه منفی آورده اند برای تریخ بعضی حدیث بر بعضی سنن انبات آن حکم بجز قیاس فاخذ امام محمد
در روایات که در حدیث از امامان و صحابه است که در دست ندارم که ترک کنیم ترا بیه رکعت است و بیست و هفت

استخوان سرخ و سب و رموطا از عهد محمد بن مسعود سے آرد کہ گشت اول تریث رکعات کثلاث المغرب در روایتی کصلوة المغرب
و از ابن عباس سے آرد الوتر کصلوة المغرب و از ابن عبید بن مسعود سے آرد کہ گشت یک رکعت ہرگز از کثلاث نہیں آرد

کہ یوں پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ سلام نہیاد و در کعبتین و ترود سنن اللہ سے از روایت ابی بن کعب و عائشہ روایت
ایتیار سب رکعت آوردہ و از عائشہ بصریح آرد کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم وتر سب رکعت میکرد و فصل نمیکرد میان آیتنا

و از ابن مسعود نیز آوردہ الوتر ثلث رکعات کو ترا نماز کصلوة المغرب و از ابن عباس نیز آمدہ ثم الوتر ثلث و از حسن بصری سے
اجماع سلف بر سب رکعت نقل کرده کہ ذاتی اللہ ایہ و در نہایت سبج ہر ایہ آوردہ کہ چون عمر سعد بن ابی وقاص را دید کہ وتر میکند بہر
واحدہ گفت ما ہذا التبر اثنی عشر کن آن را اگر نہ ایہ ایکم ترا و سیو یکا اگر کثرت یک رکعت جائز میو و در نماز ہر آئینہ قصر کردہ میشود

نماز غیر از سفر و گشت اند کہ پنچہ تمسک کردہ جان شامعی از احادیث کہ ال اندہ بر وتر یک پنچ یا ہفت یا نہ یا یازدہ پیش از
استقرار امر و تر بود و در آخر قرار بر آن یافت کہ عکس میکرد بر سب رکعت و وتر میکرد سب فصل از پنچہ

طلالت دار و بر آنکہ مشہور و متعارف میان صحابہ و ترتیب رکعت بود و وتر یک رکعت تخفای داشت حدیث بخاری ست
از ابن عباس کہ وہ شکوۃ آورد کہ وتر میکرد معاویہ بن عبد المطلب سب رکعت و بود و تر و سے سلا سے ابن عباس پس بیانید

ابن عبید اللہ معاویہ یک رکعت با ابن عباس فرمود کہ بگذار کہ سے محبت اہلسنہ است پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و در روایت
گفت صواب کرد زیرا کہ سے نفیہ است پس این ہشت اشدین از فصل معاویہ و انکار و استبعاد آن و جواب

ابن عباس تصویب سے مجملہ نقاہت و محبت سے و استہ تمیج و در بر آن کہ وتر یک رکعت متعارف بود کما لایحی
و از آنچہ مذکور شد واضح گشت کہ ایتیار سب رکعت اکثر و ارجح و نہایت با شد و اشتراک و با بھلہ اختلاف ست در اخبار و آثار و

اقوال علماء و ترا و این اختلاف در و ترا و اولی و نہایت ست و اما در جواز ثلث رکعت ہر یک پس اختلافی نیست و چون عمر
کہ عمل آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در از شب مختلف رہتند و در این نیز داخل آن تنوع و اختلاف ست و طعن در نماز
سہ رکعت محل بحث و مکارہ است و اشہر علم و در بیان نوع پنچہ چون سخن و وتر سب رکعت انصار بدر از سے کشید نوع از

وز ہشت نوع کہ مصنف او حامی حضور در آن کرد باقی ماند و سبگوہ نوعی متروک سنن نسائی از حدیث روایت یہ کہ ہر روز
با پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نماز گذاردیم یعنی نماز شب و در کہوہ چندان در یک کردہ در قیام و این تسبیح سبقت سبحان ربی

بعد از آن بنیست و می گفت رب غفر سے و مگر سب در چون تبار رکعت یا ز برین وجہ کہ از ہر بان بانک صحیح گشت و ہذا صحیح ہر پیغمبر
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دعوت و اعلام کرد چنانچہ عادت سے بابتہ بعد از آن و جماعہ مردم بر حجہ شریف سے آمدہ ہوا

میکرد تا مسجد بیرون سے آمدہ و آوردہ اند کہ روز سے آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در خواستہ لغال گفتہ املا و حضرت
من النوم آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ان کلید سے روش آوردہ بودین کلید را پیش از نماز کہ ان و ہر روز

سبقتہ باش بعد از آن سنت ستر و شدہ کہ در بیان سے و انانی کا ہشت تسبیح بود شدہ قیام قدر بود
چہ قرائت کرد و مساوات کوہ یا قیام حقیقہ بودہ ہر یک ہر یک از ان بے ہوشی و ایازہ کیہ صحیح آمد

و احوال ارکان و بیات دیگر نیز معلوم شد کہ کوہ آوردہ بودہ و سے ہر یک از ان شمس را گرد و قویہ معلوم
بظہورت ہا مقدار آن علوم ت کہ مضمنا کہ کوہ بر انہ از ان و از ان سے ہر یک از ان سے ہر یک از ان سے ہر یک از ان سے

خراذن در میان مسجدین بود سے و اینجا بعد از کہ کوہ آوردہ ہر یک از ان سے ہر یک از ان سے ہر یک از ان سے
را جامع از حدیث مسلم و ابوداؤد

و نسائی آورده اینچنین است و در روای دیگر در معانی نیست که گفت خدیجه نماز گذاردم با پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شبی
 پس افتتاح کرد سوره بقره را پس گفتم من در دل خود که مگر بر کوع رود نزد صد آیت هنوز بگذشت و نه ایستاد گفتم شاید رکعت را
 بدان سوره تمام کند و بر کوع رود و هنوز ایستاد و افتتاح کرد و سوره نسا و از تمام کرد و افتتاح کرد بان آن و بخواند آن را
 تیر سل و تیریل و هر گاه که میگذشت بآیتی که در روای است تسبیح است تسبیح میکرد و چون میگذشت محل سوال دو سوال میکرد
 و چون بجای تو می رسید تو خود میکرد و پست بر کوع رفت و میگفت در کوع سبحان ربی اعظیم و بود کوع او مانند کسی که قیام
 پست گفت سبحان الله من حمد و زیاده کرد و در روایتی ربنا لک الحمد و ایستاد ایستادنی در از قریب بر کوع پسر مسجد رفت و گفت
 سبحان ربی الاصله پس بود سجود نزدیک بقیام بعد از کوع این روایت مسلم و نسائی است و در روایت ابی داؤد آمده که گفت
 و دیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که گذار نماز شب را و استقیح کرد و گفت الله اکبر سه بار و گفت ذوالملکوت و الجبروت
 و اکبر یاوا اعظمه پس ازان خواند بقره بر کوع رفت مانند قیام و میگفت در کوع سبحان ربی اعظیم پست برداشت سوازه کوع
 و ایستاد مانند آن و میگفت ربی اعظم ربی اعظم پس مسجد رفت و بود سجود او مانند کسی که از قیام او و میگفت در سجود سبحان ربی
 الاصله پس برداشت سوازه سجود نشست بین سجده بین مانند کسی که از سجود میگفت رب اغفر لى رب اغفر لى بگذارد و چنانست
 و بخواند در آنها بقره و آل عمران و نسا و مائد و یا انعام شکر را و ایست در مائده و انعام که این را خواند یا آنرا این هشت طریق
 مذکور در قیام شب ثابت شده بدانکه عمده در باب قیام لیل عدد رکعات آن و کیفیت گذاردن آنها حدیث ابن عباس
 و عائشه است و از غیر ایشان نیز آمده در جامع الاصول از کتب سته آن احادیث و روایات آورده و استیفا و استقصا
 نمود اکثر آنها را جامع بهشت فوسح که مصنف ذکر کرده و بعضی ممکن الاجماع بدان و بعضی یقین خارج ازان فاگر چه در اصل مسوده
 اکثر آنها ذکر یافته بود اما در همین تبیین حرکت آنها از جهت خوف تطویل و عدم ضرورت عمل صحیح اقتاد و فیما ذکرناه کفایت و ایستاد
 و آنچه واجب است تبیین بر آن است که باید که قضیه بیوتت ابن عباس در بیت بیوتت شده و باشد و الاختلاف طرق صحیح و یک
 قضیه و شوارست و الله اعلم و آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم و ترا گاه در اول شب میگزار و گاه در میان شب و غالباً
 در آخر شب میگزار و بدانکه ابتدا سسه وقت و ترا بعد عشا است و انتها سسه آن تا قبل طلوع فجر چنانچه احادیث بدان ثابت
 و تمامه عما برن تنفق و درین میان تمامه شب وقت و ترست و آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در تمام شب و ترا گاه از ده
 گاه در اول شب یعنی بعد از عشا و گاه در اوسط و گاه در آخر شب در وقت سحر پیش از صبح چنانچه در جامع الاصول از حدیث
 بخاری و مسلم و ابی داؤد و نسائی و ترمذی از عائشه آورده و از روایت ترمذی آورده که شنیدی شد و تر آن حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم در آخر عمر که ازین عالم رفت وقت سحر از حدیث مسلم و ترمذی از جابر آورده که گفت گفت رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم هرگز تیرسد که در آخر شب تواند چو غاست باید که هم در اول شب و ترا بگذارد و بخسبد و هر که اسیدار و که بر خیزد در آخر
 پس بپرستی که نماز آخر شب بشود و محصور است در این فضل است و مانند این روایت کرده سوط از عائشه و هم از سوط ابی داؤد
 و از حدیث ابونساده آورده که گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا بگو بر چه وقت و ترا میکنی تو یا ابا بکر گفت در اول شب
 یا رسول الله گفت هر چه وقت میکنی و ترا گفت و آخر شب پس گفت مرا بگو بر چه وقت و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت
 و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت
 و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت و ترا گفت مرا بگو بر چه وقت

خواب میروند اول من بیدارست و این نیز مشعرست بر آنکه تاخیر و ترک نماز است که در توفیق دار و بقیام و در سستی
 از بلی هر سه آورده که گفت امر کرد و مراد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که در ترک نماز پیش از آنکه نخسبم و گفت نزدی نزدیک
 خواب پیش از ترک کرده بود و اختیار کرده اند و تو سے از اصحاب پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و من بعد هم که خواب نروند تا وتر
 ننگه از نماز اکثر صحابه بر آنند که در آخر شب افضل است و گفت حدیث عائشه حسن صحیح است و حدیث ابو هریره حسن صحیح
 دو و شکوئه آنرا از حدیث بخار سے مسلم آورده و باجماع بصحت رسیده که غالب احوال آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 آن بود که در آخر شب بگذارد سه ترمیم صبح و اگر احوال او در اول شب یا اوسط آن و ترک و سه و بعد از آن تجمد
 بر خاسته و ترا عاده نکرده و در حدیث ترمذ سے آورده لا وتران فی لیلته فرمود در یک شب دو و تر نبود یعنی
 چون در اول شب و تر گذارد پس اذان بتجهیر بر نماست دیگر عاده و تر سزاوار نبود و شیخ ابن العمام کتب حدیث باری گفته
 که هر که در اول شب و تر گذارد پس اذان بتجهیر بر خاست عاده ننگه آنرا از جهت این حدیث و از جهت آنکه اگر دو و تر گذارد
 لابد یکی اذان و دو و تر از فضل دارد شده در شیخ و ترمذی در جامع خود آورده که احتیاط کرده اند اهل علم در حق
 کسی که و تر کند در اول شب بعد از اذان برخیزد و در آخر آن جماعه از اصحاب و من بعد هم گویند نقص کند و ترا و اضاف کند
 بان دیگر کت را پس اذان بگذارد و آنچه خواب است و تر کند در آخر نماز خود زیرا که در یک شب دو و تر نبود و نه ترمیم است این بود
 و جماعه دیگران اصحاب و غیر هم بر آنند که چون در اول شب و تر گذارد پس اذان بخواب رفت و بر خاست بگذارد آنچه
 خواب و نقص نکند و ترا و تر گذارد آنرا کرده است بر حال خود و قول سفیان ثوری و مالک بن المبارک احمد اینست
 و این صحیح تر است چه بوجه متعدده روایت کرده شده است که آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد از و تر نماز گذارده
 و از ام سلمه و ابوامامه و عائشه و غیر ایشان آمده که گذارد آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد از و تر و رکعت این کلام
 ترمذ سے است و در کلام مصنف نیز در فصل آینده چیزی ازین باب مذکور گردید و قدر برو آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 در بعضی شبها در جمع شب ایستاد ~~بنا~~ یعنی در هر شب یا در تمام شب ظاهر همان اول است چنانچه
 در احادیث و روایات که کون بفرم بایه و آن روایت است ان ترمیم فانما عبادون ان تعزله فاقب انت العزیم
 مصنف این را طریقه جدا از طریقه تمام سبب که اگر در نسخا ختم نما بر اعد در رکعت همان بود که در طریق مذکور معلوم شد
 غایت آنکه قرائت این آیت بود که در بقیه طریقه مذکورین ننگه ما در وجود و استرا علم و نماز پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم
 در شب از حیث است و در شب ~~بنا~~ گنگه در وقت نماز ایستاده میگذازد و این غالب احوال بود
 و افضل همین سه جایزه ~~بنا~~ قاعده لغت و وقایع است در شب دوم ننگه نماز شب را در بعض
 احوال و اوقات نسیه میگذازد و در کتب هم نسیه میگذازد چنانچه در بیان دیار و شفقت بر امت با
 غیر آن و استرا علم سوم آنکه نسیه میگذازد و پشتر آنرا نسیه بود و قرآن بخواند و چون اند از قرائت مانده بود
 بر خاسته و ایستاده آنرا که ~~بنا~~ در وقت نماز در رکعت دوم نیز بچین کرد و یک رکعت
 دوم را تمام نشد ~~بنا~~ چنانچه در وقت نماز ~~بنا~~ گفتند نهیم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 علیه و آله و سلم که از روزی نماز شب را نسیه کرد و در وقت نماز شب ~~بنا~~ گفتند نهیم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 میگذازد آنرا ~~بنا~~ در وقت نماز شب ~~بنا~~ مالک بن مبارک بن دین بس حدیث آمده

و حدیث حفصه حسن صحیح است و بتحقق روایت کرده شده است از آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم که میگذازد
در شب نشسته و چون میرسد از قرأت خود مقدار سی یا چهل آیت را میخواند و بخواند پس رکوع میکرد و پست
سکیر و در رکعت ثانیة همچنین و در روایت عائشه آمده که چون باقی میانہ مقدار سی یا چهل آیت برینجاست احدیست
و این نیز حدیث صحیح است دور و آیت بخار سے نیز همچنین آمده و نیز روایت کرده شده است که میگذازد نشسته و چون
قرأت میکرد نشسته رکوع و سجود نیز نشسته میکرد و هر دو حدیث صحیح و معمول است و در صحیحین از عائشه آمده که گفت چون گمانی
بودن پیدا کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر آن عمر رسید که اکثر نماز و سجده نشسته این سر نوع شده و در حدیث
صالح مورد و یافته با حدیثی که وارد شده که بیات حکوس می در حالی که نشسته گذارد و سجده بود و سجده چارزادتی
چنانچه ذکر کشته از حدیث دار قطنی از عائشه آورده که گفت دیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میگذازد و نماز مترج
مخاطوران حدیث طعن کرده اند و عمل بر خطا سے بعضی از رواة ده و چهار در جواز و کراهت و استحباب آن چهار
ست و در سبب امام ابو حنیفه آنست که بیات جلوس نقل بهمان بیات جلوس تشهد است و شمی گوید روایت است
از ابی بنیفہ که فرمود بر من احتیاج گذارد و اگر خواهد مترج اگر خواهد بقعود تشهد و روایت است از ابی یوسف
باحتیاج و از محمد شریعاً از زوشل بیات تشهد زیرا که خود در نماز این وضع آمده پس فخر شہد و نزد امام احمد مترج است
و لیکن در رکوع و سجود و تا کند هر دو پاسه فصل فی بیان اگر کتین بعد الوتر دو رکعت نماز سے که آن حضرت صلی الله
علیه و آله و سلم بعد از وتر میگذازد بره بیات صحیح ثابت شده در صحیح مسلم عائشه روایت میکند و در جامع الاحول ابن راز
روایت صحیح بخار سے آورده که کان یصلی ثلث عشر رکعة یؤدی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میگذازد و سبزه رکعت
یصلی این طریق که میگذازد و همان رکعات مشیت رکعت ثم یوتری و تر میگذازد یک رکعت بهمان طریق که در نوع پنجم
گذشت ثم یصلی رکعتین پست میگذازد و دو رکعت و هر جا سجده جائز است که در سجده نشسته است فاذا اراد ان یرکع
پس چون بخواند است که رکوع است تمام سے ایستاد و نشسته از قرأت میخواند چنانچه معلوم شد غیر که پس رکوع
میکرد ثم یصلی پست میگذازد و در رکعت بین التدار و الاقامه میان اذان و اقامت نماز نجر که برادبان سنت
خبر سے ایستاد و در رکعت با سنت خیر است و روایتی سے آن نیز آمده چون اقبل بدو رکعت خفیفة سکیر و از اینجا
معلوم است که هر کتین بعد الوتر بر کتین سنت فجر پنجاه بعضی کرده اند درست نباشد و در هر طایفه آمده که وتر
سکیر و نیز رکعت و میگذازد و نیز کتین در نماز که نشسته است بعد از وتر دو رکعت فجر میان اذان و اقامت و در
سنا امام احمد سنن بن ماجه در امام احمد روایت که گفت کان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بود رسول خدا صلی الله علیه
و آله و سلم یصلی بعد الوتر میگذازد و بعد از وتر رکعتین خفیفتین دو رکعت سبک و هر جا سجده در حالیکه در سجده نشسته است
بندی در جامع خود نیز ایندین آورده و خنیشین گفته که گفت این ابی امامه و عائشه و غیر هم نیز آمده و امام احمد
از امام باقر روایت میکند که کان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یصلی رکعتین بعد الوتر و هر جا سجده بقرا فیها اذا
از کت و نقل ابی امامه از زینب و در حدیث مشرقه در بیات ثوبان می آورده است که گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
بعد از سجدن و شب بر نماز میخواند و در نماز میخواند و در نماز میخواند و در نماز میخواند و در نماز میخواند و در نماز میخواند
بن سیرت و در حدیث ابی امامه با خود این حدیث میخواند و در حدیث میخواند و در حدیث میخواند و در حدیث میخواند و در حدیث میخواند

مرتفعه بر سے ست کہ کسے وتر اور اول شب گزار دو این دو رکعت بجائے قیام لیل کرده از بعض اصحاب شافعی نیز نقل کرده اند که چون بگذارد و یکے وتر را در اول شب باید که بگذارد دو رکعت بعد از او سے عنایت قیام لیل حدیث البخاری مطلق است و احادیث که از بخاری سے مسلم و موطنانکه ریشه ظاہر در بعد قیام لیل است چنانکہ از سیاق احادیث کہ در جامع الاصول آورده معلوم گزید و بجائے دیگر از اصحاب غیر ایشان کہ نقل نمائید عالتش و ام سلمه ابوامامه این حدیثی معنی گذاردن دو رکعت بعد الوتر را نیز روایت کرده اند و گویند که ظاہر آنست که این دو رکعت را به نیت مطلق نقل گذاردند باسم تشفیغ وتر نیز که این معنی ندارد پوشید و مانند تشفیغ وتر مر آنرا کہ وتر در اول شب گذارد و قیام لیل کرده معنی ندارد و تمام آن کسیکه وتر را گذارده بعد از آن قیام لیل کرده اگر تقض وتر و تشفیغ آن کند بنسب بعض علماء صورتی چنانچه گذشت اما نیت تشفیغ وتر اول شب پیش از قیام لیل ضائع و ناقص و بطل و ترست بی ضرورت و چون رکعت واحد در مذہب فقہ مشرعی نیست و در اعداد نماز و تقض تر بعد از قیام لیل بآن صورت پذیرند و اگر اینند رکعت نشسته در حکم رکعت واحد تکلف است چه آن در حکم ثوابت نه محققه بنا سے قول اکثر علماء بعد از نماز و تر و عدم تقض آن بعد از قیام لیل هم برین معنی است کہ گذاردن دو رکعت بعد از وتر بر روایات صحیح ثابت شده است و از او سے معلوم میشود کہ گذاردن نماز بعد از وتر جائز بود پس اگر نماز بعد از وتر واقع شود و تر سے ندارد ولیکن این سخن بحسب ظاهر با حدیث صحیح کہ بخاری سے مسلم آنرا از ابن عمر روایت کرده اند اجملوا اخر صلواتکم لایلی لیل و بعد از نماز شب خود را وتر حاضرین میباید چه این حدیث امر میکند بآنکه آن نماز شب باید که وتر بود بر تقدیر گذاردن دو رکعت بعد از وتر آخر نماز شب تشفیغ و وتر بسیار سے از علماء صحیح میان این دو حدیث مشکل شده تا هم امام مالک از برای خلاص از ورطه این اشکال انکار حدیث رکعتین بعد از وتر میکنند و میگویند کہ این حدیث صحیح نیست و امام احمد شک میکنند و میگویند کہ سن این دو رکعت را نیز بخاری از ابن عمر روایت کرده اند و میگویند کہ حدیث صحیح است و امام مالک از برای شک یقین حاضرین نگردد که در گذاردن آن دو رکعت شیخ نیز نقل کرده اند و سے حدیث صحیح است و بحدیث صحیح رسیده است

حدیث اجملوا یا آن را تأویل بود و حق آنست که هر دو حدیث صحیح است و بحسب ظاهر معارضین باید پدید آید چنانچه در حاکم نیز بجا گذاردن رکعتین بعد از وتر میگویند کہ آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم نیز این دو رکعت را گذارد و بر بنیاد آن بجا گذارد و تا معلوم شود که بعد از وتر دو رکعت نواس گذاردن چنان دو رکعت و چه غیر آن از نماز بعد از وتر قاطع مسلم نیست و بنا بر این قول حدیث اجملوا اخر صلواتکم باللیل و تر را بظاہر دلالت دارد بر قاطعیت و تر نماز را و و سے معمول بر استصحاب بودن و وجوب شدک حدیث گذاردن و تر را آخر شب کہ بعد از او سے دیگر در شب بنویسند و افضل است و اگر گذاردن رکعتین در صورت وتر اول شب بود اگر یا تا بعد از او سے هم از حدیث برای بیان بود و بعضی از علماء در وقت این شب اربع تطبیق میان حدیث صحیح و حدیث صحیح میکنند گذاردن رکعتین بعد از او نماز را در آخر نماز شب چنانچه در این رکعت شافعی است بو تر و نماز است و در دیگر روایات مستحق نمی افتد بآنکه از سند بر رسیده است

سے اقتداء اسپا بر سب کسی که تر نشد بوجوب و تر در پرت تره ایجا شد چه وقتیکه کتب بود در وقت نماز شب سنت بعد از فرض باشد و تر نشد بوجوب و تره ایجا شد چه وقتیکه کتب بود در وقت نماز شب چنانچه در نماز شب سنت بعد از فرض باشد و تر نشد بوجوب و تره ایجا شد چه وقتیکه کتب بود در وقت نماز شب

بروید بعد از آنکه کسی که قائل نیست بوجوب روزه و نماز است بر آن راست میدارد و نیز این که عین جاری مجرای سنت میتواند افتاد و حال آنکه سنت نباشد و ملحق بدین بود و همیشه آنکه و ترجیح سنتی است در غایت تاکید بنزله واجب آنرا از شب ختم و طه عبادت است است اگر او را نقل نگیرد تا بعد از او باشد دور نباشد و لیکن ندیدیم که در واجب الحاق و جمعیت سنت بدان اهل و نسب بود و از گفتن لایسب یا ذهاب کسی که قائل است بوجوب و ترویج تقدیم یعنی لتوجه کلامه دیگرید آنکه خواندن قنوت در وقت نماز که شنیدیم گفته استحق علیه است میان آنکه از ابو امام مالک که از روی دور روایت است و لیکن اختلاف در آن که نزد امام ابوحنیفه در آنست یعنی در رمضان غیر رمضان و پیش از رکوع است و این نزد ابن مسعود است و قول جامع از علماء است مثل سفیان ثوری و ابن المبارک و یحیی و نزد شافعی و بروایتی از مالک و احمد و غیر آن خصوص است نصف اخیر از رمضان و بعد از رکوع است و قبول مشهور از امام احمد دائمی است و جائز است بعد از رکوع و پیش از رکوع و نزد مالک بروایتی که قائل است بقنوت و نیز پیش از این است و نیز قنوت مخصوص است بوتر نزد ابی حنیفه و احمد و نزد مالک مخصوص است بجمع در ظاهر نهیب و نزد شافعی در صبح و وتر سعادت و شک نکرده در اصل قنوت و ترویج در آن چنانچه مصنف نیز گوید حدیث امیر المؤمنین علی است که گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میگفت در آخر ترو خود اللهم انی اعوذ برضاک من خطاک و بما فانک من عقوباتک اعوذ بک شک لا اصبی شاک علیک انت کما اثبت علی نقسک رواه النخسته که قال الزکری و شمسئله گفته که رواه اصحاب حسن الاربعه و ما ناگه نزد ایشان ثابت شده که خواندن این دعا از آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در میان و ترو بدونه بعد از فراغ رومی بلیل در دو احادیث دیگر که در ال اندر بودن قنوت قبل از رکوع یا بعد از رکوع اگر چه احتمال خواندن آن در قنوت یا بعد از فراغ در چنانچه مصنف خواهد گفت و حدیث امام حسن بن علی که گفت تعلیم کرد مرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در روایتی حدیثی که کلمات که میگویم من آنرا در قنوت و ترو اللهم اهدنی فیمن بهیت الحیدر و این را نیز گفته اند که رواه النخسته و شمسئله از روایت حاکم بر شرط شریفین آورده که گفت حسن بن علی تعلیم کرد مرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در ترو سن و در بعض روایات آمده که ترو بگردان این را در ترو خود اللهم اهدنی فیمن بهیت الخ و لیکن در روایتی بعد از رکوع آنچه که نهیب شافعی است در مواهب هدیه نیز از روایت طبرانی و غیر مطلق گفته بے قید بعد از رکوع یا قبل آن و هم شنیدیم از ابی داؤد آورده که در سخن انخطاب جمع کرد مردم را بر ابی بن کعب در رمضان و قنوت بخواند ابی داؤد و ترو درین روایت مخصوص بجمع ثانی از رمضان واقع شده چنانچه آن نیز بجمع شافعی است و روایتی است از احمد و مالک از طبرانی در احادیث از ابی عمر آورده که پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم ترو میکرد و بے کعب و دیگر و ایند قنوت پیش از رکوع و از حدیث سنائی ثابت باجمه از ابی بن آورده که گفت و ترو میکرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس قنوت بخواند پیش از رکوع و شیخ ابن امام نیز این روایت را آورده و از طرفی از سوید بن غنیه نیز آورده که گفت شنیدیم ابوبکر و عثمان و علی را رضی الله عنهم که میگفتند قنوت بخواند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در آخر ترو و نیز انداد ایشان آنرا با بخور در ایشار بیه کعب و قنوت در قبل از رکوع احادیث و آثار بیرون از احصا آمده اند است که آثار و مرا و بقنوت اینجا است دعاست یا خصوص اللهم سناخ و از امام محمد نقل کرده اند که در قنوت دعای صبر نیست و جمیع دعا موجب باب رقت قلب است و لیکن در تمیذ در گفته که اللهم انی استغینک و اللهم اهدنی فیمن بهیت الخ و قنوت ترو شافعی و امام احمد اللهم بهر نهی است و نزد ابو حنیفه و مالک اللهم انی استغینک و او را نزد حنفیه جمیع بنیهاست در شنیدیم از ابواللیث آورده که تحت روزه است که است که سه بار بگوید اللهم اغفر لى و بعض آنکه گریه اتاناسی

اصح

الدنيا حسنة الا يستره اورده اند گفته اند انرا دعای قنوت ندانند کتفا باللهم اغفر لي بارئنا آتنا دست
 باشد گفته اند که اگر چه اللهم اننا نستعینک در صحیحین و معروفه و واقع نشده ولیکن اندر تنقیح آثر از طرف صحیحین
 طبرانی و غیره اثبات کرده اند و شیخ ابن الهمام ازانی داؤد و از حدیث خالد بن ابی مسران آورده که گفت ابو جریجل
 بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم تعلیم کرد قنوت را اللهم اننا نستعینک و نستعزک و یومن بک و تخضع لک و تخضع
 و نترک من یکفرک اللهم ایاک نعبد و ایاک نستعینک نسعی و نختد نرجو و نرهب و نرجو و نرهب و نرجو و نرهب
 بحق و تمام این حدیث در باب بیان صفت نماز سابقا گفته شد و شیخ جلال الدین سیوطی که از شافعیه است نسبت
 در عمل الیوم و اللیلۃ آن را بعد از رکوع آورده باین طریق بسم الله الرحمن الرحیم اللهم اننا نستعینک و نستعزک و یومن بک
 الخیر و لا نکفرک و تخضع و نترک من یکفرک بسم الله الرحمن الرحیم اللهم ایاک نعبد و ایاک نستعینک نسعی و نختد نرجو و نرهب
 و نرجو و نرهب و نرجو و نرهب بحق اللهم اهد سنی فیما بدیت شیخ داؤد آخرین صیغه در دو صلی الله علیه و آله وسلم
 محمد و آله و سلم بعضی از فقها سے مذہب باین کیفیت ذکر کرده اللهم اننا نستعینک و نستعزک و یومن بک و تخضع لک
 و تخضع لک الخیر و لا نکفرک و تخضع و نترک من یکفرک اللهم ایاک نعبد و ایاک نستعینک نسعی و نختد نرجو و نرهب
 و نرجو و نرهب ان خدا یک در بعضی روایات ان خدا یک ای بالکفای بحق و بعضی گفته اند که در اول این هفت کلمه من
 نشانی شکر نخل نسیه نرجو و آو آوردن حاجت نیست گفته اند که او سلفی است که بیارود و او را چه اتیان و او عطف
 موجب زیادت ثنا و تعدد ائینه است چنانچه در تشدد و قد حقق فی موضوعه و بالجملة اصل قنوت و ترو و عا و ان با حاد
 صحیح ثابت شده و چگونه صحیح نباشد و حال آنکه اصحاب کتب خمسہ آنرا روایت کرده و حاکم پیش از صحیحین آورده و با
 طریق صحیح دیگر که اندک مذہب اربعه گفته اند پس این مصنف میگوید که در روایت صحیح اصلا وارد نشده که در نماز قنوت

قنوت خوانندے غاسے از غرابتے نیست و غریب تر از ان کہ از امام احمد نقل کرده و گفته کہ امام احمد صبیحہ ہر روز
 در قنوت ثابت شدہ مجموع و نماز صحیح است اما در تراویح صحیح حدیث ثابت نشدہ و با ہیچ حدیث مروی نیست
 این یہ مبالغہ و افراط است با وجود حدیث علی و حسن کہ روایت کرده اند ہم در سند امام احمد مذکور است صحت و
 ثبوت موقوف روایت را چگونه منع توان کرد و ظاہر مذہب امام احمد قنوت است در وتر نہ و صحیح چنانکہ زکریا
 در شیخ خرقے گفته است و تفصیلا بحال قنوت و غیرہ و ترجمان صحیح و چه نازہ سے دیگر در سابق معلوم شد
 فتذکرہ اگر چه غرض مصنف نفع قنوت و ترست از خل آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم چنانچہ قول او
 اما حماسے از صحابہ در وتر قنوت خواندہ اند بران دلالت دارد ولیکن مقصود صلی مشر و عیت و سنیت انبیاء
 است و خواندن صحابہ کفایت دارد در ان خصوصاً کہ ان نقل بتعلیم و امر آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم باشد
 چنانکہ صحیحین چون حدیث کہ در سند امام احمد مذکور است عن الحسن بن علی قال گفت حسن علمنی رسول الله تعلیم کرد
 مرا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم کلمات چند کہ دعا خوانم من سبگویم ان کلمات را نہ قدرت الوتر قنوت

اللهم اهد سنی فیما بدیت عارفی من مانتہ و نورانی من نوسیت و بارئ من فیما اعطیت سنی است و عیت
 فانک تقضی ولا تقضی علیک ان لا یذنب من ذللت و لا یفر من عادت تبارک ربنا و تعالیست و صلی الله علیه و آله وسلم
 کما صرح این حدیث آن معا و مرشد کہ ای کلمات سخنان بنویس کہ مذکورہ کہ آنرا در تری بر سفر یا دیگر غیر حد صلی الله علیه و آله وسلم

ودرست که از حدیث ابن عباس مرویست در صفت صلوة رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در شب و در وقت
 که گفته ابن عباس که نماز صلوته پس هر گاه که تمام کردی خدا صلی الله علیه و آله وسلم نماز خود را سمعته یقول شنیدم
 او را که میگفت اللهم اجعل فی قلبی نوراً و فی سمع من نوراً و فی بصر من نوراً و فی سائر اعضاء من نوراً و فی
 نوراً و در بعض نسخ من نوراً و من ستمت و امامی نوراً و عطفی نوراً و اجلی من یوم القیامه نوراً و در بعض روایات یوم القیامه
 نیست و در بعض روایات زیاده آمده که وقتی بخت نوراً دهنی سمع من نوراً و فی بصر من نوراً و فی سائر اعضاء من نوراً و فی
 عطفی نوراً و اعظم من نوراً و اجلی نوراً و عطفی نوراً و در بعض روایات و فی عطفی نوراً و فی سائر اعضاء من نوراً و فی
 صلی الله علیه و آله وسلم در نماز و در رکعت اولی سبح اسم ربک الاطی خوانده که دو رکعت دوم قل یا ایها الکافرون در
 رکعت سوم قل هو الله احد و در بعض روایات در رکعت سوم قل هو الله احد و المعوذتین نیز آمده و آنچه مختار اکثر اهل حکمت
 از صحابه و من بعد هم بیان اول است که ذی جابح الترنده سے و شیخ ابن امام گفته که روایت کرده در سند خود احمد از حماد
 از ابی اسیم از اسود از عائشه که گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که ایها میکرو به سه رکعت و میخواند در اول سبح
 اسم ربک الاطی و در ثانیه قل یا ایها الکافرون و در ثالثه قل هو الله احد و بیان آنکه کرده اند اصحاب ما متقی و آنکه در رکعت
 اولی سوره انزلنا فی لیلۃ القدر خوانند در سبح باسم ربک و ما ثور نیست و بیگویند که در بعض روایات فقید آمده است
 و چون از وتر سلام دادند سه بار گفتی سبحان للذک القدوس و در رکعت سوم میگویند که یا ایها الکافرون و در وقت خواندن
 و بعد از آن یعنی در رکعت ثالثه گفته رب الذی لا اله الا هو و الروح بد آنکه دو سجده که در آن ذکر است در میان آنما شنیدند و آنکه
 بخوانند و قل انما درین دیار مشهور شد و گفته اند که آنرا صلی الله علیه و آله وسلم در اخبار و آنرا در بعض روایات در بعض روایات
 و مختار بود نیز بنابه بعد شیخی که درین باب روایت کند به خود عیسی و یا ایها الکافرون و در بعض روایات در بعض روایات
 و بیگویند که شافیه از اسام و اندر چنانچه در بیان حمده منفره یا ایها الکافرون و در بعض روایات در بعض روایات
 و بعضی که است آنرا نیز نقل کنند و در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 تیر تیل و تیسین حروف و اداسه آن بختی که سماح آن را تواند بود و نیز در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 کشاده روشن هموار را گویند یعنی که در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 بل زموده است در روایت البته وقت کردی اگر چه در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 بجز آنکه از ام سلمه گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 از من اگر سیم دو وقت میکرد پس زمان میگفت اگر شربت انعام بود در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 و وقت میکرد و بعضی از قرآن بجا میآید و بیگویند وقت بریدنی که در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 و متعلق با بعد بود اولی فضل بود و در غیر اینجا و صل او است و بنام معتقد است که در بعض روایات در بعض روایات
 از بعد تجوید و تابعین و من بعد هر چه بد آنکه این وقت را شنیدیم در بعض روایات در بعض روایات در بعض روایات
 و از آنکه علم کرده و متعلق نیست با بعد خود غناء ستمه وقت را گویند چنانکه او سنگ است و در بعض روایات در بعض روایات
 و مثال آن در اینجا البته وقت باید کرد و البته با بعد نمود اگر کلام تمام بود و معتقد بود و بعد از آنکه در بعض روایات
 در وقت آن را وقت کافی خوانند پس آنچه حرمت ملکیم امر آنکه در آن تا کلمه امری را نگویند و در بعض روایات در بعض روایات

بما بعد خود لغظا و مستغنی آن را حسن نامند چنانچه الحمد لله اینها وقت حسن است اما ابتدا بر رب العالمین حسن نباشد
 و اگر درین قسم براس آیت بود صحیح است ابتدا ایا بعد از آنکه وقت براس آیت و ابتدا ایا بعد از سنت است مطلقا این کلام
 اجمالی است و آنرا تفصیلاست که در رساله مستعمله بالدر النقصیده من علم التجویب بیان کرده ایم و با بجز در کلام ایشان چنان
 مفهوم شود که وقت در مثال این مقام حسن است اما بعد از حسن و مصنف میگاید که این سخن از قرآن پسندیده نیست
 زیرا که چون ثابت شد که آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در پیما رفتن میکرد و اولی و حسن همان باشد و ما را نیست
 همچنین باید کرد چه متابعت پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم در همه چیز لایسا و در قرآن نیز در حالت نماز افضل در
 اکل بود این سخن از مصنف بنا بر این لطیف و پسندیده است اما پوشیده نماند که قرآن نیز که این قواعد بسته اند بر
 از صحابه و تابعین حسن بعد هم قرار داده اند و متفقین میگویند بحدیث رسالت صلی الله علیه و آله و سلم و من غالب است
 که قرأت آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر وقت برزخ است ای گفته که با معنی با بعد از و در ای نباشد بحدی که
 بر گزار آن واقع نشد چنانچه تو ای مصنف گفته آخر آیه است البته وقت که در سه روز از دنیا در و بران بلکه این نوع
 قرأت در سنت و قوی دارد و تجویز یافته در قرآن نیز قائل اند باین فتوی که هر چه درین سوره قرأت خلاف
 که تزییل با کثرت قرأت افضل یا کثرت یا کثرت است این در بیان این سوره و با در زمانه در امام ابوحنیفه
 میزید تزییل و تدبیر که لازم تزییل است با کثرت قرآن است از بنی ساد و در امر تزییل و تدبیر قرآن بود
 بر ترک آن بر ترتیب علم و شریع بران از انیز المومنین علی و با محقق از صحابه و تابعین در امام شافعی میگویند سرعت
 کثرت قرأت که لازم است افضل چه هر درستی از قرآن حسنه است و هر حسنه را حکم من جاریست فله عشر اشها
 ده حسنه می نویسند من اقل است که کمتر از آن بنود اگر حق سبحانه خواهد زیاد و بران سه مرتبه در وقت نماز افضل شود
 عطا کند چنانچه در مضاعفه احسنات را نادیده است پس کثیر قرأت افضل تا کثرت با با است و مصنف بقصد
 همگیه مقصود در تحقیق مقام میگوید پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود نا اقول ان من ركب الحرف حوت و ادم حوت
 و حروف طایفه حدیث است که بی غایت مجموع هم که حروف است بر اشیا است که حروف فایده این روایت را
 میباید و کسین شرح تمام کرده اند که در او نفع حریف است از اسامی و این حروف است از آن حروف است که
 حروف اند چه در هم حروف است بر مجموع الم در است از استیاج یعنی آن شود و طبعی میگوید که برین فله عشر اشها
 الم که فایده سوره بقره است نود باشد که آن حروف است و حسنه است الم که در الم ترست سی فاقم به آند علی قرأت آند
 تجوید که عبارت است از تکامل اعطای حق حروف و حروف را سه مرتبه است اولی تحفه است که آنرا تزییل نیز نامند
 و آن قرأت است بهانه در تزییل و این نیز سبب در شوق با هم در تزییل است و این است از این روایت که در وقت نماز است
 در اعطای حروف و سکنا در حروف و تزییل در وقت و آنرا میگویند در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف
 در وقت بحسب مراتب این و بسبب این به است در تزییل و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف
 و آنرا میگویند اینها است که در وقت نماز در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف
 در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف
 از این روایت که در وقت نماز در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف و حروف در حروف

بقواعد و قواعدی است که در آن نیز خارج است از حد تجوید سوم تا ویرود این قواعد است میان ترسل
و عدد و این مذہب این عامر کسانی است یعنی غالب برقرات این مذکورین و عادت اکثر سے از ایشان این بود
و اگر نه همه قراء تجویز هر سه مرتبه میکنند از جهت دخول آن در مراتب تجوید و این هر سه مرتبه موافق قواعد تجوید و طریقه کلام
عرب است که هر جماعه یک طریقه را اختیار کرده اند بجهت آنکه گفته شد پس آهنگی که اختیار سرعت و کثرت قراءت کنند
مراد مرتبه دوم است که حد درستی نه آنکه مخالف قواعد سرعت خوانند در عایت هیچ یکی از این سه طریق نکنند و قرار مرتبه
اول را نفس و اول دارند چه ظاهر قول حق تعالی در تکرار قرآن ترتیل و اول است و مصنف چون اختلاف علماء نقل
کرد و تفصیل کی ارد و مرتبه اول دشمنی بر دیگر سے بعد از آن محاکمه و تطبیق میان آن میکند و میگوید بعضی از متواتر
میگویند ثواب قراءت با ترتیل و تدریج بزرگتر و بیشتر نفیس و جیدتر و ثواب کثرت قراءت افزون تر و بیشتر آن یکی که صاحب
قراءت ترتیل باشد مانده است کسی که گوهر قیمتی را صدقه دهد که هر چند بعد و دو کیفیت کمتر است اما نفاست و کیفیت او بیشتر
و این یکی که صاحب قراءت سرعت است مانده است که لالی بسیار از آن خود ورزیده یا در هم و در نامیز بسیار مانند
آن که بعد دو کیفیت بیشتر اما به نفاست و کیفیت کمتر است و در علماء اشخاص این کلام در بعضی که در فضیلت که موصوفه بدین
مطرحه بر یکدیگر کرده اند نیز گفته اند که اگر عمل و یکد بیشتر است چه یک رکعت چه چند رکعت هر رکعت بود و غیره
ثواب آن در بدین اگر چه کمتر آمده که یک رکعت در سی بشرکت نبی سے بعد رکعت در سی پیشتر نبی سے لیکن
نفیس و جید تر بود چنانچه این بحث را تفصیل در تاریخ مدینه مطهره در ستمه است بجا. بقلوب فی زیار انجوب جات او
آن حضرت صلی الله علیه و آله در قراءت شنب گناه سرور و مودت و دوستی بر زمین چچین بود گفت می شنوم
کسی را که بخوانم برای و سه گناه بگردانند خرد سه دعا و دعا عمر فاروق این چنین بود گفت جید است که خوب ناکان را و
پوشیار میگردد از غمناختن راه بیزایه او پیش آمده است که آن حضرت صلی الله علیه و آله در سلم فرمود و بگویند که از آن
چرا که از یک پیشانی از غیر ضروری تر سه است و آن را در نیم بخوانی و گناه نماز شب بر سر سه تا از قرائت این دعا
و گاه تخفیف کرد سه قراءت از هر سه دعای سه در روز اول از زمین در حساب بخواند و در
و اوقات و توسیع و اثر شندت و طریقه در غایت و تعالی و رحمت و در عالم و ترمیم و لغت و در اعوان حاج
صلی الله علیه و آله در سلم فرمود و این دعا را بخوان و در هر روز سه بار در هر وقت که خواهی
دعا و در این طریقه حضرت یونس سه بار در هر روز سه بار در هر وقت که خواهی
بدانکه چاشت ناز سه سجده است گفته اند که هر که در سجده برود و عیبی در تنی ندارد دست و پنجه بند و در هر وقت
او است و بعضی شواخ و قاریان در سجده است و گفتند که اصلاً تا آن که در مسافرت میان در هر وقت
از نماز شب و نماز است یکی و در اول روز بعد از صبح آفتاب بلند شد و سه بار بگوید و نیزه و این را صدقه بخوان
گویند دیگر بعد از بلند شدن و سه ستار در سجده آن تا انقضاء آن که هر روز در تفحص در شان او است و در هر وقت
و نماز شب گویند و در اکثر احوال و در هر وقت که در هر روز سه بار در هر وقت که در هر وقت
صلوة الا شراق نیز واقع شده است گفته سید و از سه بار در هر روز که آن سه مرتبه از هر وقت که در هر وقت
یا ام لانی بد و صلوة الا شراق نیز واقع شده است گفته سید و از سه بار در هر روز که آن سه مرتبه از هر وقت که در هر وقت

اول النهار الكفك آخره حضرت شيخ اجل على متقى در تبويب جمع ابوالحسن سيوطى كه آنرا جامع كبير نام كرده براى نماز شراق
 عنوا سنه جدا شده اينچه فيث آورده كه هر كه گنگبار و نماز فجر در جماعت پستر بپوشيد براسه فكر خدا تا طلوع كند آفتاب پستر
 بگنجد در دو ركعت باشد مراور مثل اجر عجمه تا نماز رواد الترتيزه لمن اشس بصحبت برسيده كه حضرت پسر بصله الله عليه
 و آله وسلم در هر دو وقت نماز گذارده است را نيز به ان ترقيب نموده و امر استحباب فرموده است در حقيقت يك وقت است
 و يك نماز كه اول وقت و سه شراق است و آخر و سه تا قبل انتقاص نهار و چون در بعض اوقات در هر دو وقت نماز كند
 از بجاگمان برودنك مگر نجا دو وقت مست بود و نماز اندر بيضه نحوه صفره و نحوه كبره نيز گويند و اشراف علم و احاديث كه
 در كلام مصنف ذكر كردم در هم آنچه در اول روز بعد از نماز است صلوة صبح و هم آنچه در وقت گرم شدن روز كه حين بر نفس بفضال
 و رشاى اوست بگزارند هر دو اشامل است و ملا. اختلاف است در استحباب صلوة صبح و احاديث او اخبار و سبب بظاه
 مختلف و متعارض آمده اكثر بر آنست كه استحباب است و تسك ايشان احاديث است كه اشيات آن ميكنند چنانچه عائشه بروت
 احمد و سلم و ابن ماجه گفت بايت رسول اشتره بدم بنعيمه خدا يا صله الله عليه و آله وسلم ليعيله ميگزارد و سبب صلوة نماز صبح را همچ
 و صبح بپوشه نماز بظلال آيد و چهار ركعت حوالى لاجرا و بدستى كه من نيز ميگزارم چهار ركعت را و مني فقط آمده است در روا
 و فقط ديگر از عائشه كه گفت رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم ليعيل اى صلوات راجعاً بآب و ان حضرت صلوات الله عليه و آله وسلم
 ميگزارد و نماز صبح را چهار ركعت و نيز در زيادت سيكه بر چهار ركعت با اشارت جيزه را كه مني هست خدا نيز در روايتان نماز
 تا در زود به ثبوت برسيده است چنانچه در ضمن بيان معلوم گرديده عن انس در روايت است از انيس قال رايت رسول الله
 صلى الله عليه و آله وسلم يقرأ في صلاة الصبح اربع ركعات و ثمانين ركعات هشت ركعات فاما انعمت پس
 چون برگشت از نماز تمام كرد و قال قلت انى صليت بعدتى كه من گذردم صلوة نماز يرا كه نماز صبح باشد و عتبه بجهت غيبت
 و ميوه در آن از فضل و كرم الهى سبحانه تقاسم در رتبه و جيت خوف و ترسكارى از بلا و مهر و سه ليعنى اين نماز كه گذردم
 بچشم و سوالى از حق كه بشتم نساكت ربى پس سوال كردم و در جوابم پروردگار خود را نماز صبح خيرا فاطمانى پس داد و پروردگار
 مردان تبين و جيزه انى است و ستمنى و اودا صده يك خيبر از ان سه پس از ان بيان آن سه خيبر ميكند كه سوال كرد و آن خيبر
 كه در آن سووم كه كذا ميفرد و سه روز است انى كه در آن سووم پروردگار تقاسم را ان لا يقبل امتى كه اينكه نكند امت مرا پس تبين ميقوط
 ساكه است بپوشه سال است و نماز او را در روز هفتاد و سه روز است بپوشه چنان نشود كه فطها به هم آيد و موجب هلاك
 باشد امت پروردگار بياقى سالي بخانه بر او و ان بجز ان آن ديگر است و لا بد متصنن مصلحت و حكمتى خواهد بود فاعمل پس اى
 كه در وقت نماز اين دعا را در هر روز در ايام صيامه و ديگر روزها در هر روز و كار خود را در ايام صيامه اينكه ظاهر و غالب نگراند
 بايت بر هر روز او شمش بوار ر شمتان او يك كه با مال سازند و هلاك گردانند ايشان را و غلبه كند مى كند كه اسلامت و است
 من بجز او فتنه را قبول كند و او را رايه رسالت و سوال سوم از درگاه حق تعالى اين بود كه در خواستم از تو سه سال استم
 كند خانه نماز برود بچانه ريشا را بيا چنانچه كه خدا شنيده بود و او را اساسه مختلف و فرقه فرقه كرده و هر فرقه تابع آن
 و يكى آنرا در روز سبوعه و بچانه ريشا را بيا چنانچه كه خدا شنيده بود و او را اساسه مختلف و فرقه فرقه كرده و هر فرقه تابع آن
 كرد از نسك انترى كه ابن استمته را در روز بچانه ريشا را بيا چنانچه كه خدا شنيده بود و او را اساسه مختلف و فرقه فرقه كرده و هر فرقه تابع آن
 خواجده همچو خيجه ميش صبح است روانه عالم فرستد كه واحد همچو ان حزميه در هوا هب كه نيه حديث گذاردن همه

بیشتر کلمات از حدیث انس بروایت ابن ماجه آورده ولیکن این زیادتی که مصنف مذکرده نیست و از آنچه ذکر کرده معلوم
 میگردد که اجابت جمیع دعوات انبیا صلوات الله و سلامه علیهم بهمین لازم نبود و گفته اند الا آن دعا که از حضرت الهی نقل شده
 و تقدس امر شود بدان دعا بابت آن موعود گردود و حدیث آمده است که هر پیغمبر بر او دعائی است مستجاب که مامور میشود بدان
 در حق است و مراد نیز امر کردنند که دعا کنیم برای امت خود و در خواست کنیم برای ایشان چیزی از خیرات دنیا و آخرت پس آن شیوه
 و نگاه هشتم آنرا برای روز قیامت تا دوران روز که شدت و محنت و احتیاج بیشتر است دعا کنیم ایشان را و روزی است نایم
 روزی که خداوند یار رسول الله این چه فضل کرم است و خیر خواهی و مصلحت اندیشی فقر است جز آنکه الله عنایه را بخواند و در سائر
 ادعیه انبیا غیر این دعای همین که مامور شده باشند بدان از درگاه الهی خلایق است نزدیک است و بعضی اجابت و منع هر دو عمل
 و این حدیث محبت ایشان است و نظریه تحقیق چون مصلح و منع بود در بعضی عطا باشد اگر چه بر صورت منع است و عن عائشه
 و روایت است از عائشه قالت گفت عائشه صلوات الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله نماز چاشت را تمام قال
 پست خواند این دعا را اللهم اغفر لی وارحمنی و تب علی انی انت التواب الغفور حتی قالها مائة مرة گفت این کلمات را
 صد بار و خواندن این دعا صد بار بعد از نماز چاشت مسنون و ماثور است و عن ام فودة و روایت است از ام فودة قالت
 گفت ام فودة راایت عائشه و یدم عائشه را تصدیق کنی میگذارد نماز صبح میگردد و نماز صبح را و تقول و میگفت عائشه راایت رسول الله صلی
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم میگردد در این نماز را الاربعة رکعات مگر چهار رکعت و عن جابر بن مطعم روایت است
 از جابر بن مطعم که در ایامی که در مسجده رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم میگردد نماز صبح را در وقت
 ذکر حدیث است و در بعضی احادیث دیگر نیز همچنین آمده و قصود بیان گذاردن اصل نماز که خلافت است در آن و عن جابر بن عبد الله
 و روایت است از جابر بن عبد الله چه روایت کرد دعا که ان الهی بستی که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم است
 رکعات گذارد نماز صبح را شش رکعت و عن عائشه و ام سلمه و روایت است از عائشه و ام سلمی که او را حکام انبیا قاتلین
 هر دو کان رسول الله بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم
 گفت اند که اکثر آنچه در گذشته است در نماز صبح و در زود رکعت است چنانچه در تجمیع و ماثور از بعضی صلوات است
 بدان سرفرد که گذارده شود و از بعضی صد رکعت فصاعد این هر چه است چنانچه در آثار او اخبار و نظر آمده باشد و عن علی
 و روایت است از علی بن خنجه احمد ابو العلی و طبرانی و نسائی و ابن خزيمة و غیر هم آورده اند و در مورد سبب گفته که جلال احمد
 ثقاته اند ان الهی که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم صلی الله علیه و آله و سلم
 دوام و استمرار بود پس افاده کند که گذاردن نماز صبح عادت مستمره و سه صلوات است و آله و سلم بود اما تحقیق آنست که
 مفاد کان همچنین است و موا و نقص این قاعده بسیار است که تا نسیح علیه المتع و عن علی عاصمه و انس و جابر ان الهی
 صلوات الله علیه و آله و سلم کان صلوات الله علیه و آله و سلم کان صلوات الله علیه و آله و سلم کان صلوات الله علیه و آله و سلم
 وصیت نمود و امر کرد مرا آنچه این آمده در روایت بخارسی و سلم و ابی داود و در روایت ترمذی و نسائی و محمد اسلم
 رساله الله صلی الله علیه و آله و سلم ثلثه اجماع است و در روایت مسلم و ابوداود و نسائی مثل این وصیت نسبت ما بود
 نیز وارد شده و لفظ و سه و صانی جیدی است که آنست جامع در اصول و روایت نسائی بابی در زیر و ترغ یافته است
 که ذاتی فتح الباری علیه دوست جانی من که بعد رسول الله است صلوات الله علیه و آله و سلم علیه و آله و سلم علیه و آله و سلم علیه و آله و سلم

که بر مفضل از خود صدقه دهد گفتند یا سبب است که میتواند و کرم طاعت دارد این را فرمود هر بصرای افتاده بیند و مسجد
 و دفن کند آنرا و چیز سکه که اندازد بر مردم را یکسو نهند از راه صدقه مفاصل است و اگر آن را تیبانی که خستین ضعیف کنایه کند
 تراوستی استند الامام احمد و مذکور است در مسند امام ابوحنیفه معاذ بن انس یرفعه که رفع میکند و مسرسانه معاذ بن حذیف را
 حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم من قعدت برک بنشیند فی مصلای در جاسے نماز خود عین بصرف در وقتیکه برگردد
 من صلوۃ ابعیح از نماز باه ادرستی سج تا آنکه بگذارد و کعتی از کعتی در کعت ضعیف را از یقول سخن نگویید الا خیر اگر آنچه خیر است
 و ثوابی بران مترتب است یعنی بجز کرم مشغول باشد و آنچه مانعی اوست ساکت بود و درین اشارت است که سکوت
 که در اینجا اعتبار کرده مراد بدان سکوت ان آنچه خیر است الا یغنیه الاتکام به آنچه خیر است کم ذکر دارد در ترتیب ثواب هر که
 چنین کند غفر له خطایاه آمرزیده شود و اورا گنا یا ان او و انما است اگر چه باشد گنا یا ان او مثل زبد البحر مقدار کف دریا
 شغف نماز که قعود در جاسے نماز شرط کردینے اگر بر خیزد و بجاسے دیگر بنشیند این ثواب بران مترتب نگردد و چنانچه
 ظاهر فحوا سے کلام است اما اگر بر خاستن و در جاسے دیگر نشستن بر او دفع ریاء و حفظ حضور بود از باب تکلیف تنمیم
 خواهد بود و حکم تکلم خیر دار و بعضی محققین گفته اند که ثواب ذکر و نماز باقی است اما شاید که آنچه ثواب مساوت و جبراً
 مرابطت است مخصوص بقعود در مصلای باشد و تا و عم و عند انترند است ثابت شده است نزد ترند سے عن ابی هریر
 یرفعه در نال که رخ میکند ابو هریره و یخدا میت را بر سوز خدا صلی الله علیه و آله و سلم من حافظ بر کرم محافطت کند و دست
 و زرد علی شفته است صحیح بر دو رکعت ضعیف غفر له توبه و اجابت مثل زبد البحر و عن نعیم ابن هار بن لفظ را در اکثر کتب
 و نسخ مصححین پنج باوت بدیم و با بنید و غیره صحیح کرده اند با سده و صد و پنجاه و سیصد و با ل سنه ان یوم شمار بجاسے صحیح
 بدل از چهارم بهم بدل را و با زباله از هر مکان از زید گفته اند و هر یک حسینه اند و بعضی ها که بصر حار مهمل و تخفیف بهم
 خوانده ترند سکه گوید صحیح اول است و بونعم فی کینیت نیز در دست دروسے قال گفت نعیم بن هار قال رسول
 گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم یزید کرم است دروسے قال گفت نعیم بن هار قال رسول
 ما یعجز عن عا فر میا قوم در جنت نزدن من ارب رکت است انما یزید من ارب رکت انما یزید من ارب رکت انما یزید من ارب رکت
 کنایه است میگویم ترا از جمیع آفات ترزد و تقصیر است خود در آخر و عهد الیه است و با تا و غیره ما عن انس بن مرثد
 من عین الصبح شتی عشره بر که گویا روز نهم روز زده رکت باقی است و ثواب آنستند که خدا می نهد بر آن که با هر روزی آنچه
 کوشک در دست من و سبب از ملا و قال انترند سے ان ریش زید انترند سے ان ریش زید انترند سے ان ریش زید انترند سے ان ریش زید
 انترای بدستی که زید بن ارم دید قوما قوسے را که ایچون شتے میکند زید نماز سکه رانی مسجد قبا و رسیه قبا قبا
 سپ گفت زید بن ارم اما علمرا ایند استند این قوم ان اصلوات این رکت بن نماز غیر نه الساعه فضل و در غیر این
 و فلتست ان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قال یما و الا و این نماز تکمالی که بیوت توجده و زید بن ابی قحسب و غیره
 است که ترمض الفضا که کر میجو زرد سے نشینند شتر و جها از بیت سوخته و پودت از سخن رسته زمین را می تفریر
 این لفظ باین میکند ای نشینند حرا انما استند عیش در گن روز نهم و این نماز بر زمین است و زید بن ارم که گویا
 و زمین نمانده از آفتاب از نهمد میش معلوم کرد که تا خیر شغف تا که انترند از روز نهمد سے انترند از روز نهمد سے انترند
 گفته که شغف یک وقت است اول او اشرقت و آخر او چاشت چه بود که نماز روزان نهمد فصل بود و اینست که گویا

افضلیت اول وقت بر مذہب کسیک بدان قائل است در نماز یعنی است اما اینجا چون آخر وقت محل رلون نفس با سحر است
 است عبادت حدود سے اشق و افضل بود از اول لایسما که از اداسے فرض صبح تا این وقت بگذرد تلاوت مشغول بود و
 فی الصبح و آندہ است در حدیث صحیح ان البشی کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم صلی اللہ علیہ وسلم گذاردنھے را رکعتین دور کعت
 قرابت در نماز معتبان بن مالک نام مردی است از انصار و صحیح بخاری سے از انس سے آرد کہ وی از گفتن نماز حضرت
 رسالت آمد و عرض کرد کہ من نماز با حضرت نمیتوانم گذارد و دو سے مرد سے گران و فریب بود پس طعمای ساخت و آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بنزل خود دعوت کرد و حصیر سے برای و سے بگستر ایندو بر طرف حصیر آبی پاشید پس آن حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر آن حصیر دور کعت نماز گذارد و مرد از مردین معتبان بن مالک است و مردی وی حضرت پیغمبر را
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بخانه خودش از برای تبرک بود تا در موضعی کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نماز گذارد جای نماز خود
 سازد و پاشیدن آب بر طرف حصیر گفته اند کہ جهت نجاستی بود کہ آن حصیر داشت و لهذا در بعضی شرح گفته اند اگر نجاست تمام
 بود مرد و بیخ شست یعنی پاشیدن و اگر محض بود مرد و بدان غسل است چنانچہ این مرد و سنی یا در جانی دیگر در حدیث قبول
 صیغے محض داشته اند و این وقت شسته بود پس گذاردن نماز در وقت شسته ثابت شد و بخاری سے و یا خود حدیث گفته کہ مرد
 با انس گفت آیا بود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ میگذازد شسته را گفت انس ندیدم او را کہ گذارد و این نماز را گذارد آن
 پوشید و نماز گذاردن نماز در وقت شسته از جهت این وقت ثابت نمیشود و لیکن چون آن مرد ایشان را بخانه خود برد
 و حصیر گستراند در خواست نماز گذاردن کرد تا بان مکان تبرک جوید و بر آن خود جاسے نماز سے سازد و رکعت با پنج کعت
 گذارد و در حدیث عن ابی ہریرۃ یخو لای یقظ ما خلعت و ما دامت کنته علی مملوۃ و یضع بر نماز شسته اما او بسا کر مرد سے
 کہ راجح و مستوجب است بسو سے خارا و اہل الحاکم علی شرط مسلم و عندہ و نیز حاکم است عن ابی ہریرۃ یخو لای یقظ ما خلعت و ما دامت کنته یا بابا یستی نہ
 سربشت را در بیت یقال کہ گفته میشود اورا باب انھن فی ما کان یوم العیامۃ پس چون پیدا شود روز قیامت ناو سے
 نماز کند تاوند اکندہ از فرشتگان این الذین کجا اندہ آن کسانیکہ کا زیاد او مون ما دامت کنته میگردند و معلوم است
 بر نماز شسته و چون حاضر آیند آن کسان خطاب کنند با ایشان و بگویند ہذا ابابکم این در مخصوص شماست فادخلو پس در آیند
 آنرا بر حمتہ افضل و رحمت حق اشارت است ہانکہ در آمدن بہشت بجز فعل رحمت حق نیست و بندہ را او چہ سبب و تحقیقی
 نیست چنانکہ صحیح و حدیث نیز آمده است کہ لکن یدخل احد الجنۃ الابر حمتہ اللہ الرحیم و عن ابن عمر و روایت است از ابن عمر
 کہ و سے گفت لبی قد مرد بود را او شسته با عم وصیت کن مرا ای عم بچیر سے عادت عرب است کہ در خطاب بزرگتر از خود را
 بعم مذکند و مساوی را بلخ یا ابن عم و خود ترا یا بنی قال گفت ابو ذر رسالت رسول اللہ پر رسیدیم پیغمبر خدا را سے اللہ علیہ
 وآلہ وسلم کما سالتنی چنانکہ پرسیدی تو مرا یعنی من نیز غلب و سائل و وصیت کردم ان ہذا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قد دا
 ستوسنے بیخو خطاب صحیح باہن عمر و حاضران مجلس فوال پس گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من صلی اللہ علیہ
 کئے کہ بگذارد و شھے را رکعتین دور کعت نم کیست من اللہ امیر من زشتہ نشہ و در خوار کردہ نشہ و در کجا ہر خانہ ان چون
 نماز شھے دور کعت است اینقدر تشریح کنند کہ اسم غفلت زوی بر در و من صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ بگذارد نماز شھے را ایجا ہر کعت
 سبب من العابدین نوشته شود و نیز بجا بدان چون زیادت کرد در عبادت زیادت و جہا نشہ کہ جہا نشہ و نشہ و نشہ و نشہ و نشہ
 آرد من سے ہر کہ بگذارد سہ شمش رکعت لم یحیۃ نرسد انکس ایک الیم دوران روز و شب صحیح کہہ من یعنی نورانیت

و معافے وقت و حال سے بچدے برسد گناہ گرد سے نگر دریا را و عدم حقوق فرزند گناه باشد یعنی سفر

گرد و سخن معنی ثمانیا و هر که بگذارد و هشت رکعات کتب من القانتین نوشته شده شود از **پانزده روز** و **پانزده روز**

عشاء یعنی اندک بیتی الحی ناکند حق تعالی برای وے فایده و هشت و چهار قدر حسن رحمت خود و اخذ بیشتر است

ابو نعیم و زرار از ابی ذریبا اختلاف بعضی الفاظ روایت کرده سبب ذکر طلب و صییت و طبرانی از ابی الدرداء آورده و در بعضی

طرق در آخر حدیث آمده که بیچ روز سے بیچ شبی و بیچ ساعتی نیست که پروردگار تعالی را در وی سجدت نیست که منت

سے مندبدان بر هر که بخواهد از سببگان خود بیچ منتی نیست بالاتر از آن که الهام کنند این بند را ذکر خود را و قال گفت

مجاهد که مولا سے عبد اللہ ابن السائب المنز و سے و از طبقه ثانیة تابعین است و از فقها سے که در قرای اوست و از شاگرد

و امام آن بده مسخر است و این عمر در وقت سواری رکاب وی میگرفت و چون سوار میشد بانه و سے گرد میکرد و ابو عمرو

قاری سے شاکر اوست مات سنه ثمانه و قبل سنه اثنین و ما سے صلے رسول الله گذارد پیغمبر خدا صلے الله علیه و آله و سلم یوما

روز سے انصحنی نماز سے رار کتبین دو رکعت تم پستر گذارد یوما روز سے دیگر از رجا چهار رکعت تم یوما پستر گذارد

روز سے شش رکعت تم یوما ثمانیا پستر گذارد و روزی هشت رکعت تم ترک پستر ترک داد گذارد و نماز سے را مقصود این

حدیث اشانتا اصل مملوۃ منحه است و دوام و سے و ترک نیز دائمی نخواهد بود و را حاطه علم را د سے بدان بحسب عادت معتاد

و سے یومی بعد میث را از ابن عمر یا آورده که از روایت مجاهد آورده است و در روایت ری آمده که ترک یوما و عن ابی امامه

و روایت است از ابی امامه باطنی که از شاگرد مجاهد است و فرمود که گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه و آله و سلم من مشی هر که

بر پای رفت الی صلوة و بیچ بسوسے سجد بر او صلوة مفروضه و هو مستطرد و حال آنکه آنکس با طهارت است و در بعضی روایات

بیمخین آمده که و هو منتظر صلوة اخر سے یعنی نماز برود و در قصد و صییت او آن باشد که تا نماز سے دیگر انتظار نماند و

بناظر آن در مسجد خواهد نشست کان له باشد هر آنکس را که اجر الحجاج المحرم اجورکے که قصد حج دارد و اجرام را آن بسته

است شسته و بر که برود الی سجد یعنی بسوی مسجد برای نماز منحه کان له باشد و او را اجر الله مثل اجرکے که قصد

ارد و بختل که شسته بسوسے سجد منحه کنایت از گذاردن آن باشد یا تقدیر کنند و صلے برین وقت بیست یعنی فاعل عمر و بود

فانم و صلوة نماز گذاردن مثل اثر صلوة بر سبب نماز دیگر لائونو جنیها که نیست سخن یا و ه میان آن دو نماز کتاب نوشته میشود

آن نیز از بگذرد و نماز سے علیین در مقام عالی که محل کتب ابراست و مراد بنماز بعد از نماز اتمام را و که هر دو نماز

فرض بود و احتیاط او که نماز منحه بود بعد از فرض صحیح چنانچه در روایت دیگر از ابی امامه صحیح آمده است چنانکه گفته چون

الی امامه یہ و هر که صبح سے جماعت هر که بگذارد و نماز با دعا و از جماعت فرقیت فیہ پستر صبر کند و نشست مانند رجای نماز

شعبان دیگر تلاوت سے بیچ فیہ براسے آنکه بگذارد در اینجا سجدت بیچ نماز منحه را تم بیچ پستر یعنی در و این نیست

بناظر منحه را کان له باشد و او را اجر الحجاج او ستم مثل اجر شخص حج گذارد یا عمره یا حج اگر ندانند حج و عمره را تمام و

فانم و سنه و حج و عمره و است و عن ابی هریرة و روایت است از ابو هریرة قال گفت ابو هریره جنت است

بناظر و غیرست و پیغمبر صلے الله علیه و آله و سلم پیشا شایر یا بجای سبب فاعل کتب عظیم کردند و بسیار روزنه و شکر است

عنایت را و سوار شتاب کردند اگر کرب را کرت بیچ اقدام بر حرب و عمل بر حمله آوردن در جوی و سوار دولت آید

ت ایام و بنین علی که اگر گویند بیچ معنی است قتال پس گفت رجل و سے از اصحاب یا رسول الله را این نیز پیغمبر

الباشا لشکر یکا که فرستاده شود اسرع شتابتر که از روزه کت و لا اعظم غنیمه و نه عظیم تر و بزرگتر از روزه غنیمت من نه اینست
 ازین نشکر که تو فرستادی و بار آمد فقال پس گفت حضرت پیر خدا صلی الله علیه و آله وسلم بقصد تحقیر دولت دنیا و تعلیل متاع و
 و تقطیع ثواب آخرت و تحریف بر احوال این فضیلت الا انکم ایما جبرویم شمارا باسرع **لا اعظم غنیمه** الباشا تر از روزه
 کت و عظیم تر از جهت غنیمت جل تو ضا مردی که در حق کردی بیتی در خانه خود فاحسن پس نیک کرد و ضوئه و ضوی خود را بر تریا
 ارکان و آداب آن ثم عمالی ایما چه بستر قصد کرد و روان شد بجانب مسجد **صلی** پس گذارد آن مرد صلوٰة الفداء نماز با دعا در آن

عقب بالصلوة ایضا پس ازان در عقب او گذارد نماز صبح را نقد اسرع **لا اعظم غنیمه** بتحقیق سریع کرد آن بکرت را که
 مکرر کرد نماز او بدست آورد دولت ثواب را و نظریافت بر شیطان که دشمن دین اسلام است و عظیم کرد غنیمت آخرت را
 این مجموع احادیث که از اول فصل تا اینجا مذکور شد اگر چه تمام آن بصحت نرسیده و بعضی ازان خالی از ضعف نباشد لیکن

بصحت تعدد طرق از چندین صحابه معظام تقویت و مسالمت یافته خصوصاً در باب فضائل اعمال دلیل است بر استحباب و
 فضیلت نماز چاشت که لازم فعل قول حضرت نبوی است **صلی الله علیه و آله وسلم** یا ترغیب و تحریس بر آن هر چند بسبب صوابت
 نرسیده باشد و در صحیح لایذکرها که شیخ ولی الدین بن العراق گفته که وارد شده است در روی احادیث کثیره همچو مشهور
 آنکه گفته است محمد بن جریر الطبرانی که اخبار دین باب بدرجه تو از مستوی رسیده بر سبب حدیثین کشیده است و جاسطی

ابو بکر بن العربی مالکی گفته که در بی حدیثی سابق است که پیش از محمد **صلی الله علیه و آله وسلم** در اسلام بوده اند و پدر کار کا
 خبر رسیده از او و وصیه اسلام اناسخا بحال بود لیکن با بعضی را اشاره است پس **صلی الله علیه و آله وسلم** در آن روز
 در دین محمد **صلی الله علیه و آله وسلم** عصر و تسبیح صلوٰة استراق راز سیوی در جمع بگویم از این سریا و **صلی الله علیه و آله وسلم** گفت ای

تحقیق خواندم باین اللوحین را در روز اقامه صلوٰة **صلی الله علیه و آله وسلم** زنگران که خوانم لیکن **صلی الله علیه و آله وسلم** و لا تراق و بود من که میگفتم
 این الا شراق پس گفت بعد ازان صلوٰة الا شراق و از دلمی از حدیث ابی هریره مرفوعاً آورده که کانت صلوٰة الصبح اکثر
 صلوٰة داود علیه السلام از این اخبار از حدیث ثوبان آورد و صلوٰة ایضا صلوٰة یحییٰ علیه السلام دفع و بزرگتر بود و سبب

و عیسای و این استحباب و فضیلت نماز چاشت مذکور بیشتر علماء و مشایخ است زیرا که روایت مثبت راجح و مستند است بخبرنا
 چه بثبت زیادت علم است که پوشیده شده است از نانی چنانچه این قاعده در علم هول نقد هر شده و جمیع از علماء کرام است
 آن قائل شده اند میگویند که گذاردن آن بدست است از بدست که بعد از حضرت پیغمبر و خلفا

راشدین میدارند و اندو استدلالتی کنند این جماعه بر بدست بودن آن با حایت و اثاب که در حق آن
 رسیده و خصیصه ما از آنست که بخوات است از ابی عثمان روایت کرده که مورفی عجلی که از کبار تابعین طلقاً ناطق است
 در حدیثی که از ابی هریره روایت کرده که گفت **صلی الله علیه و آله وسلم** هر که در نماز چاشت را گفت من میگذا و ابو بکر

گفت که من میگذا و عیسی بنی مریم علیه السلام و آله و سلم گفت این عمر را حایسته گمان فی بزم رسیده و آن حضرت
 میاد الله بیده از سبب آنست که چنانچه در حدیثی که روایت کرده که **صلی الله علیه و آله وسلم** هر که در نماز چاشت را گفت من میگذا
 که در حدیثی که از ابی هریره روایت کرده که **صلی الله علیه و آله وسلم** هر که در نماز چاشت را گفت من میگذا و ابو بکر

روایت کرده از ابی هریره روایت کرده که ابو بکر که میراد مسود که در حدیثی که روایت کرده که **صلی الله علیه و آله وسلم** هر که در نماز چاشت را گفت من میگذا
 گفت اگر کسی که نتواند در آن روز **صلی الله علیه و آله وسلم** را بخواند که در حدیثی که روایت کرده که **صلی الله علیه و آله وسلم** هر که در نماز چاشت را گفت من میگذا
 گفت اگر کسی که نتواند در آن روز **صلی الله علیه و آله وسلم** را بخواند که در حدیثی که روایت کرده که **صلی الله علیه و آله وسلم** هر که در نماز چاشت را گفت من میگذا

الحمد لله

اصحاب و زائران صاحب دوسے و از عائشہ با آنکہ احادیث در اثبات نماز صحیح آندہ در نطق آن نیز حدیث مرویست چنانچہ بخبر
 و مسلم و مالک و ابو داؤد آورده اند اسح رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سجدے نماز صحیح را در حد
 روایت ابن جریر آندہ لافی حضرت ولایتی سفر ذکر البوطی دانی کاسیما و بستی من میگذازم آنرا و ان کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ
 بود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بیدم اهل برائتہ حرکت میکرد عمل را و بود حال آنکہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سجده
 سید شت ان عمل بر این کار عمل کند بدان با عمل کرده شود بدان و معنی اول مناسبست بقول وی خشیت از جهت ترس
 ان عمل بر اینکار عمل کند غیر من پس فرض کرده شود علیهم برایشان از جهت جریان سنت انکی بر این فرض عمل برایشان
 آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بران و در جامع الاصول در روایت اجماعی تقدیم و تاخیر کرده و قیس بن عبیدہ یکبار
 تر و آند و رفت بعبد اللہ بن مسعود یکبار میگوید کہ اگر آنرا از آن صاحب بودے و فضیلت شیخی بود
 چندین مدت از عبد اللہ بن مسعود کہ از یکبار صاحب است و در حق وی و در دست است کہ فضیلت لامتی ماریست بر این با عبد
 چگونہ سفور بودے و عن مجاہد روایت کرده شده است از مجاہد قال گفت و قلت انا و عروہ بن الزبیر المسعودی آدم
 و عروہ بن الزبیر مسجد نبوسے را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فاذا ابن عمر پس ناگاہ دیدیم کہ ابن عمر کسرا نشست است در مسجد حجره
 عائشہ نزد حجره عائشہ و اذا الناس و ناگاہ مردم بیویون میگذا روند فی الصلوۃ اسطیحه نماز صحیح را نماز پس بر سر
 بن ابی سلواتم زمان این است کہ سنت است با عمت مقال پس گفت ان عمر بن عبد اللہ بن زبیر
 بدعت سنت و سنت بعد ند و بگو بدعتیست این بدعت و قال و نیز گفت است ابن عمر چنانچه بدعتیست و بدعت
 کہ شنیدیم این عمر را گفت ما اتبع اسلم بن نویدہ کہ و اند سلیمان افضل بعثت عائشہ من صلوۃ سنت از نماز
 بن ابی است کہ سنت در نطق صلوۃ صحیح آورده و غیر آن نیز هست و علی و جمع و تطبیق میان این آثار و احادیث
 سابقه گفتہ اند کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را دست میکرد بر نماز صحیح اگر چه است ابرح حضرت و با وصیت آن
 و حضرت بنیواد است و انست این کہ برایشان فرض اگر دو در مشقت منفعت و در آن خروج از عمدہ آن در نماز صحیح
 و اند بدان عائشہ و لیکن برگذاردن آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نماز صحیح نسبت چنانکہ احادیث صحیح بران
 پس بر نطقی رو بار دین نور نطقی و بیضی حور آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را ندید کہ میگذازد و لیکن بران حضرت
 و اند علیہ را در کتب مردم شنیده کہ گنای پس ہم باین شنیدیم کہ در روایت کرد چنانچہ عائشہ چہ آن حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را در وقت شیخ نزد دوسے نبودے الا اندر گاہست در دست بودے و گوی در حضرت غالب اوقات در مسجد
 بر وقت دیگرے از روایات بودے کہ در نزد دوسے بودے گذردن این نماز صحیحی را ندید
 و ان کہ نزد دوسے بودے و گنای در روایت بیبرج آندہ کہ عائشہ گفت ما روایت یعلم یا مراد از نطق صلوۃ نطقی
 اند انما بس در جسد خود را ز شد کہ نکات یعنی با آن روزی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مراد او را در مسجد
 دیدیم آن روز من مشغور و ما دیدن قیس بن عبیدہ در یک سال او را درین نماز زمین تواند بود و نیز ابن مسعود مشغول
 در مسجد بود و گفتن چنانچه فضل از عمارت است ترجیح بیک بران را برون با وجود استجاب فضیلت ابن و اللہ اعلم
 و انما در وقت انبار در برین باب است چنانچه قوالان نماز را حال چون از بوی بوی و عمر گذردن آنرا ندید و ثوق
 حدیث در مورد گذاردن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است یہ بدانند پس توقف کرد در خبر او در دست و ثوق و

آنرا بدعت خوانند بجهت اجتماع مردم و اظهار آن در مسجد بود و یعنی این نادور حد ذات مشروع است ولیکن این اظهار جمیع
چنانچه در فرائض گفته بدعت است چه سنت در فرائض و فضیلت آن در پنهان گذاردن و در خانه گذاردن است چنانچه معلوم است
و با بکار از بیخ غیره و اثری نفعی مشروعیت آن معلوم نشد بلکه نفعی صحتی مخصوصه که رویت یا مداومت یا اجتماع باشد و
روایت کرده است ابن ابی شیبہ از ابن شہود که او سے دید قومی را که میگذازد نمازخانه را پس ایستاد در ایشان گفت
اگر لابد میگذازد درون خانه تا سه خود بگذارد و طاعتی از علماء هم بقصد تطبیق و توفیق روایات می گویند که مستحب است
که آنرا گاه گاه گذاردند و بعضی ایام ترک کنند و این طاعت درین باب استندال می کنند بحدیث عهد اشرف بن شعیب که ابن جریر
آورده و عهد اشرف بن شعیب از شایسته بن ابی نعیم است و از علی و عثمان و عائشه سلام دارو است سنه ثمان و ما ترو گفت از
عائشه سوال کردم که آیا پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم نماز چاشت میگذاشت عائشه فرمود گفت نه ای که از سفر بیاید
و آمدن آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم از سفر اکثر در وقت چاشت بود و نیز استندال میکنند بحدیث ابن ابی شیبہ
که ترمذی و حاکم و ابن جریر آورده اند و گفت ترمذی حدیث حسن غریب گفته کان رسول الله بود پیغمبر خدا صلی الله علیه
و آله وسلم صیحه ای میگذازد و نماز صبحی را معنی نقول تا آنکه میگفتم لایه عما ترک نخواهد کرد آنرا و بعد نماز بود که ترک میکرد حتی
نقول لایه صیها تا آنکه میگفتم نخواهد گذارد آنرا چنانچه عادت شریف در اکثر فرائض همین بود و احوال سلف از صحابه و تابعین
در گذاردن این نماز نیز همین بود و عن قول روایت است از عکرمه چنانچه روایت کرده ابن جریر و عکرمه مولا سے ابن عباس
که یکی از فقها و تابعین مکر بود و اهل او از بر سرست مات سنه سبع و مائت و قیل سنه اثنتین و ثلثین و وی کاتب ابن عباس بود
و مشهور است روایت حدیث از او سے قال گفت عکرمه کان بود این عبارت لایه صیها ایو ما میگذازد و دیگر روز بدعت است
در ترک میداده روزی بنی بنی از صمیمه با صلوة الفجر نماز چاشت در عن عهد اشرف بن شعیب که روایت کرده ابن جریر و اشرف بن شعیب
و تابعین مدینه بود و مات سنه سبع و عشرین و مائت در روایت میکند عن ابن عمر آنکه کان بدعتی که بود روایت کرده پیغمبر صلی الله علیه و آله
خبر راقا قاتی مسجد قبا و چون می آمد مسجد قبا را صیحه میگذازد و آن یا تیه بود و این عمر که می آمد مسجد قبا را کل سبت هر روز شب
در وقت مسجد قبا صبح روز شنبه الا ان غیر صبا و اهل مدینه مطهره است و در جامع الاحول از حدیث بخار سے آورده که
از ابن عمر آورده که در سه نمیکند از نماز در وقت صبح هر روز روزی که قدم سے آورده که او قدم از رکعت نهم
بودست طوان میکرد و بیت پسر میگذازد در دو رکعت را طاعت ایستاد و روز دیگر که مسجد قبا آمد سے ای آمد او را هر روز شنبه
و چون در آمد سے درین مسجد کرده پنداشتی که بیرون آید از آن سبب آنکه نماز بگذارد و در سه و میگفت می آمد آن حضرت
صلی الله علیه و آله و سلم زیارت کردن این مسجد را سواره و پیاده و میگفت ابن عمر نمیکند من گزینم که در اند باران من میگفت
منع نمیکند من صبح یکبار که بگذارد نماز در هر ساعت که خواهد از سبب و روزی که در وقت طلوع شمس غروب آن وقت است
ابن ابی شیبہ از کوفی بات سنه ثلثین و مائت قال گفت منصور کان بودت سلف از صحابه و تابعین که می بین که با یوه می
ان میخواستند علیها محافظت و مداومت را بر صلوة صبحی کاملت و به مثل محافظت بر نماز فرض و صلوات و میگذازد اندام
در بعضی ایام و در عین و میگذاشتند در ایام دیگر و طریق سلف در قیامت فرائض یا در صلوة و صلوات و صلوات و صلوات
تا تو جمع و خوب نشود و مانع از خیرات و سعادت دیگر نگردد و بخلاف عباد و دنیا که در زمان تان که گفت و تقیید ایشان
بدان حدیث در بعضی از ایشان که نسبت علم و معرفت تصور سے دارند بسیار است از خیرات را که هم ترست ترک کنند

در بعضی ایام

و سیاق کلام مصنف ناظر درین است چنانکه گفت در اختلاف عدد بحسب اختلاف احوال بود بحسب سیاق کلام
 بهمان دیگر از جهت گناه دور گشت گذارد و ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~
 مذکور معلوم شد چون اختلاف بحسب اختلاف احوال بود شخص است در ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~
 مسین را اختیار کند و همیشه مواظبت بر آن نماید و خواه هر روز سه و هر چند گاهی بسبب ازان عمل کند در هر دو طرف سعادت
 اتباع حاصل است و ثانی اقرب را در عمل است چنانچه در نماز شب معلوم گشت و حدیث ابی داؤد در گذشت دلیل است برین
 که شخص بخیر است در اختیار هر عدد که خواهد زیرا که فرمود من ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~
 من العابد بن الی آخر الحدیث و قد تقدم و به تحقیق گذشت در این حدیث و شک نیست که برین اصل همانند تفسیر بیان است
 اعداد ثابت میشود اگرچه بعضی از آنها افضل باشند از بعضی چنانکه از سیاق این حدیث نیز ظاهر میشود و بالقرائن
فصل در بیان سجده و رکعت ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~ ~~بسیار از آنکه در وقت نماز است~~
 بادت و موجب تقرب بچیز است و بر آن سبب است که در بعضی بدعت است و حرام و اول اصل نمازی است و بنامی حرمت
 سجده تین بعد از سوره بقره است و آنکه در آنجا پیدا است که آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در سجده
 احوال میدوید و در عابیه میکرد و بر او بدان سجده صد مرتبه است چنانچه از سیاق آن حدیث بصریح معلوم میگردد
 و نیز بعضی جا نیز مسنون است و بعضی ضعیف نقل کرده اند که جائز است مع الکراهه و استدلال مجوزین بحدیث ما نشاء است
 در نماز شب که گفت آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم یازده رکعت میگنند و در سلام میدارند بعد از هر رکعت و در هر رکعت
 یک رکعت فی سجده السجده من ذلک قدر ما یقرب احدکم خمسين آیه یعنی آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم سجده میکرد
 از جهت شکر توفیق بدان نماز مقدر آنکه کسی بنیاید آیت بخواند و من درین ذلک تعلیله است و قادر است بر هر چه
 درین استدلال ضعیف است ظاهر متبادر است که من درین ذلک از برای تبیین و تفسیر احوال و مراد بجز
 معنی جنس بود یعنی در سجده در هر رکعتی که در سجده بین مقدار که در حال بعضی تفسیر کلام است و حدیثی که در این حدیث است
 یک سجده سهوست و آن خود در حکم سجده نماز است و دیگر سجده تلاوت است و در اینها خلافت نیست زیرا که سجده مناجات است
 بعد از نماز و ظاهر از کلام آنکه آنست که این نیز مکرر است و دیگر سجده شکر است بر حصول نعمت و اندفاع بیعت و در عبادت
 است نزد امام شافعی سنت است و آن امام احمد بن حنبله و محمد بن زبیر بن سنان و حدیثی در آثارین بسیار است چنانکه
 مذکور گرد و نزد امام ابو حنیفه و مالک است نیست بلکه در حدیثی است که در آن کوفیه که نعم الهی عالی خیر متناهی است چه برسد
 که نیز در حدیثی است متضمن آنکه غیره در آن نعمت است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است
 اگر چه بطریق سنت است و استجاب بود موردی بیکلیف و اولی آن باشد که بگوید که مراد سجده که ما بشارت در حدیث
 در این است نماز است که بعباده را بگوید و کرده اند یا نه سخ است و لیکن آسانی کامل اندمان مراد نعمت عظیمه و بزرگ گناه
 بوجود آید در سنت نیز همین است و معنی آنست که بگوید نماز از سجده خلافت ظاهر است و چون ایضا خلافتی را
 بعد از حضرت نبوت صلی الله علیه و آله و سلم فعل این سجده ما تو نیست قول نیز درست نبود و یک شکر و غیرت که آنرا سجده
 گویند و در بعضی روایات ضعیف و معتدی در آن واقع شده و گویند و نماز است و حرمت آنست و با کماله چون نماز نزد مصنف
 مسنون است سوره شکر است یا شکر است از آنکه در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است که در حدیثی است

ان بود چون بعضی خاص تر قیب یا غیر مشرب سجد و شد به یا بعضی و باقی کند از مندرج استی شکر آنرا سجده کردی بر لب آنکه
در سجده امام احمد و همچنین در سخن ابی داؤد و جامع ترمذی ثابت است عن ابی برة ان ابی سلمیٰ علیه السلام کان یقول
اذا انا و رفیقہ کرسے آمد اہل امر لیسو چیز سے کہ خوشحال میمانت اور آخر سے افتاد اللہ ساجد اور عالی کہ سجدہ کنند و است
مرغزای در شکر اشتر بخت شکر کردن مرغزای را بتبار و تعالی و عن انس روایت است انما نزل بن العقیب علیہ السلام
و سلم بشارت و اوہ شد بجا تہ بر آمدن حاجتی کہ داشت فرساجد پس افتاد بسجدہ از روایت ابی بکر معلوم و دوام این
نفل معلوم شد بقضیہ فلفہ کان علی ما قالوا و لفظا بر عبارت اذا انا و رفیقہ از منتم الی الصلوٰۃ و از روایت انس خصوص حاجتی
کہ بدان بشارت داؤد شد و بر سر تقدیر استجاب آن ثابت شد و بیستی روایت کرد با سنادیہ کہ چون بکتوب ابو المومنین
علی از زمین برسید متضمن آنکہ قبیلہ ہمدان بسکون ہم پلیدہ است کہ آسا ہمدان بن قلعج بن سام بن نوح جنابا کہ از قہار
اسلام آوردند و ساعت حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سیوہ شکر این نعمت گذار و در ماکر و مران قبیلہ را
السلام علی ہمدان اسلام علی ہمدان و ہوا ہب الدینہ سے آر کہ حضرت یسارنا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در مستاد علی بن
ابو غالب را بجانب زمین و بہتر رمضان سہ عشر از چہرت و عقد کرد بزی دی لوانی دوستی است بہر بہر مبارک خود پروردگار
دارد حدیث ابی داؤد و جامع ترمذی سے آورده کہ گفت علی فرستاد مرا پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بجانب من گفتم
یا رسول اللہ میفرستی بہر قوس کہ در سن سال بزرگتر زمین اند و من خود سالم و قضا و حکم رانی بر ایشان چگونہ کم پس
مزدوست ہار کہ خود را برسیدہ سن گفت خداوند انما بت گردان زبان اورا و ہدایت کن طلب را و گفت یا علی چون
باشیند نہ تو کوس کہ بیکد کہ بہ صوت و از نہ حکم کن میان ایشان تا نشنوی سخن از بزرگی الی خزائن یا پس بر
تہ علی و گفت با سجدہ دار و دعوت بر ایشان را با سلام را ایشان بچنگ و تیر اندازی پیش آمدند پس ہر شمس خود
بر ایشان حملہ آورد و بہت کس را از دسای ایشان قتل آورد پس تفرق شدند و بہریت خوردند باز دعوت کرد ابن بار
و بہت کہ بہریت اسلام بردست و ہی نمودند پس در چہین سال سال او غانا بکد و ہر ہر حج بہ از مت مشربین مصطفیٰ
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم رسیدہ الفقتہ یا خزیا و عبد الرحمن بن عوف روایت یہ کہ چون بشارت ربانی بر پیغمبر صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم رسید کہ ہر کہ یکبار صلوٰۃ بر تو فرستد خدا تعالی بروی او صلوٰۃ فرستد و ہر یکبار بر تو سلام ند خدا تعالی
بر او کند در سلام فرستد پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و ساعت سجدہ شکر نعمت این بشارت گذار و در بنایت سجدہ طویل
کہ صلوٰۃ از پیچہ دینہ سے آر کہ یکبار از صیاب بطلب سعادت لذت حضرت مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بنزل شریف و کہ
اد خیر و از نہ چہین ساعت بجانب جبل سلح کہ جانب غنی نہ مظهرہ است بر آمدن این صحابی بان جانب رفت
و ہماری از ان گوہ دید کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سجدہ رفت است زبانی طویل بپستاد چون رفت
آن صحابی گمان برود کہ کار خود چہ پاک ہی است نہ را و سلم باسمان رفت از بہر نہ انخی پذیرفتہ است سیدہ
ببینات گشت و بین اختیار بگرید بر بسو آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر آورد و بجانب ہی در گفت
چہ شد تر این فلان پراسگرتی عرض کرد یا رسول اللہ تر و سجدہ دیدم و ہر تہ بپستادم و سجدہ بر نہ شستی گمان بر دم بگر
چیز سے در وقت و روح تر از بر آسمان بر و نہ بے اختیار بگرید بر من بر آورد و ہر ساعت جبرئیل آمد و بر رسانید کہ
برورد و کار تہالی سفیر یاد کہ آیا راضی و خوشنودنی سا زد ترا ہی محمد است

فیرستم برسدن این مژده مسجد رفتم و شکرانه این نعمت بزرگوار در پند از انجا شکالی آورده اند حرا سز و چه صورت دارد که درود بر حضرت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم بکبار بود بر دیگران ده بار یعنی زیاده از آنچه بران حضرت صلی الله علیه وآله وسلم جوابش آنکه درود فرستادن بر حضرت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم است لاجرم حکم من چهار باحسته فله عشر اشکالها بنده بدان سخن ده درود که در حقیقت بواب آنکه صلوة اربنده در حق ستمن رحمت است از حق بر جناب رسالت صلی الله علیه وآله وسلم و بنده باین دروغ ستمن که عمل او دست بواب آن رسید اکنون حق صل و عمارت میفرستد بر حبیب خود آنچه که نخواهد و چندان که سیوا بکبار بودن از کجا لازم آمد یکبار درود فرستادن بنده طلب اوست رحمت را از جناب کبریا اکنون وی تقاضای لائق کربانی خود و طفلی که بحیب خود درود میفرستد چندانکه لائق است و اگر نیز یکبار بود تو اندک آن یکبار درود رحمت و کفایت تو تیراز در بار یکصد بار و هزار بار باشد فافهم و در ستمن ابی داود و سند امام احمد از سعد بن ابی وقاص است که سیر صلی الله علیه وآله وسلم ارکه بدین میرفت و چون قریب غزوی که موشی است بین انحرین رسید از ناقه فرود آمد دست بدعا برداشت و دعا دعا کرد بعد از آن سجده کرد و زمانی طولی در سجده گذشت کرد پس برخاست و دعا دیگر دست بدعا برداشت و سجده رفت و این دست بدعا برداشتن و سجده کردن سبب بار کرد و چون از حقیقت انجبال پرسیدند فرمود که دست بدعا برداشتن این بود که امت خود را شفاعت کردم و سه سجده کردن این بود حق تعالی بکشامت در این بخشید این سجده که کردم و سبب تکمیل دعا و سجده آن بود که چون سه سجده برداشتم دیگر راست را شفاعت کردم یعنی دیگرین بخشید دوم بار سجده شکر کردم چون سیر شد ششم سوم بار دعا کردم یعنی در سجده سوم بار سجده شکر کردم و این شفاعت بار عادت شفاعت بود در روز قیامت و قبول آن در روز بخشیدن و عده حق بود با حاجت این دعا و قبول شفاعت این روز یا حقیقت شفاعت بخشیدن بود و فعل امر روز در روز قیامت ظهور آن در منجیه آن خواهد بود و دانش علم و این شفاعت و بخشیدن برای مردم طو و در نماز است و سر تعذب معصاة و عید ایشان مقید بشفقت اوست تعالی پس اگر کرم بخشید و است و بعضی گفته اند که مراد آن من از حقیقت و شرح و عذابهای دنیا است و در سند امام احمد بقرینت است که سیر صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که ما است که از خود سکنه سنی بخورن و غنیمت عجز و بی نسبت و لغزش سبب یا نیز آمد و بعضی بگویند در نهایت نوبانی بحقیقت انحر و فیه ایملقه یعنی در سیر مدال سیر صلی الله علیه وآله وسلم در سجده شکر کرد و گفت اسأل الله عونه است که در وقت بیست یا بیست و پنج طلب مانع کنند و اگر بنده الهی که بی ثباتی بر او است که در سجده شکر که در هر روز میخواند و در سجده شکر که در هر روز میخواند و در سجده شکر که در هر روز میخواند تا باعث ایضا و از خاطر و سبب گزیده را اگر ناستی و اگر ناستی بر او است که در سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند انرا بار و شیمانی بی کرد و در هیچ آمد است درین بر سر سواران است و درود آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم که در سجده کرد و در روایتی دیگر آمده است که در وقت نماز در وقت تادی سحر است و در سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند کرد و چون مسنت از ذکر احادیث که در باب سجده شکر و در سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند گفت که ساس مالک چون بشارت توبه فرمودی و بعد از سجده شکر کردی و بعد از آن که شمار می خوری که نماز می خواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند اسلام است و کبی از آن ستمن است که گفت که در هر روز در سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند است و علی ایکنه المدین خلفوا حنی از اوصاف علم الارض بدار حیات و مناقبت ستمن پس از وفات وی سه ستمن بنده بخشید و در هر روزی هفتاد و هفت سال بود و در هر روز از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند و از سجده شکر که در هر روز میخواند

ابن کعب بن مالک کہ گفت شنیدم ار پدرو خود کہ گفت پرسیدم ار پدرو خود کعب بن مالک بعد از انکہ تو بوی قبول اوستا کہ تھے
تخلع تو از غزوة بتک پہنوزہ بود گفت تخلع من ازین غزوة ابتلا سے محض بود و مرا قطعاً در ان قصد و اختیار ظاہر نبود و هیچ
مذرت سے ہاشتم کہ بہ ان تخلع شایستہ کرد اسباب جملہ مرتب بود و را حکماً نیکو برپا استادہ، لیکن ہوا بغایت گرم بود و رطب
مدینہ رسید و سفر سے بس دراز بیش آمدہ و مردم را از نوسے طبع دل نمیداد کہ از سایہ آب تاب و شہوندن بہ انتظار آنکہ
اسباب و روال مہیاست ہی استعدا و نیکو دم و میگفتم آن روز کہ برآمدن نیز پر ایم و چون برآمدند با خود گفتیم کہ امروز کار سے
دارم روزی کہ بر ایم دو سہ روز در زمین ترو گذشت تا آنکہ لشکر اسلام دور رفت و وقت فوت شد چون کار از دست شدیم
انگہران آمد و ہمیں تہ یکجا، و چند ہر گاہ کہ از خانہ بیرون آئی و لشکر و اندوہ زیادہ نہ سے، زمان کہ اکثر جزا بہن خاق
کہ عذر با سے دروغ کرند و صفت آرا نشان را معذور داشت یہ بودند در مدینہ ماندہ بودند چہاں میخوردم و در آنستہ حسرت و اندوہ
میسو ختم کہ میرانہ ہم ہم تا آنکہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از غزوة با فتح و نصرت باز آمد جبرین شدم و گفتم خود را چہ سزا گویم۔
بچہ طریق از خشم خدا و سال عذر بیرون آیم چہاں در وقت در خاطر آمد سے کہ بگویم و ہوش از ان من بہریکہ رای رزدست کہ
چنین کن و چنان گو سے تا ان، و کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بدیدہ مطہر آمد آن اندیشہا سے اظہار بخفاں در وقت
جہاں از ناظرین بر وقت گفتم ہر بہت بہ بد الا صدقہ و منافقان میگند با سے دروغ خوردند و عذر با سے اظہار نہ رسول خدا
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نہ نماز، ہر اللہ بن قہار مہیا بود باطن نجد آنگذشت میں من رفتم و سلام کردم نگاہی بجانب من و چشم انداختہ
کہ اورد نہ سنا بود یہ را کشتہ، خود سے آخر نہ اسباب مہیا بود گفتم یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یا سے مہیا بود یہ را کشتہ
کہ کعب بن مالک سے روزی کہ غائب نہ بود، در اعرابان دستانات افکند فرمودہ و خیر و بر نماز۔
دین بارچہ چکہ کند این روز ان بر تریش کردند چہاں چون رہبران مدینہ سے بیارو سے و یہ سنی۔
و سے ترسیدہ با بر روح من گویا ہی نہ پس از مردم پرسیدم کہ مثل این واقعہ کہ مرا افتادہ است کسی دیگر را ہم افتادہ است
گفتند بلال بن اسد و مرارة بن الربیع را نیز میں واقعہ افتادہ است آنگاہ من خود را باز یافتیم و گفتم این ہر دو مسلمان صالح اند
تا جہش و رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چہاں را منی کرد از صحبت دشمن سخن کردن ہا پس ہمہ از اعرابن کردند و حال با
تغیر شد بہ چاہ روز گذشت کہ احوال برین صفت بود تا از جان خود میرا ہم و جہان سہا تنگ شد دین چہاں روزی بہین الحج
و بلال اب، امید نیکو از خانہ بیرون نیامدہ و یا سچ کس صحبت بہشتند من امیر سے می نمودم و بر نماز ہر دن سے آمدہ و سنا
و کہ زمان در گزشتہ چہاں شہدین سے ششم و آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم زید بنکاہ مجبور نہ جانستہ و سیکرد نہ جانستہ
امشاہر میتر بود چہاں من سخا منی گنا سے سیکر ہم تعافل میردا عرین منی بود و اگر گاہ سے برانہ، ایسا میرا نہ
بہیج مسلمانانی ما من سخن نیاید و بواب سلام من نیاید تا و سے تا تہ ترسیدہ در تنگ شدم و از مدینہ برات آمدہ و سنا
کہ کسہم من بود و مرا بغایت دوستی و سہی بیرون مدینہ با حق راستہ و اراں سارت سیکرد نہ، یہاں سے ہمہ روز
نہا و روسے از من بگردانید گفتم یا باقتادہ تو میدانی کہ من خدا و رسول خدا را دوست میدارم، و نہ
چرا با من سخن نگوی سچ جواب نہا و ما سے کرتہ میں گفتم انیقد کہ گفت اللہ و رسول اللہ علیہ السلام کہ بہ
آمد چون بیازا رسیدم کجا را ایام کہ در جانب تمام آمدہ بود و خبر من از مردم سے رسیدہ
است کہ تو سطلبی آن امام شہید من آمد و نامہ من در روز عریہ

مضمون نامہ ان کی ایک کتب بنی ہوگی کہ صاحب تو نے محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دل بر تو کران اردہ است
 و ترا از پیش خود را ندہ است و اصحاب او بر تو جفا میکنند تو مر آن نیستی کہ ماسکے باستی کہ بر تو جفا رود و تہ اس جو رو مطر و سائز
 چون بر مضمون این نامہ واقف شوے بر خیز و بیاتانواخت و نیارد داشت ما یعنی چون این نامہ بر خواندیم با خود گفتم بین ہم نامہ
 جملہ آن بلاست کہ برین نازل شد است و ازین بدتر چه بلا خواهد بود کہ کافر ای را درین دورین من طبع افتادہ است و
 مرا بکفر دعوت میکنند اندوہ من زیادہ شد آن نامہ را بر آتش نہادیم و بسوختم و قاصدا را از پیش خود ہر اندم گفتم روزہ با بادشاہ
 خود گوے کہ سبہ عنایتی ہے اتفاتی این صاحب نزد من بہتر و خوشتر از صد ہزار ہزارہ است و التفات است شعر
 گر و ماں تو نباشد بفرق تو خوشم بہ ہم فراق تو مرا بہ کہ رسالہ دیگران بہ پس بخانہ رفتہ دیدیم کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 کس فرستادہ است کہ از زن او این کہ گفتم فرمودہ است کہ طوق رہ گفتم نہ بلکہ فرمودہ است کہ نسبت ما پس زن را در خوا
 پریش فرستادم و آن ہر دو شخص را نہ مال من امیہ و مبارکہ بن الربیع ہست نیز بخندید فرمودہ بود کہ در نان دور باشید
 و در بعض روایات آمدہ کہ زنان ایشان را حکم کردہ بود کہ خدمت ایشان کنند بر ایشان شربت نہ اینکہ جب گفست ہا
 میبودم با چاہ روز تمام گذشت شبی بر بام خانہ افتادہ بودم بغایت تنگ تہ نا کاران عالم و سے سندانم گما
 کردم کیے را دیدم پسر تلے ایستادہ آواز میداد و میگفت بشام نہ دور تر ای صاحب بن امان نہ نہ تو را آمد و چند زن
 از ان من بیابے دیدہ آمدند و ان بشارت بمن رسانیدند و غلغلہ در مردہ اند کہ تہ نہ محلہ بن چون شد پس ہی جا
 نامہ رسدہ شکر بجا آوردم و خدمت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آوردم با مہاجرین و انصار شست بود مہاجرین ہر ا
 غیبت کردند و انصار خاموش ماند پس چون سلام کردم روی مبارک رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را دیدم چہین باہ
 شب چہارم فرزند و تابان شدہ و عادت شریف و سے بود کہ چون خوشی و شادی ہوتی رسیدی روی مبارک وی را
 و در وقت گفتم جہان شد سے کہ جس نہستی گفت ان کتب بشارت با ترا بہترین روز سے کہ نزد من شد زن روز
 بانکہ ز اور نیز سے ہر انگیزے و سے با زین روز بر تو گنہ شستہ باشد سیانہ تو نہ بدی بہ عزت قبول افتادہ نہ ہر
 و اللہ شفعہ شکر ایری کہ میان من و او صلح افتادہ حوریان قص کنان اس شکرانہ روتہ و منہ فرمودہ ہن جو بگر
 مدبرق چون خبر نقل رسید کہ اب ختم اللہ علیہ کہ جو سے نبوت کردہ و جہانہ از ان یا نہ زگرہ ساعدہ و در خوا تہ و ختم
 وقفہ و مشہورست بشیئہ سجد و تکر دو ایریہ مینین علی چون ذہ اللہ یکہ نہ رسای خوارت و در میان تہا یعنی کہ نہ
 بید سجدہ شکر کردندیہ تصنیف سے است یعنی پستان زن و اورا دو اندیہ از ان گویند کہ در جانب مدست وی خرا نہ
 سینان کہ از استخوان ہنوسے او بر آمدہ بود داشت و موسے حید بزین نہ نہ و است سیاہی و در شش روز تہ سجد
 غار العینین نالی الوجنین مشرف الجبۃ مخلوق الکرسی اورا مھنق و مخدبے میر و مدبکت لفضات ست و درجت ذوالقہدیر
 یوم خود بخوبصرہ است و ذوی الخوبصرہ مر سے پروا بنی سہ و در زمان حضرت رسالہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود کہ
 کہ کتب سے آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قسمت ہاں سیکر این ذوالخوبصرہ گفست جکونہ قسمت میکنی حدک ن دور
 روایتی گفست انجہ تو میکنی عدل نیست آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود ای بر تو اگر ست عدل نکند دیگر عدل جو ہر کہ
 صحابہ استند کہ ویرا بگیرد و بکشند فرمود کہ اورا اصحاب اند نہ و کذا الحدیث و معن ہین است و در بعض روایات معلوم
 میشود کہ ذوالقہدیر و ذوالخوبصرہ کیے ست و فرمود ان حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گنہار پیش کہ کھایت تروی گیران

سه قسم است قسمی است که در وقت سجده و در وقت رکعت است که متضمن است حکایت استند است که در سجده و در وقت رکعت است
 از سجده و قسمی است که در وقت سجده و در وقت رکعت است که متضمن است حکایت استند است که در سجده و در وقت رکعت است
 مگر آنکه دلالت کند دلیلی در موضع معین بر عدم لزوم سجده لیکن این دلائل ظنی است پس ثابت شود بوجهی که در
 اتنی و از حدیث بخاری و مسلم و ابی داؤد که در جامع الاصول از ابن عمر آورده گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود
 سوره اگر در سجده است پس سجده بیکر و سجده بیکر میمانا آنکه نمی یافت یکی از ما جاسے را که در وقت سجده تواند نماز در غیر وقت
 نماز نیز استیناسی مقصود توان یافت یعنی ظاهر آنست که هفتاد و نه بار در تمام دنیا واجب است و سجده واجب خوان توان یافت در روایتی که
 از ابی داؤد آمده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خواند عام الفتح آیت سجده پس سجده کردند مردم همه سوار و پیاده و سواران
 سجده بگردیدند استنای خود بچین حکم دار و در این بر دو حدیث را در جامع الاصول در اثبات وجوب سجده تلاوت آورده است
 و مستند عالمین بعدم وجوب سجده تلاوت حدیث یحیی بن سعید از زید بن ثابت گفت خواندم بر پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 سوره الفجر و سجده نکرد آن حضرت را اگر واجب بود سجده کرده و زید را نیز از سجده فرمود پس جواب آنست که عدم سجود
 آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر دو قرأت زید بن ثابت دلالت نداد بر عدم وجوب زیرا که وجوب اینجا علی الفور نیست
 شاید که بعد از آن در مجلس دیگر کرد و باشند و تواند که قرأت زید در وقت کراهیت نماز یا عدم طهارت باشد از آن بود که
 در آن وقت سجده نکرد یا عدم وجوب مخصوص سجده آنچنان بود و طهارت را در آن سجده احتمالی است بر تقدیر دلیل بر عدم وجوب
 مطلق سجده تلاوت نکرد و در حدیث غیرین الخطاب در موطا آمده است که وی خواند روز جمعه سوره نحل را و چون بآیت سجده
 رسید فرود آمد و سجده کرد و سجده کرد تا باو سه مردم باز روز جمعه آیند نیز همین سوره خواند پس مردم ستمی سجده شدند گفت ایها
 الناس ما بایت سجده میگرددیم هر که سجده کند بر صواب است و هر که نکند بر او سه اشئی نیست پس خود سجده نکرد و مردم را نیز
 نگذاشت که سجده کنند در روایت موطا آمده که عمر فرمود که فرض گردانیده نشده است بر ما سجده هر که خواهد بکند و هر که نخواهد
 نکند و این حدیث صحیح است در عدم وجوب مگر آنکه مراد آن وجوب است الفور بود کما ذکر فی شرح ابن الهمام اما این تاوید حدیث
 در اینجا از لفظ حدیث و جواب صحیح آنست که ایچون احادیث سماعی آمده احتیاط در قول بوجوب باشد و مشهور در دلیل
 منافات بوجوب نداد و اقتداء بحدیث مصنف گفت حضرت پیوسته صلی الله علیه و آله و سلم سجده است قرآن را در وقت هر وقت
 ظاهر در جانب بوجوب است احتمالات ثانوی در کیفیت این سجده است و شاکرت کرد مصنف بر آن بتول خود چون بآیت سجده
 رسید پس یعنی آن آیت را بخواند که بکبر گفتی و سجده کرده پس چه آنچه در حدیث ابی داؤد بن عمر آمده که بود رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم میخواند بر قرآن و چون بآیت سجده گشته تلبس گشته و سجده کرده و سجده میکردیم ما و سب و دعا
 سجده گشته سجده می نمودیم و در حدیث ترمذی و ابی داؤد و نسائی آمده که حدیث
 این را در سجود قرآن در شب و گفت ترمذی حدیث حسن است و در وقت آنجا بود که در حال سجده من ای طهرت
 و گفتی اللهم احفظ منی بما وزا و انتبی به اخبار و اجامان من سائر جهات و منی لما نزلت منی سجده و ای طهرت
 از این عباس آورده که مردمی بجز من سجده نکردند و در وقت آنجا بود که در حال سجده من ای طهرت
 میگذاشتم و چون سجده کردم در وقت آنجا بود که در حال سجده من ای طهرت
 آیت سجده را و سجده کرد و بخواند این دعا که آن مرد خواب بیننده از وحی حق بر قال اللهم فرسے احد میت یب مانو و غیره

آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نیز ہمین وجہ دروسے سجدہ کرده چنانچہ احادیث بدان ماصح اند پس بروایت اولیٰ سجدہ
 کند نزدوسے در نماز و خارج نماز و بروایت ثانیہ سجدہ کند خارج نماز و بخاوسے از عوام ابن جوشب سے آرد کہ گفت پرسیدم
 مجاہد را از سجدہ من مجاہد گفت پرسیدم ابن عباس را از کجا است کہ تو سجدہ میکنی در میں اور روایتی آیا سجدہ کنم در پیش خدا
 ابن عباس این آیت را من ذریعہ داؤد و سلیمان تا بنہدم اقتدا و گفت کہ پیغمبر شامی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ماسویست کہ اقتدا
 کند با ایشان یعنی پیغمبران سابق پس چون سجدہ کرد داؤد و علیہ السلام اقتدا بوسے لازم باشد و عکس از ابن عباس روایت کرد
 کہ گفت سجدہ من از عراجم سجود نیست و تحقیق دیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ سجدہ کرد در وی رواہ البخاری الترمذی
 ابو داؤد در روایت نسائی آمدہ کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سجدہ کرد در من و فرمود سجدہ کرد داؤد بحجت توبہ خود
 و سبب میکنیم از ای شکر قبول توبہ وی و ابو داؤد از ابی سعید عند زنی آرد کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تواند سجدہ
 بر سبب سوره من چون بابت سجدہ رسید فرود آمد و سجدہ کرد و مردم نیز باوسے سجدہ کردند روز دیگر خواند مردم متعجب شدند
 فرمود کہ این توبہ پیغمبری است یعنی از عراجم سجود قرآنی است ولیکن چون ستا متقی آن سجدہ بکند پس از سبب فرود آمد سجدہ
 و سجدہ کردیم ما باوسے و در شرح ابن ابی شیبہ بکابرین احادیث چیز سے کہ منافی بوجوب سجدہ نیست نماید پس
 آنست کہ سبب سجود را در آرد و سبب توحید ما بیان کرد و چون سجدہ بر سجدہ سجدہ سجدہ سجدہ سجدہ سجدہ سجدہ سجدہ
 او سبب است کہ در حجت شکر تو را انعم پروردگار تو را امام ابو نعیمہ در سنہ جز زکات من توبہ سجدہ در
 بی سبب روایت کرد کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سجدہ کرد در من و امام احمد از ابن عباس روایت کرد کہ
 گفت دیدم من در زنی کہ میخواست سجدہ کرد چنان بماند سجدہ کرد پس او را فرمود سجدہ کن و سجدہ کرد و سجدہ کرد
 از سبب آنرا کہ او سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد
 کہ در آن وقت سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد
 برات و فی بر شد کہ ایہ ... در بار ما دوت بر توبہ ... در حالت آنرا عدم بوجوب پیش ازین مقدم بود و متقی و
 سوره انجیل بخاوسے و سجدہ ... در روایت ... کہ گفت ... پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سجدہ کرد و سجدہ کرد
 و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد و سجدہ کرد
 مدت من مسجود گشت ایہ ... در آن وقت ... در سبب توحید ... در سبب توحید ... در سبب توحید ... در سبب توحید ...
 پس کہ ... در روایت ... در روایت ... در روایت ... در روایت ... در روایت ... در روایت ... در روایت ...
 ما سے رسید نا تا تو شکر کا چون و انشائی را بی بر سرہ نمیند ... و ترمذی سے گشت کہ روایت ابن عباس حسن صحیح است عمل
 ابن عباس سے نزد بعضی از اہل علم مرد بعضی در فضل سجدہ است کہ آن اکبر اسامین است و قول اول صحیح است و قول ثانی
 صحیح است یہ ہمین سنہ ۱۱۱۱ سوره انشق بخاوسے و مسلم از بوسلمہ آرد ... انکہ یہ سبب یہ را دید کہ اذا السمار انشق فخرہ و سجدہ
 گشت یا با سبب یہ کہ سجدہ کرد و سجدہ گفت کہ نہ سجدہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دیدم کہ سجدہ میکرد درین سورہ سجدہ
 کہ در وی در روایتی دیگر آمدہ کہ او سریرہ گذار نماز عشا را و خواند دروسے از اہل انشق سجدہ کرد و گفتند
 ایہ ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ...
 ترمذی ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ... کہ در روایت ...

واقرا باسم ربك دور روایت نسائی آمده که سجده که ابو بلتره زعفران و کسیکه بیشتر است از ایشان در اذان السعادت و اقرا باسم ربك
 و بالجمله در سجده کمانی صحیح و در انجم و نشفت واقرا خلانی هست و در ماوراء آن اتفاق صحیح و مختار در اثنان نیز اول و ثانی صحیح ثبوت
 سجده است از نیت گفت مصنف تو شیخ شد که در الم منزلی و در و در انجم و در اذان السعادت و نشفت واقرا پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم
 سجده ده و عمر بن حاص چنانکه در سنن ابوداؤد آورده گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم پانزده سجده در قرآن مرا امر فرمود
 و بخوانید سجده در فصل انجم و نشفت واقرا و دو سجده در سور حج کسب مخرج پانزده باشد لیکن ثانی صحیح نزد حضرت است نشده
 چنانکه معلوم شد باقی پانزده سجده و ابوالکریم را و آنچه ابوداؤد و ترمذی روایت کرده اند با پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم سجده کرد

در باره موضع صحیح ازان در فصل نبود آن یازده در اعراف بود در عدد و کل و بی اسرائیل مریم و حج یک سجده و در قرآن و نقل و نقل و نقل
 و در حج سجده این حدیث متمسک المم مالک است و لیکن صحیح عن ابی هریره بروایت ابی جعفر الاثریست که از سجده و فی روایتانما سجده تا

صحیح النبی صلی الله علیه و آله و سلم فی اقرا باسم ربك فی اذان السعادت و چون اسلام ابو هریره متاخر بود در سنه سی و پنج هجرت
 در غزوه خبیر علمای این حدیث را حجت ساعدت و حدیث ابن عباس را که ابوداؤد در روایت کرده است پیغمبر رسول الله سجده نکرد
 پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فی فصل من تحول ازان باز که گردیده آمد وی صلی الله علیه و آله و سلم ای المذنبین انما یسبوه
 مدینه اگر چه پیش از تحول مدینه در مکه در و الحکم سجده کرده بود و در این حدیث ابن عباس که نفی سجده در فصل میکند نسائی و معارض
 قول ابی هریره را که گفت در نشفت واقرا در فصل سجده کردم یا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و اما این حدیث را استقاظ کرده

انما یسبوه در سنه و آن یعنی حدیث ابن عباس معتبر است ابن جبر که از شاخه پیغمبر علمای حدیث است گوید که این حدیث
 شکر است و حدیثی که از علمای این طائفه است گفته استناد وی قوی نیست که قال ثینی و نیز ابو هریره استست زیرا که
 وی اشوات سجده میکند در فصل و این یعنی ابن عباس ناتی است که فی سجده ازان میکند و غیر مستقدم است در روایتی که با
 زیادت علم است که مانی نیست نانی خبر از عدم پس میدید و در حقیقت چهار عدم اطلاع خود میکند و مثبت از امر حادث اعلام میکند

و آگاهی سید با اطلاع خود بان چنانچه در علم اصول نقد مقرر شده است اگر گوئی که شیخ ترمذی حدیث ابی هریره بر حدیث ابن عباس
 مان کرده است و حدیث ابن عباس معتبر است و او خبر نقلیست و آنکه در روایت کلام گفت که چون اسلام ابو هریره متاخر بود در عرض
 ازان چیست و حال آنکه جواب بی آن تمام است بدانکه آن اشاره است به سبب بوجوب دیگر برای استخفاف است این ابن عباس یعنی

چون اسلام ابی هریره متاخر است آنچه در حدیث روایت کند نیز متاخر است در روایت همان منقول است سلام روایت کند پس صحیح
 مر آنرا اگر گوئی که اگر چه این سخن بعضی از مستقدمین گفته اند ولیکن در قول و در روایت آنکه بعضی مختصرا از متاخرین گفته اند
 که در متاخر اسلام بحالی تا حکم حدیث و سه لازم نیاید و موجب نسخ حدیث سابق نگردد و چون بحالی متاخر اسلام

حکم این راستند باشد از صحابی دیگر که مقدم است و از و در حدیث که در حدیث است و در حدیث است و در حدیث است و در حدیث است
 که روایت بحکم صحیح کند و ابو هریره در چهار روایت به حدیث است و در حدیث است و در حدیث است و در حدیث است و در حدیث است
 است و اذان السعادت واقرا آنکه آنکه ابن عباس میگوید سجده نکرد و در فصل ازان باز که مدینه آمده یعنی آنکه در حال برین بود
 که موافق ابی هریره آنکه حکم سابق بدان میکند یا علی الاجمال خبر میدهد معنی نسخ آن بود که این حکم سابق بود و در حدیث غیر

این عباس حکم تا بیدار در حکم مؤبد صحیح نسخ بود پس معارضه میان حدیث ابن عباس با ابو هریره نانی مابده و حقیقت حجاب
 همان فرق نسائی و اثبات بود یا بعضی و قوت اسناد دیگر آنکه گوید که از قول ابن عباس من تحول الی المدینه تا بیدار حکم لازم نیاید

کما هو الظاهر

بلکه ابتدای این حکم را بیان کرد و از آنست که آن ساکت است تا آنکه از آنکه حاصل در فضیلت روز جمعه و عبادت پروردگار
 علیه و آله و سلم در آن روز مشهور در جمعه هم می رسد و سکون بیم و غم آن سیوطی گوید و فتح بیم نیز آمده و در حال کسرتان نیز حکایت کرده
 و این روز را در جاهلیت عرب و بفتح مده و هم را و با سه موده خوانده اند و تسبیح مجید بعضی گویند از آن جهت است که اجتماع آفرینش
 و تمامی آن درین روز است پس پیشین عالم از روز یکشنبه ابتدا کرد و درین روز مجموع و تمام شد ازین جهت است که او را جمعه نام کردند و ازین
 حکم کرده ابوحنیفه از آن عباس و در اسناد او ضعف است و این خبر دلالت کند بر تعیین ایام و ماهی آن پیشین از خلق میراث
 و درین وقت آن خالی از اشکال نبود و الله اعلم و بعضی گویند از آن جهت است که پیش از آن در روز جمع و تمام شد و او را ایام گویند
 این قول را احمد و ابن خزیمه از حدیث سلمان و ابن ابی حاتم و احمد از ابی هریره و ابن قولی صحیح ترین اقوال است و در حدیث
 ابی هریره که مابعد معلوم شود که تسبیح مجید بحجت اجتماع امور عظام است در روزی که یکی از آنها خلق آدم است و این آنست از
 تسبیح بحجت خلق آدم و اجتماع اجزای او هم و نیز گویند که کعب بن لؤی جمع میکرد درین روز تو را و تو را و تو را و تو را و تو را
 و امر میزد و تعظیم حرم و بر میزد او بر آید و تسبیح آخر از آن است که حرم گشته که تسبیح مجید بحجت است و در روزی که سرای نماز
 و این قسم اسلاف است در جاهلیت نام او عرب بود و جمعه تحقیق آنست که عرب به نام قدیم است در جاهلیت در جمعه اهل بیت
 تعبیر دارند آنرا بحکم چنانچه تغییر دادند آنرا نامهاست به قدر آن نامهاست قدیم این بود اول استخوان چهار بار و بار و شش و عرب
 شده و این روز را در زمان جاهلیت نیز شرفی واقعه ایست که بود در روز اسلام بفضائل و حصان و مذکور کرد دنیا را
 یافت من الی سریت روایت کرد مسلم از ابوهریره قال گفت ابوهریره قال رسول الله گفت بغیر نه ایست الله علیه و آله و سلم
 نشاء الله من اجتمع گمراه گردانند خدای تعالی از روز جمعه یعنی راه نمود بد ریافت او و قبول حق و قبول حکم آن تالی تعبد
 در روزی که آن قلنا کالی را که بر نزد پیشین زامر او بود و نصاریه اند که باقی از اهل بل و کتب سابقه ایشان اند و کاتبان
 لیهن و ثابت مقررند مریود در این بیت روز شنبه و لکن نصاریه یوم الاحد و نصاریه را در یکشنبه حدیث کرده اند
 که در گمراه گردانیدن ایشان از روز جمعه است بعضی گویند فرض گردانید پروردگار تعالی ایشان و بعد که در بیاد است درین
 معجزه و امر گردانید و در جمعه عبادت و شکر گفت پس بخانند کرد و در روز زینب و اما آورده اند و احتیاط گردانید بود در آن
 شبانه او تمام نمود بگویند روز شنبه است آفرینش سب و نصاریه روز یکشنبه را که وقت است و آفرینش است و اکثر سرانند
 که فرض نماید دید ایشان روز جمعه علی تعیین بلکه کرد و سبح و تعیین آن با حتما است حتی که روز جمعه نورند بود و بود
 سبب را که سدوم است و در روزش قطع عمل است و حق نخا نند و روزی که از شغل آفرینش پس خلق را نیز با یک
 در متوالی و صلح عرض سود و نافع شده و ترک کرده است و در آن وقت استغول باشد و نیز نور و در با صند
 نصاریه یوم الاحد را بر که است روزی که است نه بر در گذارندالی سده ای آفرینش از وی نور است این روز را بر است
 مستقیم و شکر کند و آنچه در حدیث آمده است که در یوم هم برین علمم اگر چه بطایر بر معنی آن است اما او نیز
 سر بر او دست عمل کرد یعنی در آن که شد بر ایشان احدی بود و ریاست آن در تعیین آن با حتما و بر سر آنست و در جمعه
 نسبت این نشاء الله بر آنست و در پیای کرد و نمر تعالی اسلامان را نند تا پس راه نور و از آید و جمعه نامهاست
 بود در آن وقت آن در آن من نیز معلول مریود و سبب است یعنی هرگز این است و احدی است و این روز بهیچ
 از این معنوا آنرا که حلوت و یوم جمعه و در آنست و اگر آنکه در ایشان را با او تر و تعالی است و در روزی که

این حدیث در بعضی نسخ است و در بعضی نسخ نیست

در روز قیامت در روز سابعه السابقون المقضی لهم انما و ایم ما که در میشود ایشان را بدخل جنت قبل الخلق پیش از
تمامه خلق و فضائل و کمالات در رخ تکالیف شاکه در دنیا این است با حاصل است چون هنوز تکلیف و ثمرات آن در آخرت
آنها داخل مقدم اولیت در روز قیامت داشت و از تا خود دنیا همین وجود و شریعت اراده نموده در احوال دارد که مقضی لهم
قبیل آنچه اثنی بیان ملت اولیت در روز قیامت باشد و آن فضائل و کمالات در رخ تکالیف شاکه را داخل در آخرت از این دنیا
نه تا عالم دوی من ادرس بن ادرس یفرقه قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم ان من فضل ایا : یوم لجمه سستی که از جمله
فاصلترین روزهای شمار و جمعه است ازین حدیث معلوم شود که افضل ایام بسید است مثل روز عرفه و عیدین و شمال آنها
و روز جمعه یکی از جمله آنهاست و اختلاف است ظاهر از روز جمعه و عرفه که کدام یکی ازین دو افضل است و بر هر تقدیر جمعه یکی
از افضل ایام است زیرا که درین روز شوق پیدا کرده شد آدم و حوا درین روز قبض میرانیده شد آدم خدیگه و درین روز
نقشه نمود که برای بیست و شش روز است و بعد از آن تا ثانیست و فی الصلوة و دروی است صحت مراد بدان نفی او است که بر
موت در این هر ت را در اشد و مقدره تا بود اگر بگوید که زیاده است از هر روزی و فی الصلوة است که در این روز
برای سه روز است : روزی از آن روزی که در آن روز است پس فی الارض و دیگر یک ساعت و در چهار ساعت و فی
آخرت فاذا هم نیام میظنون و وجوه دیگر در روز جمعه است از هر سیلون و نفی دیگر بود که ان هون و من
در روزی ان و سایرین است تا چهار روز بود که در آن روزی همسوزن و من فی السموات و من فی الارض پس همچون نفی پیش
و عابداً آثار و نوح گوید این را مقدره است و از یاد میبرد از آنچه او در فرج شود و در منشا سے او صحت و استراحت و عطف
از شرح حدیث گویند که مقصود از ذکر ایام بیان چیز است که واقع می شود در آن روز از امور عظام و این نیز نوعی از
ست و الا در اصل قبض آدم در قیام ساعت چه فضیلت باشد در حوا پیش آمد فضیلت در قبض آدم تقریب است بقرابت
رحمت و در قیام ساعت قرب از دعای جنت است و در این بر این خلیل عی نبینا و علیه الصلوة من رب کلین است و او چهار
از نعم الهی شمرده و درین خود و از کسی نیستی ثم بحسن و چون در جمیع فضیلت و دعا کثرت است پس بسیار و سبب برین است
در روز و در این روز آن صلواتی که بر آن است در روز و در نماز و در نماز و در نماز و در نماز و در نماز و در نماز و در نماز و در نماز
و آن موجب سپردن رضای من است از آنکه فضیلت و نعمت بالاتر از رضای من است در شمار از ذکر این در بیان حواس
حدیث و در فالتیاد و در سنن ابی حنیفه و در حدیث خبری که در حدیث برسد کائنات صحت است بعد از آنکه
واقع شده است از همین رضا سے آن حضرت صحت و در حدیث است : ایشان و در حقیقت اثر آن که کاس شکر رحمت
انوار است از حور مقربان آن حضرت صحت و در حدیث خبری که در حدیث برسد کائنات صحت است بعد از آنکه
صل و سلام علیه کما تحب و ترشده و چون آن حضرت است استر علی و اول مسلم قریش صلوة بر او و در حدیث خبری که در حدیث برسد
حیات و صلوات الله علیه و اول مسلم بعد از موت تا آنکه گفتند محابا یا رسول الله در میان عرض و چگونگی عرض کرده شود صلوات
عالمی بر تو و قد از دست او حال آنکه یقین برده بر رسیده شده و با منی تو در قبر یعنی بلیت دین تقصیر بر روی است
بیش از این کرده : پیشه قال گفت آن حضرت صلی الله علیه و سلم در جواب و رفع و جماعت : من زید و هم و در حدیث
نماز : من زید و هم و در حدیث خبری که در حدیث برسد کائنات صحت است بعد از آنکه
من است بلکه بین نسبت تا آنکه اخبار شمس است : من زید و هم و در حدیث خبری که در حدیث برسد کائنات صحت است بعد از آنکه

اینجا ملک کشیب بران نهای مشک فقیول الله صیوریدند که غریب برای اهل ذمت و توطیه فرید رحمت انارکم
من بروردگار شام که تربیت کرده ام شماره بانوع فضل و نعمت و قد صدق و در سه بختی راست کردم با شما و عده خود را
و او دم آنچه عده کرده بودم با شما و در آوردم مان را در پشت بریتانیا فاسلونی پس سوال کنید از من هر چه خواهید و عظم بستم
شماره بقرون پس گویند ایشان ربه ای پروردگار ما سالک سوال میکنم ترار منو آنک رهنای ترا که برین مطالب و مقامات
و نعمت فقیولنچ پگویند پروردگار تعالی قدرهست حکم بختی و لای بی ظلم از شما و کم در شمار است ما نمیشتم هر چه آرزو کنید شما
و در سه فرید و در من است زیادت در هر چیزی چو نمهندا که حق و در جات فضل و رحمت وی سبب نهایت و سبب اندازه است
اول که در پشت مان را آورد و برابر نعمت بر ری ایشان بکش و در فاسه و برابر اطلبیدند که مبادا اعطای این نعمت به شما
باشد چو بر نعمت بدیدید بقرون بر فاسه و می باشد در منی نعمت است اهل رضا مرلی است تعالی و چون مقدر شد که رحمت
بعد از آن در فاسه که ما که است فتم پیر اهل بیست یچون آنچه دوست دارند از تمیز را لیا عظیم از رحمت آنکه
سید پیدوزین روز که اس غیر پروردگار ایشان از نیکی و خصم من که گردانند و سبب بر چنین فضل و کرامت و انجاست
در هر روز چه روزی چون نشان دوست دارند چه را که در روزی که این نعمت میس تند و با چه آرزو دارند که در هر چه
احیین شود گفت پس روزی که هر چه آرزو کنی بر من زیجالزم آید که تا این بچسبید روزی که شما را احصاء و انشاء
و لا استار و آتی چنانکه است و آرزو است که استوی فید رب علی اعین بر آمد و در سه پروردگار تو
تبتک عالی بر او نشدیم هر روزی در داری و در من مند پروردگار سچانه که است بر آمد و آرزو حکام را و در من خلق کرد
چنانچه بود تا نشان عداوت و در وقت و نشدید از آن سلطنت بر تخت بنامد و بر عایا حکم را نشان ظاهر معنی کلام
و مرا و نسبت آید و در این وقت در دست و حقیقت است و عداوت منی ترکیب آنست که در سه تقاسم با و نشان
روز نما - من معنی خود را به دست فاسه است عرب پیران خرنند که را و تحت ملک سلطنت کنند گویند و
روز - سید بر استیج بنی روزی که پیران بر این عبار است که چنین تصور است ملک و سعفت است همچنین اگر خوا
یک را جور مدت نشد که بر بندید او مسو طرات بود دست رسه فراخ است اگر سید بر ادست نبود در اصل خلقت یا بر بند شده با
گویند به تیر و دست در است و گنایب آید در دست تا من دارند هر چند در شمیر است بود و بند شمیر از قرآن نامی بر آید
است آرزو زبان منی همچنین است و فیه خلق آدم و فیه قوم الساعه و در روز جمعه سید اگر در شده آدم و در
برای مسو حیا سعادته را است را است در مسو خود را است کرده است با بر این ابی در و در طرف آرزو جمع کرده و است
متنوع از هیچ و حسن و در مسو شکوفت متعدد روایت کرده فی الجمله هر وقت که باشد حدی عظیم استان است هیچ و مشق است
بر فراز که من ابی علی است این عظیم در زمان دوازده صفر شونده در روز شش هفت حقائق بسیار از تمثیل جمع و ساعت
با عینه مسو و نسیم و سه موم آرزو کشد مراتب و درجات من نیست تمثیل آنا شما بر از نور و ذهب استوای پروردگار
تعالی رتبه من بر مرتبه اینان ام و فیما ساعت در ز سید و از او بر تیره و در است که از حضرت رسالت صلوات الله علیه اگر
رسیدند که در هر چه عینی در روز حضور که اگر چه میگویند سبب سمیع به چیست فرمودان فیما زیرا که در هر چه بخش شد
طنان امور و صیانت است که اصل مسو او اندکی آنکه درین روز صیانت ساخته است عینه یکبار در خلقت پدیدتوانی طالب
آدمت عینه که در هر چه مسو سید و مسو شکل موع و طعی از طبع طینت آدم حباب و مصلحال فخر داشته ای این

میکنند با اینها حضور بنهید عرش را بین اخر هم میان پشتها سے ایشان یعنی میان ایشان و لفظ انظر را مقوم و زائد میگویند
چون هر جا که آدمیان مجتمع باشند و در هم نشینند پشتها بجانب یکدیگر دارند اتمام این لفظ و در عبارت ثاوت شده دست و گام
نظر اینهم لفظ تشبیه نیز گویند و نهادن عرش میان ایشان نیز تشبیه کنایت است از ظهور جناب عزت و سلطنت الهی و حضور او
در برابرگاه سلطنت چنانکه پادشاه بموکلان خود حکم کند که سخت بنهید تا بران بر آیم و حکم را تم و با خلق خطاب کنیم چنین طریق قیاس
و تمثیل الا سطحه عرش که بر مثال تخت پادشاهی است بر بنهید و حضرت رب العزت جل شانہ بران سراید و بر بندگان خود
خطاب کند فیکون پس میباشد اول ما یسمون منه اول کلامی که بشنود بندگان از درگاه عزت این کلام باشد که اسے
یا عبایا و سے بجانب من بیایید و رجوع نماید اسے بندگان من الذین اطاعونے بالعیب آن کسائیکه اطاعت کرده اند
مرا و عیب و لم یروونے و ندید و اندر او صد تو ابر سله و ایمان آورده اند به پیغمبران من و تقدیر کرده اند ایشان را و اوتجوا
امر سے و متابعت و فرمان برداری سے کرده اند امر را این تملط و مهربانی و اظهار لطف و کرم است با ایشان پیش از خطاب
سقدمه و توطئه است بر آنکه حکم خواهد فرمود و خطاب سے که خواهد کرد در رغبت فضل و احسان خواهد بود تا مدد و جان نبعت
ذوق و سرور متوجه آن خطاب شوند پس میفرماید سلوا سوال کنید و بطلبید هر چه خواهد بود لهذا ایوم الزیاد پس روز روز بید
کرم و انعام است محبت چون پیش مجمع و مشفق میشوند بندگان همه سله و واحده برین بک سخن که رضیانا عنی و خوسند
شیم ما از تو اسے و اباب کریم د اسے رحمان دنیا و آخرت فارض غنا پس را منی شو تو از ما که اهل مشفق و مقصود ما را شایسته
تیرج و انوار الیم پس رجوع میکند عذای تعالی بسوسے ایشان دیگر کلام میکند با ایشان و تاکید و تفرید دعا و مستغنا سے
ایشان کرده میگوید ان یا اهل الجنة ای اینکه بهشتیان ظاهر سن که من رضیم از شما انی لولم ارض عنکم که من اگر ارضی نمی بودم
از شما لم ارضکم و اسے ساکن نیکو دانیدم شمارا در سر خود که بهشت سزاوار است پس چون مشاهده کردید آثار ما پست
کرم را سوال کنید از من هر چه خواهد بود لهذا ایوم الزیاد پس این روز فرید است محبت چون علی و واحده پس باز اتفاق میکنند
برین یک سخن که رنبا و جنگ پروردگار بنا مارا و چه کریم خود نظر الیه تا نظر کنیم بسوسے او و بچشم سر برینیم ترانهاست مقاصد
و مستغنا سے مطالب این است که بالاتر ازین مطلوب نیست اجد این محل سوالی از وقت سوال ارنی انظر الیک
این بود سوسے علیه السلام پیش از وقت طلبید لاجرم مجروح زخم تن ترانی شد و چون وقت در رسید بعد تعلق مهر با
خود بر سوال آورد و عفا کرد تا سعد م شود که اهل وصول و حصول مسوا و مامول وقت است هر که پیش از وقت طلبید و
بیش از قسمت خواهد خورد و زگر دو شمشیر و حباب نیر که مطر و اجابا الا بان تجھے به یکشف پس دور کند حق سبحانه و تعالی
تکلم بکب آن مجابا را که ران دیدار بود و قبله لولم پس تجلی کند عزوجل مرا ایشان را و نماید خود را بے پرده صفتا هم من خود پس
پوشد ایشان را از نور جمال و جمال و سے سبحانه تا سله شے چیز سے که لانا عنی ان لایحقرنوا اگر نیرفت قضای و شعی
برین که نسوزند ایشان و باقی مانند در بهشت که جاسے نما و زوا نیست لاحقرنوا هر آنه سے سوختند و مستملک میشوند
یا یتشاهم من نوره از جهت اجمیع پوشد و درگیر ایشان را از نور عظمت و جلال و سے سبحانه ثم یقال لهم بعد از آن که
شیرین بدیدار شدند و منور بنور جمال و سے گشتند گفته سے شود مرا ایشان را از جلالی منازل کم اکنون باز گردید بنیاز از خود
این نیز از جمله لطف و مهربانی است به بندگان چه و انکم در درگاه عزت و شوق و مستغرق نور ذات گردانیدن نه طاقت
توانا ایشان است بر و ندوزمانه جمال عزو بانایند و بیایند و در پرده سے صفات که محالی و مزایا سے آن نعیم خبیت

مشاهده نمایند و مستحق و مستعد تجلید دیگر شوند مشهور و خود در هر دو صورت سیئه است تفاوت در کیفیت است و مستحق غیر حیوان
است سزاگرم پس باز آید بسوسه منازل خود و قد عطف و حال آنکه بجهت حق داده شده است کل واحد منهم هر یک از ایشان
را در وقت این تجلی بضعف علی ما نوافیه و وجهه دراز بر آنچه بودند ایشان در این از حسن جمال او اینست در شبست چه آن نوافیه است
و این نوافیه است غیر حیوان الی از او چه پس باری آید بر زوایج و زنان خود و قد عطف علیهم و حال آنکه تکتی پوشیده شده اند این مردان برین
و این عفتنا علیهم پوشیده شده اند این زنان برین مردان یعنی نمی توانند دید یکدیگر را و نمودند نیشونه بیکدیگر یا غشیم من نوره
از جهت آنکه پوشیده است ایشان را از فرقی و تافتها است ان نور بر ایشان فافه از جوا چون جمال خود باز آید و زمانی بران
بگذرد و ترا داد انور فرود می نشیند آن نور دوسه رود نور و غلبه دوسه حتمی بر جوا الی صورت هم اتی نوافیهها تا آنکه باز می کنند
و رجوع میکنند بسوسه صورتها خود که پیش ازین بران بودند و یکدیگر ایست بیند و سه شناسند گفتو آمد از و اجم
پس میگویند ایشان را از زمان ایشان نقد خرم تحقیق بیرون آمد بودید شما من عهدنا تا از نزد ما علی صورت بران صورت
و میباید که در شیتد و رجتم و باز آمدید علی غیر بار غیر آن صورت و بیات یعنی این حسن و جمال پیش ازین خودند است و کجا
آوردید خیر چون پس بگویند این مردان دلگ آن حسن جمال که پیدا شده است ما را و دور است از ادراک او و ایا و ایا
ان اشرف حجت آنست که پروردگار عزوجل سبحان تجلی کرد و نمود خود را برای ما فنظر نامه پس بدیم ما از ذات مقدس و
انچه دیدنیست قال گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم انه بدیستی کردی تقاسم و اقدر سوگند بذات پاک وی ما احاط
بخلق احاطه و ادراک نکرده است و نرسیده است بکنه ذات وی هیچ مخلوق و لکنه و لیکن و سه جل جلاله قادر است تحقیق
نموده است ایشان را من عظمته و جلاله چیزه از عظمت و جلال خود ما شاهدان بر هم آنچه خواست که بناید ایشان را قال
گفت آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فذلک لانه نظر نامه پس این معنیست مقصود و مراد جبرئیل از قولی و سه که گفته است
بطریق حکایت از بندگان نظر نامه که دلالت دارد بر آن که مرسته و منظور نور عظمت و جلال است که ناشی شد و نمود از وی تقاسم
و تقدس نگویی که از اینجا ظاهر شد که ذات حق مرسته نشد بلکه عظمت و جلال وی در آن خود صفات اند و مشاهده صفات در دنیا
نیز بود زیرا که سیگیم احاطه را نفعی نرود و رویت را و حاصل در دنیا مشاهده عظمت و جلال بول بود بچشم و با تجلی چیزه بناید
که حقیقه هر قاتوان گفت که و سه حق است و احاطه در ریاضت کند آن مرسته دیگر است و اگر این معنی کسی را در دنیا
حاصل بود فرق آنست که بدل بود بچشم شلا عقلا میگویند که آنچه مرسته است از جسم ضوئ و شکل لون است نه که حقیقت جسم
و اینها هم صفات است و با وجود آن و عبت میگویند آنرا دید و با تجلی احقاد باید کرد که مومنان خدا سه را جل جلاله در آخر
بینند و از کیفیت آن ساکت ماند این قدر بس است قال گفت جبرئیل علیه السلام با مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم فتم قلبون
پس بشتیان میگردند و میغلظند نه مسک انجته و رشک بشت و عادی و که تقاسم است در دوستی کل سبته ایام
در هر هفت و هر روز جمعه بضعف علی ما نوافیه دو چند بر آنچه بودند در سه قال رسول الله صلی الله علیه و آله و فذلک قوله
پس آن حصول نعمت دیدار و مضامعت او در هر جمعه معنی قول حق تقاسم است که فرمود و فلا تعلم نفس ما انا فی لهم من قره اعین
خبر او ما کافر میدوان پس نمیباید هیچ کس که چه بنیان داشته شده است هر مومنان را در پرده عیب از آنچه سبب است
ایشان است از نعیم بشت و دیدار پروردگار تقاسم و تقدس و اینهمه جزا سه اعمال ایشان است که در دنیا کرده اند و
و در روایتی مضمون این حدیث باین لفظ آمده است که گفت فاذا کان یوم جمعه من ایام انا فخره پس چون شاهد جمعه

اندوزد که آخرت بسط کریمین عرشه اسکرتیبه فرد و آید پروردگار بقاس از عرش بسوسه که سخت عرش است
 تاویل بسوی طمانی خایه بود که در روز ربانی در وقت سرگشته اند و بخت اکرست و کر و کره همیشه که بسته نمیا بر من تو بر من با از نور
 میجایس علیا البقیون پس با شنیدن بران منابر نور چشمه ان و بعین المنابر که است من و سب و کر و کره و همیشه از آن منابر
 بکر سیهما از فیما بس علیا البقیون والشهدا و پس می شنیدن بران کرسیها طوطا صدیقان و شهیدان و بسط و ایام الفوت
 فرود می آید ساکنان فرما و ایالاتا که در بهشت اند من عرقم از فرما سے خود میجایسون پس شنیدن اهل عرفان علیا البقیان
 المسک بر تها سے مشک لایرون می بینند و منی دانند اهل عرفان لایل المنابر و انکر است بر اهل منبر با و کر سیهما را انصاف اهل انیس
 زیادتی بر خود میجایس بر چند مقام اهل منابر و کر است است در جنت از پایه اهل جنت که بر تها نشسته اند با و در بهشت
 و مرتبه خود چنان محفوظ و درست اند که بر علو مقام و بکر ان حضرت شیخ نور محمد در می برند درین از خواص بهشت است که با و در جنت
 در جنت و تباین مقامات هم کس بمقام خود راضی و شاکر باشند و فرقی و حسد نبرند و حضرت شیخ نور محمد و شاکر در تها نشسته اند
 لازم آید و بهشت جاسے مذاق خود تم قیدی کمزیر و جلال سپر ظاهر و منور مشهور و بکر و کسب مانع اندازد از جلال
 اندر سبب قیفا ایس بگو بد سلوکی سوال کنید از من هر چه خواهید بفرمایید با منم پس که بند سبب اینجاست تفاوت با جلال
 بودا میگیند که این با شش از دنیا رسد ای پروردگار قشیده است خایه گویا و در جنت است در امت ایام از سر
 تقریر بگوید که از راضی بتم نیوا پس بگو بد سلوکی سوال کنید مراد ما کو می آید و ایام بکر در بهشت است
 بکر با منم سبب طمانی و بهشت بر تها یعنی هر چه که در دنیا نخواست و در دنیا نخواست و بهشت است
 میزند و تعدد بکر با و در دنیا می کنند برایشان پروردگار با همین است و بهشت است در بهشت
 برهه اذن محبت در پیچ ایش و صفت آن را شنیده و لا خطر است قلب ایش ظهور کرد در دنیا با این
 بر دل پیچ در سر و نو آید و خیال و سه و کمال که بون صورتها سے خوب و تبانی آوازها سے مرغوب و شبانگه خاطر
 خوش و در روز قهر بر رخ اجبار چه ترکان میزد پروردگار جبار از حاسه و اند من کر سیهما از است ذوال سعید بسوی عرش
 که نزد آن کرده بودان که بسته بر رفق اهل معرفت و بالاب و بدایه بود اهل جنت بسوسه از فرما سے نو که بود در اذن
 تها سے منکا است و آن فرما افواج اند و نفاست خود من و تها سے بیضا ز فرما سے بر و اید بسید رسیده بود
 برای هیچ بیان نهد تا و انهار خوبی است یا مراد کمال سفید سے به شدت اوست و همچنین در قول وی او خوتت بر ایا فرشته
 است از یاقوت سید روز مرده تها یا زنده است از زمره بنبر پس هیا نیست در آن فرما قنم شاکه و راه هم و نه هیچ
 صیبا محروم فیما از نا بار و است در جنت جو بیاسه و سه مستلکته و در بعض نسخ مستلکته فیما شمار با او میزان است
 در سه میر با سه او فیما در سه از و اید و فرما او ساکنان قابل گفت جبرئیل با حضرت صلوات الله علیه و آله و سلم قابل البقیان
 اشتیان یقینا فرود که از جنت بر بهجت است پیشه بهشت و در بهشت برود جبرئیل بنیا شرازل الدنیاسه الدنیاسه هر چه عیال
 با پیدا دینا در دنیا باران مید خیرات ربک صفا عادت کریم و سنت قوم حضرت نبوسه صلوات الله علیه
 و سلم آن بود که روز تها از آن تعبیر کرد سے و بانواع هم و شریف مخصوص مشه است و خود رعبا و ان گوناگون از
 روز تها در و وفادار و مسلم و شاکر آن محفوظ کرد انید سے چنانچه این خواهد شد انشاء الله تعالی و علمای اود و
 در سعادت روز جبر و در عرفه بعضی سید روز عرفه افضل است از جنت و در و احادیث میجو و فضل آن روایت است از افاضه

کتاب

گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم هیچ روزی نیست بیشتر از روز عرفه در آزاد کرده شوند و روزه بندگان و یا لشکر و فرزند
 میشود پروردگار تعالی از بندگان و مباحات میکند با ما آنکه با ایشان و گوید که پروردگار تعالی ملائکه را بر خشییدن گناهای بندگان
 و نیز آمده که دیده نمیشود شیطان خوار شود و رانده تر و غصه خوردن تر و هیچ روزی از آن چنانچه در روز عرفه جنت نازل است و غنچه
 سحابان بندگان مگر آنچه دیده شد در روز عید که روز نهم شوکت اسلام و قوت و عزت است این بود نیز آمده که فضل الهی در چهارمین
 عرفه و بعضی میگویند روز جمعه افضل است از جهت احواق احوال و در فضیلت آن مثل قوله صلی الله علیه و آله وسلم ما طلعت
 الا غربت علی یوم فضل من ذوق علیه صلوة و سلام یوم همه سید الا ایام و عظمایا صده شده و احادیث درین معنی بسیارست با طرق
 متعدد و نیز آورده که در روز جمعه ششصد هزار کس از این روز فرج آید و نیز آمده که شب در روز جمعه است و چهار ساعت است
 در هر ساعت شش صد هزار کس آزاد گردد و در این احادیث آمده که هیچ کس نبود که درین روز مغفول نگردد و آشنائی که قائل اند با
 عرفه تخصیص کنند ایام را در احادیث روز جمعه بر آنکه در بعضی احادیث واقع شده که سید الا ایام یوم عجمه و عظمه
 من یوم انحراف الفطر استیناسی با این معنی است که توان یافت بحجت محمدی ذکر روز عرفه با وجود قریب به بیست و پنج حدیث در صحیح
 بعضی گویند که روز عرفه افضل ایام هست است و در جمیع فضائل این سوره در یومها آمده که در فضائل این روز عرفه است که موافق نبی
 با روز جمعه و حج درین روز افضل است از بقا و حج در غیر روز جمعه و درین حدیث محدثین را مشاهده است که در آن روز حج ابرو
 چیز نیست و یوم الحج اکبر که در قرآن مجید و تفسیر و مراد بدان حج است مطلق و در صحیح بخاری و صحیح مسلم و صحیح ابوداؤد
 ان در فضل و شرف حج روز جمعه شب و نهار بود از جهت جمع شدن رمان و مکان و وقت و در صحیح بخاری و صحیح مسلم و صحیح ابوداؤد
 علیه و آله و سلم نذر روز جمعه نذر نماز در حدیث صحیح آمده که چون عرفات بگذرد ایام پروردگار است و در کتب
 عجب است از مسلمانان که این روز را در جمیع کتب حدیثی و کتب اربعه و کتب معتبره در آن روز و در آن روز و در آن روز
 عرفه و جمعه و روز نهار و شب و یوم صلی الله علیه و آله و سلم بود و در آن روز و در آن روز و در آن روز و در آن روز
 از زبان مسلم و غیر ایشان آن را روایت کرده اند اما اگر این افضل از آن حدیث است که در صحیح بخاری و صحیح مسلم و صحیح ابوداؤد
 قیاس نیست و قد سبق ذکره و گفته اند که مراد حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم خواندن این دو سوره در صبح روز عید است
 مت بدو آنچه این دو سوره است بران از آن پیش از دم علیه سلام بر سر دعا و هفت خلعت را بپوشانند و در حین آن در حین خواندن
 پنجاه فصل قرأت در نماز گذشت و بعضی ایشان بجهت اشتغال سوره الم تدریج را بجهت آن که در آن روز و در آن روز و در آن روز
 دو سوره تخصیص روز جمعه بود سوره در یاد حضرت خضر و شمع در یاد روز که محل همه رقامت و در حین آن حضرت قرآن است
 این و بعد از قبول نماز دو سجده بر سر و در سجده چنانچه بعضی که در آن برود و آنرا گویند که ما خود بجز سجده بر سر
 مقصودست صورتی دارد اما آنکه اگر خواند این دو سوره سید او میسر نشود بوی این سینه سوره و تم تزییل سوره در سجده
 دمشق بر سجده بود و در رحمت اولی و تقصیر از این سوره و آنکه در آن روز و در آن روز و در آن روز و در آن روز
 سجده کنند از سوره سجده در رکعت دوم و بعد از آن سوره خوانند و آنرا در آن روز و در آن روز و در آن روز و در آن روز
 بر سجده است نه تذکیر و از جهت میگوید که این جمعه ناست است از هر مطلق بر سر خواندن این دو سوره درین روز و
 آنکه تعیین این سوره درین عمل منقول و منقول است از سلف که هم ایشان بقرآن مجتهد است و نیز عمل با این معنی آنست که در
 زانچه آن بعضی گمان برده با وجود آنکه قرأت بعضی سوره و با جمله قرأت این دو سوره در نماز صحیح از خاص روز جمعه است

صحاب کتب سته الا تریه سے از ابی سعید کہ گفت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم غسل جبہ واجب است بر سبایع و در
روایتی بر سر مسلم و مسواک و ساس طیب اگر بیاورد گفت نماز با غسل گواہی سید ہم کہ وی واجب است و اما مسواک طیب
و اللہ اعلم واجب است یا نه ولیکن اینچنین آندہ روایتی کہ اتقی صحیح البخاری سے در موطا از اسبے ہریرہ آورده کہ غسل جبہ واجب است
بر ہر مسلمان مثل غسل جنابت و نیز از اسبے ہریرہ آندہ کہ پیغمبر خدا فرمود صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حق است بر ہر مسلمان کہ غسل کند
و ہر ہفتہ و از حنفیہ آندہ کہ گفت لازم است بر ہر مسلمان رختن جبہ و لازم است بر ہر روزندہ جبہ غسل و ترمذی سے گفتہ کہ درین باب از ابن
عمر ابی سعید و جابر و برادر عائشہ و ابوالدرداء و نیز آندہ روایت این حدیث است کہ گفت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر کس کہ
پہنچنکہ احادیث ظاہر در وجوب غسل جبہ در روایتی احادیث دیگر در وجوب آن گفتا بوضو و نیز واقع شدہ چنانکہ ترمذی سے و ابوداؤد
و نسائی از سرور بن حذیب آورده و زر کہ گفتہ رواہ الخمسۃ الا ابن ماجہ کہ گفت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر کس کہ وضو کرد
روز جبہ خوب کرد و نیک است و ہر کس کہ غسل کند پس غسل فضل است گفت ترمذی کہ درین باب از ابی ہریرہ و عائشہ و انس نیز آندہ
و گفت حدیث صحیح حسن است و عمل برین است نزد اہل علم از اصحاب پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تا یکیک بعد از ایشان آندہ
اختیار کردہ اند غسل بر روز جمہ و وضو را نیز کافی دانند انتہی و نیز بخاری و مسلم و موطا و ابوداؤد و ترمذی از ابن عمر ابی ہریرہ
آورده اند کہ عمر بن الخطاب خطبہ میخواند در روز جمہ کہ ناگاہ در آمد مردی از اصحاب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ از
مہاجرین اولین بود و در روایت ابو ہریرہ آندہ کہ در آمد عثمان بن عفان پس فراداد او را عمر و گفت این چه وقت آمدن
عثمان گفت مشغول داشته شدم امروز بجا سے و بخانہ ز فتم ناگاہ ندا سے جمہ شنیدم و ہم ازین راہ بسجده در آمدم و سچ تو گفت
مردم گری برای وضو پس گفت عمر الوضو و ایضا یعنی این اکتفا بوضو کردن نیز تفسیر سے دیگر است و گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم امر کرد غسل و وضو کرد سے از پنج معلوم کرد کہ صیغہ امر و لفظ وجوب کہ در احادیث واقع شدہ است برای ندب و
استحباب است نہ وجوب و الا عثمان چون اکتفا میکرد بوضو و عمر حیرت فرمایند او را بران و همچنین صحابہ دیگر پس گویا این جماع
شد بر وجوب وضو و احادیث دیگر نیز درین باب آندہ و امام محمد در موطا گفتہ کہ غسل روز جبہ فضل است نہ واجب و در روایتی کہ
آندہ پس در ہر جا یککہ فرمود غسل جبہ واجب است محمول بر تاکید و مبالغہ بود چنانکہ یکے در استمالت خاطر دیگر سے مبالغہ کن
و گویند حق تو واجب است بر من جمعا بین الادلہ و اقتران آن بسواک طیب نیز قرینہ است برین چه آنها با اتفاق واجب نیست
و با مجملہ قوم را در اثبات استحباب و سنیت نفس جمہ سے طریق است یکی ادعای نسخ وجوب کہ سابقا واجب بود بدلائلی کہ دلالت
دارند بران پس از ان سنج گشت بدلائل و ادلہ بران ولیکن ادعای نسخ بجد و احتمال سبب علم تاریخ درست نبود دوم انتہا سے
حکم بانتہا سے علت آن چنانچہ از حدیث ابی داؤد کہ از عمر کہ از ابن عباس آورده معلوم میگردد کہ مردم در اول حال تفسیر
وضو و پیش و محنت کش بودند و مسجد تنگ پست بود و روزی سے گرم عرق میکردند و بویاسے نافوش سے آندہ انداز میکردند
پس آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم امر کرد باغتسال و تنظیف برین و تطیب آن حتی الامکان پس چون وضو و سنج در حال
پیدا آمد و بویس مویں بر افتاد و از محنت و مشقت کشیدن فارغ و آسودہ گشتند و مسجد وسیع و بلند شد و از این کشیدن خلاص
یا فتند حکم بوجوب مرتفع گشت و انتہا سے حکم بانتہا سے علت درین آندہ است چنانکہ از قطع سهم مؤلفہا و غلبہ از خاتم این
نیز از ان قبیل باش گو سوم عمل امر بر ندب و وجوب بر شیت بقرینہ الالطی کہ دلالت بران دارند جمعا بین الدلائل و این سبب
درست ترمذی مستقیم تر است کہ این سخن و تصنیف در تالیف صحیح و در تالیف صحیح و در تالیف صحیح و در تالیف صحیح

آنرا پنج درجه نه تدبیرش یازده یا دوام غزالی ساعت اولی از طلوع فجر تا طلوع آفتاب تقدیر کرده و ثانیه تا ارتفاع زینت
 ما انبساط و راجعه تا سوغتن پای از گرسنه زمین و خامه تا زوال و در بعضی روایات بجای سه تکبیر تغییر نیز واقع شده و ظاهرش
 و بیشتر است با جره است که غیر زبور و بعضی گویند که تغییر پنج شوق از هر یک کسرا و اول شد بدیجیم است یعنی تلاوت ذکر شکر که در سینه
 مبارکت و مسامت بود یا اشتقاق آن از هر یک یعنی ترک منزل است یعنی منزل را تا وقت جمعه مجبور و متروک گرداند کنایت است
 از آمدن جمعه از اول روز و گفته اند که با جره سیر در وقت حرامست خواه در اول وقت زوال بود یا بعد و سه و بعضی استعمال
 تغییر در اول نماز نیز ادعا کرده اند و در مسجد نبوی صلی الله علیه و آله و سلم سجادات از وقت اشراق بگسترانند و مواضع سبتر که کعبه
 و انضلیت تمام از آن گذر آید و لیکن گفته اند این سجادات گسترانیدن و بجایه را از مردم منع کردن بی آنکه خود بروند و بگسترانند
 و مشغول شوند چیزی نیست بلکه نزدیک است که ممنوع و منهی باشد و با کمال مبارکت و مسامت بر آن نماز جمعه از مبدأ طلوع فجر
 و نهایت تا خروج امام خطبه و عبادت سلف در آن مختلف بود و لکن در جات ما علما و اولیاء علم خاصیت هشتم استعمال بصلوة
 ذکر و قرأت تا آن زمان که امام خطبه بر آید و چون انضلیت تکبیر ثانی باشد با بجزر از سه استعمال باین امر نخواهد بود و خانه
 نم خاموش شدن بر آن خطبه بطریق و جوب پیش بیشتر علما و امام ابو حنیفا از ایشان است و پیش بعضی بطریق استجاب
 امام شافعی از ایشان است و در مواهب لدنیه میگوید که از شافعی رو قول است و از احمد نیز روایت است و سه گوید که
 این عبد البر اجماع نقل کرده بر وجوب انصاف مگر اقلیل از تابعین چون غیب است انتمی در حدیث صحیح آمده است از ابی هریرة
 که حضرت پیغمبر فرمود صلی الله علیه و آله و سلم هر که گوید مصاحب خود را در روز جمعه و حالیکه امام خطبه بخواند خاموش باشم سخن
 شو گفت یعنی اگر خواهد دیگر را امر کند بسکوت باید که با شارت کند از همان لازم آید که از آن منع میکرد و این همین لغو و کلام بود
 چون از امر معروف است که اسطه و فضل است از سنت و محبت مسجد منع کردن و منع از آنها بطریق اونی بود که در افی شرح ابن الهمام ذکر انصاف
 در وقت خطبه و احادیث وارده در سه در کلام مصنف نیز در فصل خطبه نبویه بیاید و گفته اند که درین باب حدیث از ابی
 اری و ما بر نیز آمده در حدیث ابی هریرة حسن صحیح است و کل بروست نزد اهل علم که کرده داشته اند حکم در وقت خطبه و احادیث کرده اند
 در دو سلام و شتمت ماطس بعضی کرده و دارند و بعضی حضرت گفتند انتمی و در سبب امام ابو حنیفا است که از وقت بیرون آمدن
 امام بر آن خطبه تا شروع و سه در صلوة نماز و کلام هر دو حرام است و اگر در نماز بود امام در خطبه شروع کرد قطع کرد اندانند و خود بر
 و نیز صاحبیه بعد از خروج پیش از شروع در خطبه و بعد از نزول از منبر پیش از تکبیر اگر کلام کنند لابس است چه که است زیوت
 اخراج بفرض استماع بود و نیست درین دو وقت استماع و در جمیع ترتیبی که در کتب بعد از نزول امام حدیثی هم آورده است
 همان نماز که امتداد سه در در شام که قطع آن نیز و شروع خطبه بکنون نبود و بخلات کلام که قطع آن میتوان کرد و دلیل امام ابو حنیفه
 حدیثی است که از وقت خروج امام حکم بکومت صلوة و کلام کند و نیز کاسبی بکام طبیعت قطع کلام نیز میسر نگردد و امام مالک در مواضع
 آید از فرج الامام فلا صلوة ولا کلام و شیخ ابن الهمام میگوید که در بیعت غریب است و معروف است که این از کلام نیز حکم
 و میگوید که ابن ابی شیبہ در صنف خود از علی و ابن عباس و ابن عمر آورده که از ایشان گفته اند که از چه در نماز است و اما حدیثی که
 در بیعت امام و قول ابن ابی عمیر است در وجوب است تقلید و سه نیز از حدیثی که گفته اند که از چه در نماز است و اما حدیثی که
 در حدیثی است که از وقت خروج امام حکم بکومت صلوة و کلام کند و نیز کاسبی بکام طبیعت قطع کلام نیز میسر نگردد و امام مالک در مواضع
 آید از فرج الامام فلا صلوة ولا کلام و شیخ ابن الهمام میگوید که در بیعت غریب است و معروف است که این از کلام نیز حکم
 و میگوید که ابن ابی شیبہ در صنف خود از علی و ابن عباس و ابن عمر آورده که از ایشان گفته اند که از چه در نماز است و اما حدیثی که
 در بیعت امام و قول ابن ابی عمیر است در وجوب است تقلید و سه نیز از حدیثی که گفته اند که از چه در نماز است و اما حدیثی که

که حرام است در وقت خطبه کلام اگر چه ادب و عرفان باشد تسبیح و تهلیل و حرام است اکل و شرب و کتابت و مکروه است نشیمن طمس
 در اسلام و برودتی از انبانی یوسف مکروه نیست زیرا که فرعون است و بر او شمس آنگه فرعون است اگر در سلام اذن باشد از جهت آنکه
 در سلام ممکن است در هر وقت بخلاف صلح خطبه در روز و فرستادن روزی تا شامل تمام خطبه نشود و بعد از صلوات و حمد برای عطفه نیز
 در روز گوید و در روز شکر ایشارته چشم دوست مکروه نبود و هیچ در نظر در کتاب و در عمل آن تعلیم روایتی از ابو یوسف آمده است
 و نزد شافعی و احمد و اسحق و محمد بن کثیرین بحیثیت مسجد واجب بود اگر چه در خطبه آید ولیکن باید که ایجاز کند و در آواز سازد و مستند
 ایشان حدیث جابر است که در همین بطرف مقدمه آمده که مرده که نام او سلیم است در مسجد در آمد و بنشیند و آن حضرت
 علیه السلام در خطبه جمعه بود پس بان مرد فرمود بر خیز و دو رکعت بگزار و ایجاز کن در آن روز در خطبه چون تحیت مسجد
 هرگز واجب نیست در وقت خطبه بنویسد و بگوید حدیث من نماز در وقت خطبه اگر بگذارد مکروه باشد و مذموب مالک سفیان و
 و جمهور صحابه و تابعین نیز همین است که اقبال النور و فرمود آن حضرت علیه السلام شاید که پیش از روز و در خطبه
 یا مخصوص همان مرد باشد که در آن وقت و آنرا علم شیخ ابن امام گفت که شاید آن حضرت علیه السلام قطع کرده باشد خطبه
 نماز آنکه خارج شد آن مرد از نماز گفت که واقع همچنین است پناهند و گفته در سخن از حدیث انس آورده که مرده در آمد و مسجد
 و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خطبه بنوا پس فرمود آن حضرت علیه السلام و ای مرد اگر بگذارد دو رکعت و هر کس
 کرد از خطبه این حدیث مرسل و مؤید روایت کرده شده است و مرتب از روایت است خصوصاً که مرفوع نیز آمده و مخالف
 از معارض غیر موسسه است از نقل خطبه و اساک از اب و این زیاد است و زیاد است مقبول است انتی و در تکمله
 مشکوٰه نیز این حدیث از در قطنی ز محمد بن قیس آورده است و بعضی گویند که امر نیاز از آن مرد و رحمت آن بود که موسسه
 جابر داشت و فاس بود آن نماز علیه السلام علیه السلام خواست که از مرد احسانی نسبت بود به بود آید پس فرمود
 که میان جمع بر خیزد نماز کند او را بنیت در حال بی اطلاع شده و احسانی بگفت چنانچه این معنی بود جم آمد و جابه نوی دادند
 و این وجه مخالفی از بابی نیست و نیز حدیث دیگر در این مورد آمده که هر که در وقت خطبه مسجد در آید دو رکعت نماز بکند و بخیزد
 کند در آن ولیکن این منافات ندارد که در آن باشد بگذارد آن کس خطیب بحیثیت تدریس آن در سنت چنانچه معلوم شد
 از حدیث در قطنی و بعد از آنکه این صلوات در حدیث علیه السلام علیه السلام آن مرد را امر بگزاردن آن کرده نماز صحیح بود
 که از موسسه فوت شده بر آن حضرت علیه السلام علیه السلام آنرا بگفته است یا پس در روایت و کلام درین باب بجای طویل است
 در فتح الباری سے قبیل آکرده و آن در وقت بر خطبه بیست و چهارمین است و هم سورۃ الاحق درین روز خواندن
 چه پیغمبر علیه السلام فرمود من قرأ سورۃ الکہف فی یوم الجمعة کبر کبراً و سورۃ کعبه او روز جمعه صلوات نور فرود
 برای او نویسد ساحت قدمه از زیر قدم او ای همان اسمها و تامل ای آسمان بیفت یوم القیامه روشن شود آن مرد بان
 که ساطع کرد در روز و یار است و غفر له بین بهترین امر زیرا که در آن مرد را هر گناه صغیره که واقع شود از موسسه میان دو
 سه و طی این حدیث در جمیع الجوامع از زبان مرد و در آن روز از حکم دستدرک و از هر چه در شعب الایمان آورده
 من قرء سورۃ الکہف انما یومئذ من الشیطان و من یومئذ من الشیطان انما یومئذ من الشیطان انما یومئذ من الشیطان انما یومئذ من الشیطان
 در نفس سورۃ کعبه در آن روز و در شب جمعه بطرف مقدمه آمده و فاصیبت یا زوم از نماز نافله در وقت است و از جمعه
 مکروه نیست چنانکه در سایر ایام مکروه است و تقیید بنا بر اشارت است بآنکه نماز فریضه که از آن سعه منافات باشد جائز است

۱۸۴

در سائر ایام نزد شافعی و هر که موافق اوست و تمسک کرده است بحدیث متفق علییه من تمام عن صلوة او نسیها فلیصلها
 اذ ذکر ما چه از بخیر حدیث معلوم شود که وقت قضا سے نوات وقت یا آمدن اوست هر وقت که یاد آید اگر چه در وقت است و
 و طلوع و غروب باشد و نزد امام ابوحنیفه فرض و فعل هر دو درین اوقات حرام آمد و دلیل ایشان حدیث عقبه بن عامر است
 که مسلم و بسیاری از آنکه حدیث روایت کرده که آن حضرت سئل اشرف علیه و آله وسلم عنی که در نماز گذردن درین اوقات و نماز
 عام است شامل فرض و فعل و تحقیق آنست که این هر دو حدیث عام اند شافعی تخصیص میکند حدیث عقبه را بحدیث قضا سے
 نوات و ابوحنیفه حدیث قضا را بحدیث عقبه و لیکن حدیث عقبه محرم است و چون صحیح و محرم جمع شوند ترجیح محرم راست
 و این جواز نافله نزد استوار درین روز مذکور است چنانچه ابو داؤد آورده روایت میکند که

صلی الله علیه و آله وسلم - و میداشت نماز نیمه روز الا روز جمعه و فرمود روزی که درین وقت سے افروزند در هر روز
 این علت طریقه داشت نماز را درین وقت چنانچه صحیح در حدیث مسلم از عمرو بن عبس آمده است الا روز جمعه که بخت فضل
 این روز و سوت رحمت حق تعالی در دو سه روز رخ را فی افروزند پس نماز در دو سه روز نباشد و نیز استدلال میکند
 مصنف بر جواز نافله در وقت استوار و روز جمعه یا که سگوید که در حدیث صحیح وارد شده است استحباب صلوة نافله در روز
 از اول روز تا آن خطبه چون خطبه بعد از وقت نوال است لازم آید از استحباب یا صلوة تا این وقت وقوع آن در وقت

استوار وقت بر شافعی با سانیه متنوعه از ابی هریره روایت کرده که نبی رسول اشرفی کرد پیغمبر صلوات الله علیه و آله وسلم
 عن صلوة از نماز گذاردن نصف النهار در غیر روز ستمه نزول الشمس تا نوال پذیرد آنستاب و بگردان استوار الا نوزم
 که روز جمعه و علمای درین مسئله معنی در جواز نماز در وقت استوار اقول است یا آنکه نیز روز وقت که است نیست هر چه
 خواه حال ادا خوانست باشد یا نوافل یا مندورات یا نماز حازه یا غیر آن چنانکه در کتب فقه تفصیل کرده اند و در صحیح روز
 حوده جمعه باشد خواه غیر آن و این مذہب امام مالک است حدیث علیہ دوم قول آنکه میر روز وقت را است در جمعه و غیر جمعه

جست و این مذہب امام ابوحنیفه است و قوی بلکه مذہب مشهور است از امام احمد است از جهت کثرت احادیث و اقعه
 در کراهت نماز در اوقات شمس مطلقا بقیید بغیر جمعه و لیکن نزد امام ابوحنیفه مطلقا شامل فرض و فعل فرض خود اصلا
 جائز نیست و در فعل شروع جائز است در وجوب قطع او در قضا در وقت غیر کرده و اگر تمام کند نیز از عهده نروسته که
 بسبب شروع ثابت شده بر آید و در مسبو ط گفته قطع افضل است که فی شرح ابن امام و نزد امام احمد مخصوص بظن لغم در
 استثنای جمعه بود او و این حدیث از ابی قتاده حدیث آورده اما ابو داؤد و گننه که ابو الخلیل که روایت از ابی قتاده
 ابو قتاده را ملاقات کرده است پس سندان متصل نباشد مگر آنکه از طریق دیگر متصل آید پس سندان این حدی نیز ضعیف و در وقت
 و بیقی آنرا از ابی هریره روایت کرده اند و لیکن احادیث وارد در اطلاق نبی مشایخ بر این روایات معارض با آن است

با آنکه نزد تعارض صحیح و محرم ترجیح محرم راست و اشراط سوم آنکه نیمه روز وقت کراهت در جمیع ایام است غیر روز جمعه که وقت
 کراهت درین روز نیست و این مذہب امام شافعی است و جمیع محققان و مذہب امام ابو یوسف نیز همین است بدو که ظلا
 که در میان علماء در کراهت و عدم آن شکور شد در وقت استوار است و الا اوقات دیگر که جمیع و غروب و بعد از نماز فجر و عصر
 کرده است باتفاق که از کفری شرح الحارثی است که بخوان که امام شافعی از منته روز جمعه ازین حکم خارج داشته او گفته
 که موقوفه این در جمیع اوقات است و در هر یک روز یک روز از زمین و رو حدیث در استثنای آن

از احادیث گرامت و همچنین است در سبب امام احمد و لیکن مخصوص است نزد ایشان بر کثرت طواعت و ظاهر بعضی احادیث نیز در آنست
 که در پیشانی جواز مطلق نماز است در هر که در تمام اوقات روایت کرده اند و در سنائی از جبرین معظم و در قطنی از ابن عباس
 که فرمود رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم یا سببه عبد منافع منع کنیذی شیخ احمدی را که طواعت کند باین بیت و نماز بگذارد و در سبب عتی
 که خواهد از شب یازدهم طبیی گوید که تقیید بطواعت قید نیست بلکه هر که در مسجد حرام در آید این حکم دارد و تقیید بطواعت بجهت آنست
 که غالب آنست که هر که در آنجا در آید بر اسع طواعت و آید و این بجهت شرف و کرامت است که حضرت است تا در یانید مردم فضل آنرا در هیچ
 اوقات و در مشکوٰۃ از احمد و زین از ابی ذر آورده که گفت شنیدم رسول خدا را صلی الله علیه و آله وسلم که میگفت نیست نماز بعد از
 صبح تا طلوع کند آفتاب و بعد از عصر تا غروب کند آفتاب الا بکه و نزد امام ابوحنیفه گرامت نام است مر جمیع از منته و اگر چه مثل
 و بعد که گذشت و الله اعلم بالصواب

دوازدهم احتساب خواندن سوره جمعه و سوره منافقین در نماز جمعه یا خواندن سبج اسم ربک
 الاصله و تقاسیم و حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم بر سبب ازین دو طریق قرات سوره طه منی و چنانچه در فضل قرات معلوم شد
 و تقصیر بر بعضی از سوره حمد از اول یا فینیکم یا کنتم تعلمون در رکعت اول و بر بعضی از سوره منافقین از آخر یا ایها الذین
 آمنوا در رکعت ثانیه چنانچه عادت بعضی مردم است مستحب نیست بلکه مکروه است زیرا که خلاف سنت است و قرات تمام
 سوره مطلقا و در خواندن سورتین در اینجا مخصوص واقع است و جمال آنکه مساجد گاهی بدان عمل کنند بلکه بعضی از ایشان بر آن
 مداومت می نمایند خاصیت سیزدهم آنست که روز جمعه عید است است را در هر جمعه طریقی میشود و تسبیح جمعه بعد در احادیث واقع
 شده است چنانچه بیعتی از ابی هریره روایت آورده که گفت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم از گروه مسلمانان این روزی است
 که گردن نهاده است الله تعالی او را عید مرثا را پس غسل کنید و لایم گیرید سوآک را و این حدیث بطریق دیگر نیز آمده در حدیث
 دیگر از ابی هریره آمده که روز جمعه روز عید است پس نگرید و نیند روز عید خود را و زیاریام و لیکن بگردانید او را روز دیگر آنکه
 حفظ کنید یا ام دیگر معصفت و در بودن روز جمعه عید استلال میکنند و میگویند که در سنن ابن ماجه مرویست از ابولباب بن عبدالمطلب
 العبد رسه یرفعه را احمد و شافعی از سعد بن معاذ و بخاری و در تاریخ از سعد بن عباده روایت آورده اند که این یوم مجتبه سید الایام و

عند الله و هو عظم عندنا قد من یوم الارض و یوم القدر یعنی چون او را اعظم از روز اشغی و نظر گفت لاجرم او نیز عیدی باشد اعظم از
 عیدین و دلیل عظمت آنست که نیمی از روز جمعه خمس بخال پنج حصلت است خلق اشرفیه آدم و اهبیط اشرفیه آدم الی الارض و غیره

تو فی آدم و فی ساعده لایسأل الله فیها بعد شیئا الا اعطاه الم یسأل حراما و فیها تقوم الساعة من ملک مقرب و لا سماء و لا ارض و لا یات
 و لا جبال و لا شجر و در بعضی روایات و لا بحر الا ان یتفمن من یوم مجتبه مگر آنکه سیرسند این اشیا از روز جمعه که بناگاه قائم نشود
 قیامت بجهت پیدا کردن حق تعالی علم را در ایشان بوقوع او درین روز سبب تعیین آن پس ایشان در هر جمعه تشریف و تقابل
 از آنند درین حدیث در اب و طیور ذکر کرده مباحثه یعنی این اشیا که اصلا محل علم و الهام نباشند چون بر سر سنده دو آب و
 طیور که فی الجمله علم و شعور دارند بطریق اولی درین دنس خود مستثنی اند بجهت حفظ قاعده ابتداء تکلیف چنانکه گذشت خاصیت
 چهاردهم مستحب آنست بهترین جامها نیکوترین لباسها که قدمت بآن میرسد درین روز برای نماز سه بپوشند مادام که لباسها
 با مشروح نباشند و در بعضی احادیث ذکر لباس سفید مخصوص واقع شده چه دوسه حب لباس بود نزد آن حضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم و این خاصیت گویا متفرع است بر خاصیت سابق که تسمیه و جدید است اگر گفته شود که این هر دو خاصیت مخصوص است
 بجمعه چه غیر دوسه که روز عیدین است نیز تسمیه بعد است و مستحب است در روی پوشیدن احب لباس جوایش آنکه مراد تخصیص است

بان در ایام هفته نرسالی در پیشینه اشارت کرده بقول خود عید است که در هر روزی که در پیشگاه او است
 و در نیز مثل این قدر معتقد خواهد بود و در مسند امام احمد در غیر آن از کتب اجماع بطریق متعدد و الفاظ متفاوت در جمیع
 صحابه مثبت است من غسل یوم الجُمُعَة کسے کہ غسل کند روز جمعہ در بعض طرق آمد غسل الجنابة و غسل سے نزد اکثرین آنت
 کہ مراد غسل کامل است صحیح امکان شرائط است چنانچه غسل جنابت میباشد و بعض گویند کہ این اشارت است با جناب تبع
 برای تخلیه باطن و تسکین نفس از خواطر رویہ و سد باب نظر بر ایشان در توبه نیست روایت غسل تشدید در حدیث اوس بن ابوس
 خنیانکہ باید در مس من طیب و مسس کند از روی خوش امکان کہ اگر در پیشہ باشد یعنی تکلیف و سوال نکنند و پس من حسن ثنیا:
 و پوشد از نیکوترین جاہا کہ دار و ثم خرج پستہ بیرون آید براسے نماز جمعہ و مسی کند برای آن و علیہ السکینہ و حال آنکہ غالب بود
 بروی سکون و آرام و در خواب و پریشانی ظاهر و باطن خستہ یاقی اسود تا آنکہ باید مسجد جامع باغیر کس بگذارند نماز آن
 اگر در غایب خوش آید در زمانی او بنشیند یعنی نماز سے پیش از جموع واجب نیست نافله است اگر خوش آید بکنند و بطوریکہ مصنف
 تحقیق کرد و خود سنت نیز نیست چنانچہ باید و ظاهر این حدیث در عدم وجوب کعبتین تخفیف مسجد است مگر آنکہ آنرا استثنای در
 غیر ثنیا حدیث دیگر و انشاء علم ولم یوز احد او ابداً کند در آمدن صفت نماز هیچ کیکی را بختی رقاب چنانچه در طرق دیگر مرید آمد
 در اینجا اشارت است کہ اگر بے ایذا و تشویش بختی رقاب و بر خیزانیدن کسے را از مجلس یا پیمان کردن جائزہ کسے و انشدین
 دعوان در صفت اول وقت امام سیر باشد بکنند کہ نفس است ثم انفتحت پستہ فراموشی گزیند او خروج امام خستہ بختی رقاب
 بیرون آمدن امام بر خطبہ تا گذاردن نماز این مؤید نیز است امام ابو حنیفہ است در انفسات بعد از خروج امام چنانکہ گوشت
 کانت نمازہ لما جنبا باشد این مذکورات یا نماز کفارت مگناہان مغیرہ را کہ در میان این جموع تا جموع دیگر اول وقت شود
 ابی داؤد ابن ماجہ عن عبد اللہ بن سلام انه سمع رسول اللہ کہ وصے شینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بقول صلے
 اللہ علی یوم الجُمُعَة یسکنتم زمین در روز جمعہ ما صلے اللہ علیکم نیست پیغمبران و امشی بریکے از شما کو شتری اگر پیغمبر یا ظاہر است
 نو یعنی آن است یعنی اگر بخورد تو بین دو جاہ را کہ در او از ایامیں روزا باشد و در و استی ان بختی رقاب بین سینه
 بگیرد و نگاہ دارد دو جاہ را یوم الجُمُعَة براسے روز جمعہ سوے توبے نمند و راسے دو جاہ مننت خود مننت کبیر المیر بختی
 و سکون الهما و از صحنی اشکا کسر مهم نقل است بختی رقابت یعنی جو ہا سے کہ منبول است در سایر ایام و در بعض روایات
 آمد کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم را در برد بود کہ مخصوص روز جمعہ است پوشید و از اینجا استنباط کردہ اند کہ اگر کیکی
 جاہ را بدست جنابت برای صلحتی کہ عادت کمال دینے کرد بنگاہ بختی رقاب نیز بدست است و اندان نماز را در ثوب منند مکر و پوشیدہ اند
 خاصیت پانزدہم استحباب تحبیر مسجد است یعنی عود سوختن و این منشی بر عودت و عادت است و اصل مراد خوشبوی دانیدن
 مسجد است بر یوسے خوش کہ باشد از جهت حضور ملائکہ و اجنہ ایشان نزد یوسے خوش و نظرت از یوسے بدو ادا در محاسن
 ذکر این را سخن بیشتر اند نیز برای وضع بویا سے ناخوش کہ از جاہا و عرقا سے مردم سے آید چنانچہ در سنیت و مشروعت غسل
 و تعویب و تطہیف گفتہ اند و امیر المؤمنین عمر بن عبد العزیز میفرمود کہ مسجد را تحبیر مکنند نہ خاصیت شازدہم آن انشای سفر و جنابت
 آن در روز جمعہ بعد از دخول وقت نماز جمعہ کہ بعد از احوال است حرام است بر کسی کہ بچوید ازیم است حرکد باغ مقیم
 صحیح غیر اسے داعی و سجون باشد و این توبیہ جاہا میر علما است و اما نزد امام ابو حنیفہ رواست از جهت تحقق ضرورت و
 نفوت فرسودہ و انفتاح را در حال وہ نہ در وقت روز جمعہ در وقت نماز آنرا در وقت نماز اول وقت

که در وقت معین است از روز جمعه آن را وقت معین نیست در چنانچه در قول است بجز آنکه آن ساعت را میم گذارند و معنی
 داشته اند روز جمعه نظیر شب قدر و عشاء اخیره رمضان چنانکه روایت کرده است ابن خزیمه و محکم باستانی که دارند از ابی سلمه
 گفت پرسیدم ابوسعید! از ساعت چه گفت پرسیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود انما ینیده شدم من آن ساعت
 پست فراموش گردانیده شدم آنرا چنانکه فراموش گردانیده شدم شب قدر را نیز نگفتند بجز آنکه درین باب پرسیدم
 جز آنکه کعب احبار میگفت اگر کسی قسمت کند جمعه را بر جمعه ساعده و سترانه بیاید آن ساعت را یعنی در یک جمعه از اول روز
 بدعا ابتدا کند تا وقتی معین پس در جمعه دیگر ازین وقت معین تا وقت معین دیگر و در جمعه ثالث از بنوقت تا وقت دیگر تا برسد
 باخر نهار و مستوعب شود تا نهار را این طریق در یابد آن ساعت را اگر تمامه روز یک جمعه متصل بدعا مشغول شود چنانچه
 از این عمر منقول است که گفت طلب حاجت در یک روز تمام آسان است نیز این ساعت را در یابد و لیکن آنچه کعب احبار
 گفته آسان تر است و مقتضای کلام جمعه از علمائش را فی و صاحب معنی نیست که گفته اند سحر است اکتار و عا در روز جمعه
 باید آنکه شاید مصداق ساعت اجابت افتد و حکمت در آنهای آن جان تواند بود که در آنهای شب قدر و اسم اعظم بی تا
 بر اجتهاد طلب و استیجاب وقت عبادت گردد و قول دیگر آنکه آن ساعت متغیر میشود و در روز جمعه یعنی هر روز ساعتی دیگر
 است گاهی در اول روز و گاهی در وسط گاهی در آخر یعنی ساعتی از ساعات این روز را این خاصیت می بخشد
 و درین روز البته این ساعتی پیدا میشود و لازم نیست این خاصیت و وقت معین را در تمام هر روز معنی و امام قرآن گفته که
 این اخبار اقوال است و میزوم کرده بدان ابن عساکر و غیره و صاحب طبرست گفته اند درین است و برین تقدیر آنچه از کعب
 تقسیم او تمام جمعه صحبت در یافت آن ساعت نقل کرده اند فایده کند بدان که این آن حاصل نشود و گویند تا
 تا تمامه روز متصل مشغول باشد و کسب کند میبویند است از همین است شهادت کرده در بیان آن را در قول دیگر بر او
 : قول اول از ابی هریره مرویست که آن ساعت در طلوع فجر است یا طلوع آفتاب بعد از نماز عصر است و وقت جمعی
 است که تغیر در بعضی از ایشان است از ابی هریره مرویست کرده اند و میگویند که از روایت ابی هریره است که در آن وقت
 میباید و دیگر گفته اند در جمعه فجر است یا طلوع آفتاب یا در وقت نماز یا در وقت نماز یا در وقت نماز یا در وقت نماز
 است در این وقت است روایت کرده و طبرست و غیره و قرطبی نیز هم سیزده حکایت کرده و عساکر بعضی از ایشان
 این طلوع فجر و طلوع شمس و حال آن روایت نیز نیست مثل روایت اول است در متابعت این خصلت روایت نبی از
 هر یک از این روایت است و در وقت طلوع آفتاب از این هر یک سوره بقره بعد از این وقت در وقت نزول امام از
 سوره بقره احرام بر آنکه که گفت تمام کند ساعت اجابت ایمان این سه وقت قون و معنی الزوال از این قول است
 و ابو حنیفه درین است روایت کرده عبد از ابی هریره که در آن وقت است و این منتهی از ابو اسحاق شیرازی که در
 روایت کرده ابو حنیفه از قتاده که گفت روزی که در آن وقت است با احتیاط میکردند ساعت جایزه را در جمعه در وقت روال بود
 است بجز آنکه این ساعت وقت طلوع آفتاب است و غایب است بعد از آن و مانند آنست
 در این وقت است روایت کرده ابو حنیفه از ابی هریره که در آن وقت است و این منتهی از ابو اسحاق شیرازی که در
 روایت کرده ابو حنیفه از قتاده که گفت روزی که در آن وقت است با احتیاط میکردند ساعت جایزه را در جمعه در وقت روال بود

شرح مختصر

چرا گاهی باشد که اذان متاخر شود از نزال قول چهارم ساعتی است که امام بر منبر نشیند تا آن زمان که نماز طاری شود و سلم و ابودرد
این را از ابوبکر بن ابی موسی اشعری روایت کرده اند که این نماز دو سه چوبه میزند تا از پدر خود دو ساعت جمعه
گفت شنیدم پدر خود را که میگفت شنیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میگفت ساعت جمعه که مستجاب است در دو ساعت نماز
ما بین جلوس امام است بر منبر تا طاری شدن وی از نماز قول پنجم آن زمان است که نماز جمعه میگردد از نزد ترند و این ماجرا از طریق
کثیر بن عبد الله بن عمرو بن عوف از پدر از جد مرفوعا روایت کرده اند که گفت آن که امام ساعت است ما رسول الله فرمود وقتیکه
گذارد و میشود نماز تا تمام آن و کثیر بن عبد الله را ضعیف می پندارند در روایت و بعضی این قول را در شعب الایمان روایت کرده
بعین وجه بلفظ ابین ان نیز الامام من المنبر انی ان نقضی الصلوة و ابن ابی شیبہ روایت کرده از ابوبکر بن ابی اسحاق و در
در روایت وی آمده که ابن عمر سخنان کرد این روایت را از وی و معا بکرت او را که توضیح کرد در او و این قول را از ابن عمر نیز
روایت کرده اند قول ششم میان نزال آفتاب و وقت گذاردن جمعه است ابن المنذر این را از ابی اسود و ابی بصیرت من الزوال
الی ان یغسل بالصل فی الصلوة و ابن اسحاق بلفظی ان یغسل الامام روایت کرده قول پنجم چون آفتاب بر وجه و جب تا مقدار
یک گز شود روایت کرد و این قول را ابن المنذر و ابن عبد البر اسنادی توست از ابی ذر ثور بن و سلم و ابی اسحاق و در او را از ساعت جمعه
و جواب داد و سے باین کلام قول ششم از وقت عصر است تا غروب آفتاب روایت کرد ابن قول را ابن جریر از ابن عباس مرفوعا
از ابی سلمه از ابی سعید مرفوعا و ابی نعیم در حدیث از قول ابن عباس و ترند سے از انس مرفوعا و اسنادی صحیح است قول ششم آخر
ساعتی است از روز زین قول بتیتر صحابه و تابعین است روایت کرد ابن قول را ابوداؤد و نسائی و حاکم با سند حسن از ابی سعید و
حاجب و انور و ابن کثیر و ابن جریر و ابن جبان و ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
آن زمان است که این آیه تا طاری شدن وی از نماز این جریر ابن را از شعبه و از ابی اسود بن ابی اسود و گفته است وقت
استصواب آن که قول باز در هم ساعت سوم است از آن روز که صاحب معنی این قول را نکات کرده و در حدیث از ابی اسحاق
از آن هر چه بود و بلفظی ام الحجة فیہ طبیعت طینة آدم و فی آخر ثلث ساعات من ساقه احدی و اسناد او مندرج است
در دلائل صحیح است و علی بن علی که را ابوبکر بن ابی اسحاق روایت کرده اند که او را از ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
و احتمال دارد که آنکه از ساعات ثلثه بود اما آنکه خبر هر یک از ساعات ثلثه که از ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
و بعد از این باز زیاد قول است که منصف ذکر کرده و ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
رای ندارد ذکر کرد ابن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
نگارده است ابن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
باز در حدیث ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
اشتیق سابق که از ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
شهرت از قول ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
ابن جریر و کتاب ترغیب و ترغیب بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
خروج اما اوقات نماز این نیز در حدیث از ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق
آن بلفظی است از ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق بن ابی اسحاق

